

Finanțat de
Uniunea Europeană

GHIDUL

APĂRĂTORILOR DREPTULUI

LA UN MEDIU SĂNĂTOS

Autori:

Irina Punga, Consultant Programe Drept AO EcoContact

Tatiana Echim, Expert de Mediu, AO EcoContact

Natalia Guranda, Director Executiv/ Expert de Mediu AO EcoContact

Anna Cazacu, Consultant Programe Drept, AO EcoContact

Valentin Roșca, doctor în drept, lector universitar USM

Această publicație a fost produsă în cadrul proiectului „Scut pentru apărătorii drepturilor omului – Sprijin apărătorilor drepturilor omului în Republica Moldova”, implementat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova în parteneriat cu Asociația EcoContact și Comisia Internațională a Juriștilor - Instituții Europene, cu sprijinul financiar al Uniunii Europene și co-finanțat de Suedia. Conținutul prezentat este responsabilitatea exclusivă a Asociației EcoContact și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene și/sau ale Suediei.

Date de contact:

EcoContact

Vlaicu Pircalab 27/1

Tel: 022 99 61 62

Web: ecocontact.md

Email: office@ecocontact.md

CUPRINS

Lista Abrevierilor	4
CUVÂNT ÎNAINTE.....	5
SUMARUL EXECUTIV.....	6
1. INTRODUCERE	8
Necesitatea elaborării ghidului	8
Scopul elaborării ghidului	10
Beneficiarii ghidului	10
2. CADRUL NORMATIV INTERNAȚIONAL ȘI NAȚIONAL	12
Dreptul la un mediu sănătos și dreptul internațional	12
Care este cadrul normativ internațional relevant garantării dreptului la un mediu sănătos?	13
Care este cadrul normativ European relevant garantării dreptului la un mediu sănătos?	19
Care este cadrul normativ național relevant garantării dreptului la un mediu sănătos?	20
Ce cuprinde dreptul omului la un mediu sănătos?	22
3. APĂRĂTORII MEDIULUI	27
Ce reprezintă obligațiile pozitive și negative ale statelor?	27
Care sunt obligațiile Republicii Moldova cu privire la drepturile omului?	28
Ce reprezintă Declarația privind apărătorii drepturilor omului?	28
Care este rolul apărătorilor drepturilor omului?	29
Care sunt drepturile și obligațiile apărătorilor drepturilor omului?	29
Care sunt obligațiile statului în raport cu apărătorii drepturilor omului?	30
4. INFORMAȚIA ECOLOGICĂ ȘI INFORMAȚIA DESPRE STAREA MEDIULUI	32
Ce este informația ecologică?	32
Care sunt furnizori și subiecții care dețin informația ecologică?	33
Ce tipuri de informații urmează a fi difuzată în mod activ?	34
Unde pot găsi și ce conține raportul național despre starea mediului?	34
Cum pot solicita furnizarea informației de mediu?	35
5. AUTORITĂȚILE COMPETENTE SĂ CONSTATE ȘI SĂ SANȚIONEZE ÎNCĂLCĂRILE LEGISLAȚIEI DE MEDIU.....	36
Ce reprezintă infracțiuni ecologice și contravenții ecologice?	36

5.1 Inspectoratul pentru protecția mediului (IPM).	36
Care este statutul și rolul IPM?	36
Care sunt atribuțiile de bază ale IPM?	37
Ce tipuri de controale efectuează IPM?	37
Cu ce încheie procedura de control?	38
Ce conține procesul-verbal de control?	38
În câte exemplare se întocmește procesul-verbal de control?	39
Care sunt consecințele refuzului semnării procesului-verbal?	39
Cum procedezi în cazul în care nu ești de acord cu prevederile procesului-verbal?	39
Care sunt urmările constatării de către IPM a semnelor componente unei infracțiuni?	40
Care este procedura în cazul în care se constată o contravenție?	40
Când se înaintează prescripții în temeiul procesului-verbal de control?	40
În ce termen se îndeplinește prescripția?	40
Care sunt consecințele legale în cazul neînlăturării încălcărilor prescrise?	41
Ce reprezintă măsuri restrictive în sensul Legii nr.131/2012?	41
5.2 Administrația Publică Locală (APL).	41
Este în drept APL să soluționeze cauzele contravenționale?	41
Ce cazuri de contravenții în domeniul protecției mediului sunt examinate de către Comisia administrativă?	42
În ce mod se examinează cauzele contravenționale privind protecția mediului de către Comisia administrativă?	43
În ce termen se examinează cauzele contravenționale privind protecția mediului de către Comisia administrativă?	43
Ce aspecte se iau în considerație la examinarea cauzele contravenționale privind protecția mediului de către Comisia administrativă?	43
Cu ce încheie procedura de examinare a cauzelor contravenționale privind protecția mediului de către Comisia administrativă?	43
Ce conține hotărârea Comisiei administrative de aplicare a sancțiunii contravenționale?	43
5.3 Inspectoratul General al Poliției (IGP).	44
Care sunt atribuțiile de bază ale IGP?	44
Ce cazuri de contravenții în domeniul protecției mediului sunt examinate de către IGP?	44
5.4 Procuratura	44
Care sunt atribuțiile de bază ale Procuraturii?	45
Care este competența Procuraturii în domeniul protecției mediului?	45
5.5 Instanța de judecată	46
Care este rolul și sarcina instanțelor judecătorești?	46
Cine are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești?	46
Dreptul la asistența juridică la înfăptuirea justiției în materie de mediu?	46
Hotărârile instanței judecătorești	46
6. MECANISMELE NAȚIONALE DE PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS	47
Ce presupune mecanismul legal de protecție a drepturilor omului la un mediu sănătos?	47
Ce presupune mecanismul judiciar de protecție a dreptului omului la un mediu sănătos?	47
Ce presupune mecanismul extrajudiciar de protecție a dreptului omului la un mediu sănătos?	49
a) Contestarea deciziei luate într-o autoritate publică ierarhic superioară sau pe numele funcționarului public ierarhic superior	49

b) Depunerea contestației la avocatul poporului (ombudsmanului).....	50
c) Medierea conflictelor de mediu.....	51
7. MECANISM INTERNAȚIONAL DE ASIGURARE A DREPTULUI OMULUI LA INFORMAȚIE DE MEDIU, LA PARTICIPARE ÎN PROCESUL DECIZIONAL ȘI LA ACCES LA JUSTIȚIE ÎN MATERIE DE MEDIU.....	54
Mecanism de revizuire a conformității Convenției Aarhus?	54
Care este rolul Comitetului de Supraveghere a Convenției de la Aarhus?	55
Temeiurile de inițiere a procedurii de revizuire a conformității?	55
Cine poate transmite o comunicare Comitetului de Supraveghere?	55
Temeiurile de refuz a inițierii procedurii de revizuire a conformității?	55
Care este conținutul comunicării?.....	56
În ce scop se depune documentația justificativă?.....	56
În ce limbă se depune comunicarea și documentația justificativă?	56
Este necesară epuizarea căilor de atac interne?	57
Care sunt limitele dreptului la confidențialitate?	57
Dreptul la despăgubire pentru încălcarea dreptului individual?	58
8. MECANISMUL DE PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS PRIN CEDO.....	60
Care este importanța și rolul mecanismului de protecție instituit prin CEDO?	60
CEDO protejează dreptul omului la un mediu sănătos?	60
a) Dreptul la viață & Dreptul la un mediu sănătos	61
a) Dreptul la un proces echitabil și de a avea un remediu efectiv (articolele 6 și 13) & Dreptul la un mediu sănătos.....	63
b) Dreptul la respectarea vieții private și de familie precum și a domiciliului & Dreptul la un mediu sănătos..	65
c) Dreptul la libertatea de exprimare & Dreptul la un mediu sănătos	67
d) Dreptul la respectarea bunurilor sale & Dreptul la un mediu sănătos	69
Dreptul la un mediu sănătos este un drept absolut?	71
9. MECANISME DE PROTECȚIE A APĂRĂTORILOR DREPTULUI OMULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS.....	73
10. CONCLUZIE ȘI RECOMANDĂRI PENTRU APĂRĂTORII DREPTULUI OMULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS.....	80
BIBLIOGRAFIE	81
ANEXE	83

LISTA ABREVIERILOR

ADO – Apărători ai drepturilor omului

APL – Administrația Publică Locală

C. Aarhus – Convenția de la Aarhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor de mediu și accesul la justiție în probleme de mediu

CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CIJ – Curtea Internațională de Justiție

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

DADO – Declarația privind dreptul și responsabilitățile indivizilor, grupurilor și organelor societății de a promova și proteja drepturile omului și libertățile fundamentale recunoscute universal

DUDO – Declarația universală a drepturilor omului

IGP – Inspectoratul General al Poliției

IPM – Inspectoratul pentru protecția mediului

ONG – Organizații non-guvernamentale

ONU – Organizația Națiunilor Unite

PIDCP – Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice

PIDSEC – Pactul internațional cu privire la drepturile sociale, economice și culturale

CUVÂNT ÎNAINTE

Apărătorii drepturilor omului în materie de mediu sunt acele persoane și grupuri care depun efort în a proteja și promova dreptul la un mediu sănătos. Aceste persoane dețin experiențe și studii diferite, sunt atât femei cât și bărbați, iar vârsta în aceste cazuri nu are limite. Tot ce au în comun aceste persoane este doar inițiativa de a lupta pentru mediul în care locuiesc și un șir de alte drepturi care li se cuvine.

În Republica Moldova, tot mai mulți cetățeni au început a milita pentru protecția mediului fără ca să dețină un anumit statut sau poziție în societate. Astfel, necesitatea unui document de ghidare al acestor apărători pentru a cunoaște care sunt drepturile și posibilitățile, instrumentele și mecanismele este una imperativă și actuală.

Documentul de față poate fi folosit drept călăuză atât pentru începătorii ADO, cât și pentru cei ce deja sunt avansați în cunoștințe și practici de aplicare a legislației de mediu, dar și apărare a drepturilor omului la un mediu sănătos.

Să fim promotori ai unui mediu protejat și sănătos împreună!

Cu respect,

Natalia Guranda

Director Executiv AO EcoContact

SUMARUL EXECUTIV

Protecția mediului înconjurător este o preocupare a comunității contemporane. Ea necesită depunerea unor eforturi considerabile în ce privește implementarea de urgență a unor măsuri de combatere a factorilor de risc care pun în pericol mediul înconjurător și, în general, existența întregii societăți.

La nivel internațional, preocupările majore privind sănătatea în legătură cu mediul sunt legate de: poluarea aerului atât în interior, cât și în exterior, calitatea inferioară a apei, igiena precară, produsele chimice periculoase, gestionarea inefficientă a deșeurilor plastice, care au un impact extrem de negativ asupra atât a faunei și florei terestre, cât și a celei maritime.

Mediul și protecția mediului înconjurător precum și asigurarea bunei guvernări destul de recent au intrat în arealul aplicabilității dreptului internațional. De asemenea, odată cu intensificarea preocupărilor față de mediu pe plan internațional, manifestat în special la începutul anilor '60 ai sec. XX, o atenție deosebită a fost plasată și vis a vis de crearea din punct de vedere a legăturii dintre condițiile de mediu și bunăstarea de mediu.

În contextul accentuării atenției asupra protecției mediului înconjurător s-a conturat necesitatea „injectării” domeniului protecției internaționale a drepturilor omului cu elemente absolut indispensabile pentru societatea internațională contemporană – garantarea dreptului la un mediu sănătos.

Până în prezent piatra de temelie în ce privește recunoașterea dreptului la un mediu sănătos în calitate de drept fundamental este Declarația Conferinței Națiunilor

Unite privind Mediul Uman (Stockholm, 16 iunie 1972), care ulterior a fost completată de alte acte internaționale cu caracter de recomandare sau obligatoriu din domeniu. Drept rezultat, drepturile omului în domeniul protecției mediului sunt recunoscute la ora actuală în calitate de valori fundamentale care evoluționează în baza principiului mutatis mutandis, ceea ce conduce, în cele din urmă, la schimbări permanente cu referire la instituțiile statului de drept, iar aceste schimbări reprezintă rezultatul necesității garantării acestor drepturi.

Faptul creării unui sistem internațional de protecție a mediului înconjurător și conexiunea cu protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale nu înseamnă că întreaga responsabilitate la acest capitol cade asupra organismelor internaționale. Succesul realizării întocmai a obiectivelor propuse atât prin instrumentele specifice privind protecția mediului înconjurător și instrumentele cu aplicabilitate mai largă (din domeniul drepturilor omului) depinde nu în ultimul rând de responsabilitatea și buna credință a statelor în procesul de realizare a angajamentelor sale internaționale.

Republica Moldova prin aderarea/ratificarea instrumentelor internaționale din domeniu, s-a raliat la tendința universală de a întreprinde măsurile de rigoare care țin de implementarea și transpunerea la nivel național a standardelor de rigoare și asigurarea unui proces viabil de garantare a dreptului la un mediu sănătos la nivel național.

Cert este faptul că procesul de implementare a standardelor internaționale privind

protecția mediului înconjurător cu ramificațiile sale pe diverse segmente, inclusiv în ce privește garantarea dreptului la un mediu sănătos este unul complex și depinde de diverși factori. În primul rând, de eficiența sistemului instituțional al statului și actorii relevanți implicați într-un asemenea proces complex.

Acest material are o structură logică și coerentă. Scopul principal al acestuia constă în faptul de a scoate în evidență atât aspectele teoretice privind definirea dreptului la un mediu sănătos, cât și a aspectelor practice privind protecția mediului înconjurător într-o simbioză continuă cu dreptul la un mediu sănătos în Republica Moldova. Acest fapt poate fi palpat prin structura lucrării care prin intermediul primelor capitole propune o abordare teore-

tică a conceptului de dreptul la un mediu sănătos în calitate de drept fundamental. Ulterior, capitolele din partea a doua a lucrării expun aspectele practice privind sistemul normativ și instituțional al Republicii Moldova privind garanarea acestui drept la nivel național.

Astfel, prin acest ghid s-a propus de a crea un suport informațional teoretic și practic pentru cei implicați în procesul de promovare și apărare a dreptului la un mediu sănătos.

Acest ghid are scopul de a veni cu un material introductiv în materia garantării dreptului la un mediu sănătos în procesul educațional pentru formarea viitorilor apărători ai drepturilor omului în Republica Moldova.

1. INTRODUCERE

Prezentul ghid al apărătorului drepturilor omului la un mediu sănătos a fost elaborat în cadrul proiectului „Scut pentru apărătorii drepturilor omului – Sprijin apărătorilor drepturilor omului în Republica Moldova” finanțat de Uniunea Europeană, co-finanțat de Suedia și implementat

de Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), Comisia Internațională a Juriștilor-Instituții Europene (ICJ-EI) și Asociația EcoContact. Conținutul său este responsabilitatea exclusivă a organizației EcoContact și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene și/sau a Suediei.

Necesitatea elaborării ghidului

Respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale reprezintă un element indispensabil al științei și practicii dreptului internațional. Aspirațiile societății internaționale în ceea ce privește consacrarea și codificarea drepturilor omului și libertăților fundamentale a fost sub o continuă „monitorizare” din partea statelor. O valoare incomensurabilă în acest sens o deține Organizația Națiunilor Unite (ONU) care de la momentul creării acesteia în preambula Cartei ONU a inserat obiectivul propus de către „Popoarele Națiunilor Unite” de a „...reafirma credința în drepturile fundamentale ale omului, demnitatea și valoarea persoanei umane, în egalitatea în drepturi a bărbaților și a femeilor...”. Este un fapt reiterat în art. 1, alin. (3) al Cartei ONU care prevede că printre scopurile ONU se regăsește realizarea cooperării internaționale în promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie.¹

Activitatea prodigioasă a ONU și ulterior, a organizațiilor internaționale cu caracter regional pe segmentul promovării drepturilor omului și libertăților fundamentale a confirmat faptul că în ultimul timp, drep-

turile omului au devenit o problemă centrală a relațiilor internaționale, a activității multor organizații internaționale, guvernamentale și internaționale.²

Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO), adoptată de Adunarea Generală a ONU în 1948, este primul document juridic prin care au fost consacrate drepturile omului și libertățile fundamentale care trebuie protejate universal. DUDO a fost elaborată în calitate de „...ideal comun spre care trebuie să tindă toate popoarele și toate națiunile...”.³ Declarația pentru prima dată în istoria omeniei accentuează că orice ființă umană are dreptul să beneficieze de drepturile sale civile, politice, economice, sociale și culturale. Rezultatele remarcabile înregistrate prin codificarea acestor drepturi în DUDO au fost consolidate prin adoptarea Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice și Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și protocoalele adiționale, care în final au format fundamentul sistemului internațional de protec-

¹ Carta Națiunilor Unite (1945). [On-line]: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>.

² Marțian I. Niciu. Drept Internațional Public, Ed. a III-a, Editura Servo-Sat, Arad, 2001. pag. 187.

³ Declarația Universală a Drepturilor Omului (10 decembrie 1948). [On-line]: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

ție a drepturilor omului – Carta Drepturilor Fundamentale.

Este de remarcat că nici un instrument internațional care face parte din Carta Drepturilor Fundamentale nu garantează dreptul la un mediu sănătos.

Mediul și protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei guvernări relativ recent au intrat în arealul aplicabilității dreptului internațional.

Totuși, odată cu intensificarea preocupărilor față de mediu pe plan internațional, manifestat în special la începutul anilor '60, o atenție deosebită a fost plasată și vis a vis de crearea din punct de vedere legal a legăturii dintre condițiile de mediu și bunăstarea umană.

Conferința de la Stockholm se consideră a fi punctul de lansare a dezvoltării dreptului internațional de protecție a mediului, legătura drepturile omului-mediul fiind reflectată în preambulul Declarației finale, în care statele participante au proclamat că: *" Omul este atât opera, cât și creatorul mediului care îl înconjoară, care îi oferă susținere materială și îi oferă posibilitatea de a se dezvolta intelectual, moral, social și spiritual. ... Ambele aspecte ale mediului uman, cel natural și cel artificial, sunt esențiale pentru bunăstarea omului și pentru a se bucura de drepturile fundamentale ale omului, inclusiv dreptul la viață însoțită."*⁴

Mai mult ca atât, primul principiu al declarației realizează acea conexiune dintre drepturile omului și protecția mediului înconjurător prin recunoașterea faptului că *"...omul are dreptul fundamental la libertate, egalitate și condiții adecvate de viață, într-un mediu de o calitate care să permită o viață de demnitate și bunăstare..."*⁴

Spiritul și scopul celor inserate în Declarația de la Stockholm au fost reiterate în cadrul Conferinței Mondiale a Organizației Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvol-

tare (Rio de Janeiro, 3 – 14 iunie 1992)⁵ și Summit-ul mondial pentru dezvoltare durabilă (Johannesburg, 26 august – 4 septembrie 2002)⁶.

Conferința Mondială a Organizației Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare s-a axat pe conexiunea care există dintre drepturile omului și mediu în limitele drepturilor procedurale. Astfel, principiul 10 al Declarației adoptate în timpul Conferinței de la Rio prevede următoarele: *Problemele de mediu sunt abordate cel mai bine cu participarea tuturor cetățenilor interesați, la nivelul relevant. La nivel național, fiecare persoană trebuie să dispună de un acces corespunzător la informațiile privind mediul deținute de autoritățile publice, inclusiv la informațiile privind materialele și activitățile periculoase din comunitățile lor, precum și posibilitatea de a participa la procesele decizionale. Astfel, statele facilitează și încurajează sensibilizarea și participarea publicului prin punerea la dispoziție a informațiilor pe scară largă. Prin asigurarea unui acces efectiv la procedurile judiciare și administrative, inclusiv la căi de atac și de recurs.*⁷

Constituția Republicii Moldova statuează că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. În cazul existenței unor neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este

⁴ Declarația Conferinței Națiunilor Unite privind mediul uman (Stockholm, 1972). [On-line]: <https://un-docs.org/en/A/CONF.48/14/Rev.1>.

⁵ Declarația de la Rio privind mediul și dezvoltarea (Rio de Janeiro, 3 - 14 iunie 1992). [On-line]: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf.

⁶ Declarația privind dezvoltarea durabilă (Johannesburg, 2 - 4 septembrie 2002). [On-line]: https://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POI_PD.htm.

⁷ Declarația de la Rio privind mediul și dezvoltarea (Rio de Janeiro, 3 - 14 iunie 1992). [On-line]: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf.

parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.⁸

Mai mult, drepturile omului sunt indivizibile și interdependente. Aceasta înseamnă că o persoană nu poate să beneficieze de anumite drepturi pe deplin dacă nu sunt respectate și celelalte drepturi ale sale. De exemplu, o persoană nu poate beneficia pe deplin de dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și a familiei sale dacă nu este respectat dreptul la un mediu sănătos.

Dreptul la un mediu sănătos reprezintă un drept fundamental al cetățenilor Republi-

⁸ Art. 4, Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29 iulie 1994. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro#.

Scopul elaborării ghidului

Ghidul apărătorilor dreptului omului la un mediu sănătos este elaborat în vederea oferirii unui suport persoanelor, fie grupurilor de persoane care, în calitatea lor personală sau profesională și în mod pașnic, întreprind acțiuni în vederea protecției și promovării dreptului omului la un mediu sănătos.

Informația oferită reprezintă o inițiativă de pionierat în ce privește analiza cadrului juridic internațional și național care poate ghida apărătorii de mediu și potențialii apărători de mediu, privind aplicarea în practică a procesului continuu și complex de protecție a mediului înconjurător.

Acest proces cuprinde activități de monitorizare, consolidare și aplicare a cadrului

cii Moldova consfințit în Constituție la art. 37. Prin garantarea acestui drept Statul se obligă să asigure fiecărui om dreptul la accesul liber și la răspândirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la condițiile de viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic.

Cu toate că dreptul la un mediu sănătos este garantat, există multiple situații când acest drept este încălcat. Persoanele care militează pentru protecția mediului și a dreptului la un mediu sănătos sunt calificate ca **apărători ai mediului**. Astfel, statul trebuie să asigure apărarea drepturilor acestor persoane și să prevină orice abuz față de activitatea acestora.

juridic internațional și național pertinent în domeniul protecției mediului și a dreptului la un mediu sănătos în calitate de drept fundamental. Respectiv, ghidul este fundamentat pe aspecte teoretice, cât și pe aspecte practice. De fapt, este o încercare de a generaliza datele analitice cu caracter juridic și sfaturile practice, care se conțin în diverse surse doctrinare pentru a crea un instrument util și aplicabil în practică. Scopul primordial al acestuia constă în oferirea oricărui beneficiar un punct de reper sigur în ce privește soluționarea atât a problemelor practice, cât și a celor teoretice, cu care se confruntă zilnic în procesul de aplicare a prevederilor corespunzătoare privind protecția mediului și garantarea dreptului la un mediu sănătos.

Beneficiarii ghidului

Prezentul Ghid încorporează un șir de recomandări practice, astfel continuând activitatea AO EcoContact privind elaborarea și promovarea unor practici și cunoștințe cu scopul de a stimula interesul și de a abilita reprezentanții societății civile, mediul academic, reprezentanți ai mass-media, a studenților cu profil juridic, dar și de

protecție a mediului, etc. privind aplicarea prevederilor cadrului juridic internațional și național cu privire la protecția mediului și a dreptului la un mediu sănătos.

Ghidul este destinat tuturor persoanelor implicate în activități de protecție a drepturilor omului și a mediului, potențial și

posibilii apărători ai drepturilor omului în domeniul mediului, având drept scop oferirea suportului pentru activitatea lor profesională, explicând esența procedurilor administrative, cadrul normativ, precum instrumentele existente și posibile de a fi aplicate în Moldova.

Nu poate fi ignorat faptul că acest ghid este orientat și pentru **funcționarii publici**, cărora le pot fi aplicate prevederile

internaționale și naționale cu privire la protecția mediului și garantarea dreptului la un mediu sănătos. Un exemplu elocvent în acest context ar servi aplicarea prevederilor Convenției Comisiei Economice Europene CEE-ONU privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului, cunoscută sub denumirea „Convenția de la Aarhus”.

2. CADRUL NORMATIV INTERNAȚIONAL ȘI NAȚIONAL

Dreptul la un mediu sănătos și dreptul internațional

Mediul și protecția mediului destul de recent au intrat în arealul aplicabilității dreptului internațional. Evoluția dreptului internațional, după cel de-al doilea război mondial, este marcată de apariția și dezvoltarea reglementărilor cu privire la promovarea și garantarea internațională a drepturilor și a libertăților fundamentale.

Dreptul internațional poate fi definit în calitate de un amalgam de norme și principii de aplicabilitate generală care se referă la relațiile interstatale sau ale organizațiilor internaționale și de asemenea, în cadrul relațiilor lor cu persoanele fizice și juridice.

După cum a fost menționat supra, evoluția dreptului internațional după cel de-al doilea război mondial a înregistrat un parcurs inegalabil până la acel moment. Astfel, secolul XX a oferit dovezi incontestabile în ce privește dezvoltarea sistemului de drept internațional. Printre cele mai principale realizări la acest capitol ar putea fi menționată creșterea vertiginoasă a normelor de drept internațional care cuprind practic toate activitățile ființei umane. De asemenea, apariția noilor subiecte de drept internațional, care a permis lărgirea spectrului de relații internaționale reglementate de normele dreptului internațional.

Izvoarele dreptului internațional pot fi definite drept instrumente juridice (tratatul sau cutuma internațională), care dau formă exterioară normelor juridice internaționale,

prin acordul de voință al subiecților dreptului internațional public.

Dreptul internațional nu cunoaște existența unei structuri de organe și a actelor de natură constituțională. Din aceste considerente, ținând cont de particularitățile dreptului internațional, subiecții dreptului internațional stabilesc ei înșiși, atât conținutul, cât și forma normelor de drept internațional.

O clasificare formală acceptată de către doctrinarii și practicienii dreptului internațional este expusă în art. 38 al Statutului Curții Internaționale de Justiție care sunt următoarele:

- Convențiile internaționale, fie generale, fie speciale;
- Cutuma internațională, ca dovadă a unei practici generale, acceptată ca drept;
- Principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate;
- Sub rezerva art. 59, hotărârile judecătorești și doctrina celor mai calificați specialiști în drept public al diferitelor națiuni, ca mijloace auxiliare de determinare a regulilor de drept.

De asemenea, în contextul unei continue dezvoltări ale dreptului internațional, la enumerarea cuprinsă în art. 38 al Statutului CIJ urmează a fi indicate și rezoluțiile organizațiilor internaționale, chiar dacă actele în cauză rareori servesc în calitate

de izvoare nemijlocite ale dreptului internațional.

Un rol important în contextul consolidării dreptului la un mediu sănătos, în calitate de drept fundamental, este atribuit principiilor generale de drept. Reprezintă principii de drept, acele principii care sunt identice sau nu diferă substanțial în legislația internă a diferitelor state, ele fiind comune marilor sisteme de drept și impunându-se ca principii fundamentale în legislația majorității statelor, ca noțiuni intrinseci ideii de drept. Până în prezent opiniile sunt neuniforme în privința recunoașterii principiilor generale în calitate de izvor al dreptului internațional.⁹ În ce privește domeniul dreptului internațional de mediu, a fost dezvoltată o gamă largă de principii, care sunt incluse atât în actele de mediu internaționale, cât și europene, în legislația națională și în jurisprudența privind mediul. Aceste principii indică ca-

⁹ Drept Internațional Public. Ediția a III-a (revăzută și adăugită). Chișinău, 2009. pag. 13.

racteristicile de bază ale dreptului internațional de mediu și ale instituțiilor sale; oferă un ghidaj cu privire la interpretarea normelor legale; constituie norme fundamentale; și umple golurile din dreptul pozitiv. De asemenea, aceste principii figurează în constituțiile și sistemele de drept naționale și sunt menționate de și influențează jurisprudența internațională și națională. Este imperios de a remarca faptul că aceste principii facilitează procesul de creare a normelor internaționale prin exprimarea normelor emergente ale dreptului internațional al mediului și pot acționa în calitate de poli magnetici care atrag și ghidează practica statelor. Printre aceste principii se regăsesc:

- Obligația de a coopera;
- Principiul egalității între generații;
- Principiul dezvoltării durabile;
- Principiul precauției;
- Principiul acțiunii preventive.

Care este cadrul normativ internațional relevant garantării dreptului la un mediu sănătos?

Cum a fost menționat și anterior, drepturile omului și mediul au fost combinate mult mai târziu, atunci când necesitatea ocrotirii mediului ambiant a devenit o prioritate pe agenda internațională. Respectiv, în acest context, aspectele de protecție a mediului ca un drept fundamental, au fost expuse în mai multe acte normative la nivel internațional, dintre care menționăm:

– Declarația Universală a Drepturilor Omului (adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 din 10 decembrie 1948).

DUDO reprezintă un text fundamental în istoria drepturilor omului și libertăților fundamentale. Declarația este compusă din 30 de articole prin care se afirmă caracterul universal, inerent, inalienabil al drepturilor omului și libertăților fundamentale consacrate. Adoptată ca un „ide-

al comun spre care trebuie să tindă toate popoarele și toate națiunile”,¹⁰ DUDO angajează națiunile să recunoască toate ființele umane ca fiind „născute libere și egale în demnitate și drepturi”, fără nici un fel de deosebire de „rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări”.¹¹

Articolul 25 din Declarație prevede că orice persoană are dreptul la un nivel de viață corespunzător asigurării sănătății sale, bunăstării proprii și a familiei, cuprinzând hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale ne-

¹⁰ Declarația Universală a Drepturilor Omului (10 decembrie 1948). [On-line]: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.

¹¹ Art. 1 - 2, Declarația Universală a Drepturilor Omului (10 decembrie 1948). [On-line]: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.

cesare, are dreptul la asigurare în caz de șomaj, de boală, de invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în alte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență ca urmare a unor împrejurări independente de voința sa.¹²

– **Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO)**¹³¹⁴

CEDO reprezintă instrumentul principal de protecție a drepturilor omului în spațiul Consiliului Europei, prescrie un șir de drepturi și libertăți în baza cărora forul instituit pentru supravegherea respectării acestei Convenții, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, a definitivat o multitudine impunătoare de obligații pozitive și negative puse în sarcina celor 47 state-părți.¹⁵

Sursa obligațiilor pozitive reiese deja din Preambulul CEDO, care stipulează că statele părți „hotărâte, în calitatea lor de guverne ale statelor europene animate de același spirit și având un patrimoniu comun de idealuri și de tradiții politice, de respect al libertății și de preeminență a dreptului să ia primele măsuri menite să asigure garantarea colectivă a anumitor drepturi enunțate în Declarația Universală.” Totuși, sursă principală de obligații impuse spre respectare pentru statele semnatare este art. 1, care consacră: *Înaltele Părți Contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Titlul I al prezentei Convenții.*

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a aplicat art. 1 din CEDO ca bază pentru stabilirea obligațiilor pozitive și negative ce se fundamentează în baza prevederilor altor articole care consacră drepturi și libertăți materiale și procedurale. Cu adevărat, art. 1 este piatra de temelie a tuturor obligațiilor ce le revin statelor în ceea ce privește drepturile și libertățile garantate prin Convenție.¹⁶

– **Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP) (19 decembrie 1966)**¹⁷¹⁸

Este un tratat internațional multilateral prin care statele părți se angajează să respecte drepturile civile și politice ale fiecărei persoane.

Pactul are o parte a doua ce cuprinde angajamentul statelor de a respecta și de a garanta tuturor persoanelor aflate pe teritoriul sau sub jurisdicția sa drepturile pe care le reglementează, fără nici o discriminare, precum și pe acela de a adopta toate măsurile legislative sau de alt ordin, de natură a conduce la recunoașterea pe plan național a drepturilor înscrise în cuprinsul acestuia.¹⁹ Astfel, art. 2 al Pactului cere ca statele semnatare să adopte măsuri legislative, judiciare, administrative, educative și alte măsuri corespunzătoare, în scopul de a-și îndeplini obligațiile legale. Obligațiile rezultate din conținutul art.2 alin. (1) sunt obligatorii pentru statele părți, însă

¹² Art. 25, Declarația Universală a Drepturilor Omului (10 decembrie 1948). [On-line]: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.

¹³ Convenția europeană a drepturilor omului (1950). [On-line]: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf.

¹⁴ Republica Moldova a ratificat Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298 din 24 iulie 1997. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=7462&lang=ro.

¹⁵ Poalelungi Mihai. Obligațiile pozitive și negative ale statului prin prisma Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2015. pag. 37

¹⁶ Poalelungi Mihai. Obligațiile pozitive și negative ale statului prin prisma Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2015. pag. 37

¹⁷ Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (19 decembrie 1966). [On-line]: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

¹⁸ Republica Moldova a ratificat Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice prin Hotărârea Parlamentului din nr. 217 din 28 iulie 1990 cu privire la aderarea R.S.S. Moldova la Declarația Universală a Drepturilor Omului și ratificarea pactelor internaționale ale drepturilor omului. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115563&lang=ro.

¹⁹ Corneliu Bîrsan. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți. Editura All Beck, București 2005. pag. 38.

Pactul nu poate fi privit ca un instrument ce substituie dreptul penal sau civil intern.²⁰

Statele-părți sunt obligate prin art. 2 alin. (1) să respecte și să asigure drepturile stipulate de PIDCP tuturor persoanelor care ar putea fi pe teritoriul lor și tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția lor. Aceasta înseamnă că un stat trebuie să respecte și să garanteze drepturile stabilite în Pact pentru orice persoană care se află în puterea sau controlul efectiv al aceluși stat, chiar dacă individul nu se regăsește în limitele teritoriale ale statului. Mai mult, prevederea dată ce impune statelor părți să respecte și să garanteze drepturile consacrate de PIDCP tuturor persoanelor de pe teritoriul lor și de sub controlul lor, presupune o obligație de a nu extrăda, deporta, expulza sau altfel elimina o persoană de pe teritoriul statului, în cazul în care există motive serioase de a crede că există un risc real de prejudiciu ireparabil în urma eliminării.²¹

Pactul reglementează substanța drepturilor civile și politice recunoscute tuturor persoanelor: dreptul la viață, interdicția aplicării tratamentelor inumane sau/și degradante, interdicția sclaviei și a muncii obligatorii, dreptul la libertate și siguranța personală, dreptul la un proces echitabil, libertățile de gândire, de conștiință și de religie, de reuniune pașnică, libertatea de asociere, dreptul de a întemeia o familie, dreptul la respectul vieții private și de familie, a domiciliului și corespondenței, dreptul de a participa la conducerea treburilor publice direct sau prin reprezentanți aleși, dreptul la vot și altele.²²

²⁰ Poalelungi Mihai. Obligațiile pozitive și negative ale statului prin prisma Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2015. pag. 31

²¹ Poalelungi Mihai. Obligațiile pozitive și negative ale statului prin prisma Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2015. pag. 31

²² Corneliu Bîrsan. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți. Editura All Beck, București 2005. pag. 39.

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (PIDSEC) (19 decembrie 1966)

2324

Pactul prevede că statele semnatare se angajează să acționeze, atât prin eforturi proprii, cât și prin asistență și cooperare internațională, în special pe plan economic și tehnic, în vederea exercitării efective, a drepturilor pe care el le recunoaște, fără nici o discriminare (art. 2).²⁵

Aceste drepturi sunt enumerate în partea a II-a a Pactului, printre care figurează: dreptul la muncă (art. 6), dreptul la condiții decente de muncă, la o remunerație echitabilă, la securitatea și igiena muncii (art. 7), drepturile sindicale printre care este menționat și dreptul la grevă, exercitat în conformitate cu normele legale în materie a fiecărei țări (art. 8), dreptul la securitate socială (art. 9), dreptul la măsuri de ocrotire a familiei (art. 10), dreptul la un nivel de trai suficient pentru orice persoană și familia sa (art. 11), dreptul la sănătate fizică și mentală (art. 12), dreptul la educație (art. 13) prin instituirea obligativității și gratuității învățământului primar (art. 14), dreptul de a participa la viața culturală (art. 15).²⁶ Printre măsurile necesare pentru asigurarea dreptului la sănătate, garantat prin art. 12 din pact se regăsește

²³ Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (19 decembrie 1966). [On-line]: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>.

²⁴ Republica Moldova a ratificat Pactul internațional cu privire la drepturile sociale, economice și politice prin Hotărârea Parlamentului din nr. 217 din 28 culturale 1990 cu privire la aderarea R.S.S. Moldova la Declarația Universală a Drepturilor Omului și ratificarea pactelor internaționale ale drepturilor omului. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115563&lang=ro.

²⁵ Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (19 decembrie 1966). [On-line]: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>.

²⁶ Corneliu Bîrsan. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți. Editura All Beck, București 2005. pag. 40 – 41.

„...îmbunătățirea tuturor aspectelor igienei mediului și ale igienei industriale...”.²⁷

– **Declarația Conferinței Națiunilor Unite privind Mediul Uman/Declarația de la Stockholm (16 iunie 1972)**

Declarația reprezintă primul act juridic din dreptul internațional prin care se recunoaște dreptul la un mediu sănătos. Prin această declarație statele au convenit să accepte responsabilitatea pentru orice efecte cauzate mediului prin acțiunile lor.

Declarație enunță douăzeci și șase de principii care să ghideze statele în ceea ce privește responsabilitățile lor. Principiul 1 al declarației prevede că *„Omul are dreptul fundamental la libertate, egalitate și condiții adecvate de viață, într-un mediu de o calitate care să permită o viață de demnitate și bunăstare”*.²⁸

La acel moment dreptul la un mediu sănătos nu era clar definit, însă acesta este subînțeles din sintagma *„dreptul la un nivel de viață corespunzător asigurării sănătății sale, bunăstării proprii și a familiei, cuprinzând hrana”*.

În urma lucrărilor Conferinței de la Stockholm privind Mediul Uman din 1972 au rezultat:

- Declarația de la Stockholm, conținând 26 de principii;
- Planul de Acțiune pentru Mediul Uman;
- Programul Națiunilor Unite pentru Mediu
- Fondul voluntar pentru Mediu.

Toate acestea sunt considerate a fi piatra de temelie a primului cadru internațional pentru tratarea problemelor mediului. Conferința a recunoscut că problemele de

mediu ale țărilor industrializate, cum sunt degradarea habitatelor, toxicitatea și ploile acide nu reprezintă probleme neapărat importante pentru toate țările, adică strategiile de dezvoltare nu îndeplinesc necesitățile și prioritățile țărilor și comunităților celor mai sărace.

– **Declarația Conferinței Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare/Declarația de la Rio (3 – 14 iunie 1992)**

Declarația de la Rio cuprinde 27 de principii menite să ghideze țările semnatare în ceea ce privește dezvoltarea durabilă în viitor. Declarația a fost semnată de peste 175 de țări. De asemenea în cadrul conferinței au fost adoptate:

- **Declarația de principii numită și „Carta Pământului”** (Sunt enunțate principiile după care omenirea trebuie să se conducă în relațiile interumane, precum și în cele dintre om și natură).

- **Agenda 21**, (Program de acțiune ce va fi aplicat de guverne, agenții de dezvoltare, organizații ale Națiunilor Unite și grupuri sectoriale independente, în fiecare sector unde activitatea economică a omului afectează mediul);

a) Convenția privind schimbările climatice (reprezintă un angajament ferm al țărilor semnatare ca până în anul 2000 să-și reducă emisiile de dioxid de carbon în atmosferă la nivelul anului 1990. Acest angajament a avut și are repercusiuni directe asupra dezvoltării industriale, a producerii de energie și a traficului rutier);

b) Convenția privind diversitatea biologică (prevede măsurile ce trebuie luate pentru protejarea ecosistemelor și a diverselor forme de viață. Statele semnatare s-au angajat să stabilească zone protejate, să integreze problemele biologice în sistemele de dezvoltare pe plan național și să asigure întregii comunități umane avantajele ce decurg din utilizarea resurselor genetice, inclusiv asigurarea transferului de tehnolo-

²⁷ Art. 12, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (19 decembrie 1966). [On-line]: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>.

²⁸ Declarația Conferinței Națiunilor Unite privind mediul uman (Stockholm, 16 iunie 1972). [On-line]: <https://legal.un.org/avl/ha/dunche/dunche.html>.

gii biologice de la țările dezvoltate spre cele în curs de dezvoltare);

c) Declarația de principii privind conservarea și exploatarea pădurilor (Care se dorea a fi o convenție, dar, datorită imposibilității realizării unui acord, a rămas doar o declarație de principii).

– **Carta Socială Europeană (revizuită) (1996)**

Articolul 11 privind garantarea dreptului la sănătate a fost interpretat de către Comitetul pentru Drepturile Omului în calitate de prevedere care include dreptul la un mediu sănătos. Comitetul a luat act de complementaritatea dintre dreptul la sănătate prevăzut la articolul 11, alin. (1) din Cartă și articolele 2 și 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Drept rezultat, mai multe concluzii ale Comitetului privind rapoartele statelor referitoare la dreptul la sănătate, indică în mod specific faptul că măsurile solicitate în temeiul articolului 11 urmează a fi aplicate în scopul înlăturării diverselor cauze care duc la înrăutățirea sănătății și care rezultă din amenințările la adresa mediului, cum ar fi poluarea.²⁹

– **Convenția de la Aarhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor de mediu și accesul la justiție în probleme de mediu (25 iunie 1998)**^{30,31}

Convenția Comisiei Economice Europene CCE/ONU privind accesul la informație,

²⁹ Manual privind drepturile omului și mediul. Editura Consiliului Europei, 2012. pag. 12. [On-line]: https://www.echr.coe.int/Documents/Pub_coe_Environment_2012_ENG.pdf.

³⁰ Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu (Aarhus, 27 iunie 1998). [On-line]: <https://unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>.

³¹ Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova Nr. 346 din 07-04-1999 pentru ratificarea Convenției privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=59140&lang=ro.

justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului este cunoscută sub denumirea de „Convenția de la Aarhus”.

Convenția de la Aarhus este o convenție de tip nou, orientată spre creșterea rolului reprezentanților asociațiilor obștești și a celor de mediu în procesul protecției și ameliorării mediului ambiant pentru generațiile următoare. Grație faptului că în ea sunt recunoscute drepturile ecologice ale cetățenilor la informare, participare și justiție, ea are scopul principal de a contribui la ridicarea gradului de răspundere și transparență în problemele ce țin de ocrotirea mediului.

Convenția poate fi examinată nu numai în calitate de mecanism al protecției mediului, dar și în calitate de mijloc ce contribuie la democrație. În special, obiectivele Convenției sunt:

- Să asigure reprezentanților publicului un acces mai deschis la informația ecologică pe care o au la dispoziție autoritățile de stat, sporind astfel gradul deschiderii, transparenței și răspunderii guvernului Statelor membri;
- Să ofere cetățenilor posibilitatea de a-și spune opinia și îngrijorarea în privința problemelor ecologice și asigurarea evidenței respective a lor de către persoanele responsabile pentru adoptarea deciziilor;
- Să ofere publicului acces la procedurile examinării cauzelor privind încălcarea drepturilor lor la informare și participare, iar, în unele cazuri, să le dea posibilitate de a înainta acțiuni în privința încălcării legislației ecologice cu caracter general.

Convenția de la Aarhus se bazează pe trei principii fundamentale ale participării publicului:

- I. **Accesul la informație:** prevederea fundamentală privind accesul la informație impune un șir de obligații autorităților de stat. Aceste obligații presupun, pe de

o parte, prezentarea informației în urma solicitării, iar pe de altă parte, difuzarea activă a informației. Pentru aceste principii fundamentale, cât și pentru altele, Convenția nu numai că oferă indicații metodice concrete țărilor, dar și pune în sarcina lor obligația de a elabora de sine stătător un sistem transparent și eficient de difuzare a informației și de prezentare a acesteia în urma solicitării.

II. Participarea publicului: cel de-al doilea principiu fundamental al convenției ține de minimul obligatoriu de proceduri de participare a publicului la procesul de adoptare a deciziilor. În funcție de gradul solicitat al participării, acest compartiment poate fi divizat în trei categorii:

- a) **Prima categorie (adoptarea deciziilor pe genuri concrete de activități)** conține o reglementare mai strictă a participării publicului, începând cu lista genurilor de activități și criteriile aplicate, care cad sub incidența acestor proceduri, și terminând cu procedurile de revizuire a acestor decizii.
- b) **Pentru cea de-a doua categorie** – deciziile de ordin strategic – se prevede că majoritatea detaliilor practice vor fi reglementate de procedurile elaborate în cadrul țării. Totodată, prin trimitere la Articolul 6, aici sunt prevăzute anumite obligații concrete, transparente și judicioase de participare a publicului la procesul de adoptare a deciziilor de ordin strategic la nivel național și nivel local.
- c) **A treia categorie**, care ține de dispozițiile executive și actele normative, nu presupune obligații strict reglementate, însă recomandă autorităților de stat să asigure participarea eficientă a publicului la elaborarea regulamentelor, actelor normative și proiectelor de legi de către autoritățile executive.

III. Accesul la justiție: al treilea principiu fundamental prevede mecanismul de asigurare a realizării obligațiilor și drepturilor stabilite de convenție. În cores-

pundere cu acest principiu, Statele Părți se obligă să garanteze mecanismele necesare ale justiției și protecției juridice ale persoanelor, ale căror drepturi și obligații prevăzute de convenție au fost lezate.³²

– **Declarația Conferinței internaționale privind Dezvoltarea Durabilă/Declarația de la Johannesburg (26 august – 4 septembrie 2002)**

Prin Declarația de la Johannesburg șefii de state și de guverne și-au reafirmat responsabilitatea comună de a face progrese și de a îmbunătăți protecția mediului, dezvoltarea socială și cea economică, trei stâlpi importanți ai dezvoltării durabile, la nivel local, național, regional și mondial.

De asemenea, în cadrul conferinței a fost aprobat un Plan de implementare, compus din nouă capitole, care a fost diferit primit de participanții la Summit. În vederea îndeplinirii obiectivelor prevăzute, șefii de state și de guverne semnatari au solicitat țărilor dezvoltate să-și onoreze angajamentele financiare asumate cu diverse ocazii, să-și intensifice activitățile în vederea punerii la punct a unui mediu financiar internațional mai stabil, să caute și să găsească surse noi de finanțare, atât publice cât și private.

– **Acordul de la Paris privind schimbările climatice (12 decembrie 2015)**

Acordul reprezintă un tratat internațional multilateral privind schimbările climatice. Scopul acestuia fiind limitarea încălzirii globale cu 2 grade Celsius, de preferință la 1,5 grade Celsius comparativ cu nivelurile preindustriale.

Pentru a atinge obiectivul propus de temperatură pe termen lung, statele părți își propun să întreprindă un set de măsuri în vederea micșorării emisiilor de gaze cu efect de seră la nivel global, pentru a ajun-

³² Executarea prevederilor Convenției de la Aarhus în Moldova. Manual pentru funcționarii publici. Kiev, Ucraina, pag. 5.

ge la o lume neutră din punct de vedere climatic până la jumătatea secolului.

Acordul de la Paris reprezintă un punct de referință în procesul multilateral privind schimbările climatice, deoarece, pentru prima dată, un acord obligatoriu reunește toate națiunile într-o cauză comună pentru a întreprinde eforturi ambițioase de combatere a schimbărilor climatice și de adaptare la efectele acestora.³³

³³ Acordul de la Paris privind schimbările climatice. [On-line]: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>.

Prin aderarea la cadrul internațional privind drepturile omului și dreptul la un mediu sănătos, Statul Republica Moldova asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale și, respectiv, orice persoană își exercită drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile altora.

Care este cadrul normativ European relevant garantării dreptului la un mediu sănătos?

Bazele politicii de mediu a UE au fost puse în cadrul Consiliului European de la Paris din 1972, unde (în urma primei conferințe ONU privind mediul) șefii de stat sau de guvern au declarat că este nevoie de o politică comunitară de mediu care să însoțească expansiunea economică și au solicitat un program de acțiune. Actul Unic European din 1987 a introdus un nou titlu „Mediul”, care a oferit primul temei juridic pentru o politică de mediu comună care are drept obiective conservarea calității mediului, protejarea sănătății umane și asigurarea unei utilizări raționale a resurselor naturale. Revizuirile ulterioare ale tratatului au consolidat angajamentul Uniunii față de protecția mediului și rolul Parlamentului European în dezvoltarea acesteia. Prin Tratatul de la Maastricht (1993), mediul a devenit oficial un domeniu de politică al UE, s-a introdus procedura de codecizie, iar votul cu majoritate calificată în Consiliu a devenit regulă generală. Tratatul de la Amsterdam (1999) a stabilit obligația de a integra protecția mediului în toate politicile sectoriale ale UE, în vederea promovării dezvoltării sustenabile. În Tratatul de la Lisabona (2009), „comba-

terea schimbărilor climatice” a devenit un obiectiv specific, la fel ca dezvoltarea sustenabilă în relațiile cu țările terțe. Personalitatea juridică i-a permis din acel moment UE să încheie acorduri internaționale.

Astfel, cadrul juridic general privind legislația de mediu în UE în prezent este fundamentată pe Articolele 3 (3) și 21 (2) (d)-(f) Tratatul Uniunii Europene și Articolele 11, 114 (3)-(5), 191-193 și 194 (1) Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Aceste tratate conțin idei privind realizarea unei dezvoltări durabile și a integrării politicii de mediu în legislația UE, cu scopul:

- păstrării, protejării și îmbunătățirii calității mediului;
- protejării sănătății umane;
- utilizarea prudentă și rațională a resurselor naturale;
- promovarea măsurilor la nivel internațional pentru a face față problemelor de mediu regionale sau globale și, în special, combaterii schimbărilor climatice.

Care este cadrul normativ național relevant garantării dreptului la un mediu sănătos?

Cadrul normativ ce reglementează drepturile și libertățile fundamentale ale omului, în special dreptul la un mediu sănătos, este unul vast, elaborat în vederea stabilirii metodelor și instrumentelor de implementare, aplicare și protejare a dreptului omului la un mediu sănătos.

În continuare vom descrie actele normative principale care reglementează dreptul la un mediu sănătos și modalitatea de protecție a acestuia în Republica Moldova:

Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994³⁴ – Legea supremă, care stabilește cadrul general de exercitare a drepturilor și libertăților fundamentale. Astfel, conform articolului 37 este stabilit dreptul fiecărui om la un mediu înconjurător sănătos cât și asigurarea accesului la informație privind calitatea mediului. Tot în acest context, în constituție este stabilită și obligația fiecărui cetățean de a proteja mediul și de a reduce acțiunile sale care au un impact negativ asupra acestuia.

Codul Contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008³⁵ – stabilește cadrul juridic privind apărarea drepturilor și libertăților legitime ale persoanei, apărarea proprietății, ordinii publice, a altor valori ocrotite de lege, în soluționarea cazurilor contravenționale, precum și în prevenirea săvârșirii de noi contravenții. Codul Contravențional determină acele încălcări care atentează la drepturile omului și prevede sancțiunile pentru aceste încălcări.

Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002³⁶ – stabilește cadrul juridic privind apărarea drepturilor și libertăților omului, proprietatea, mediul

înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept împotriva, având, de asemenea, drept scop prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.

Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116 din 19.07.2018³⁷ – are drept scop reglementarea procedurii de înfăptuire a activității autorităților publice și a controlului judecătoresc asupra acesteia, în vederea asigurării respectării drepturilor și a libertăților prevăzute de lege ale persoanelor fizice și juridice, ținându-se cont de interesul public și de regulile statului de drept.

Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515 din 16.06.1993³⁸ – reglementează cadrul juridic de bază din domeniul protecției mediului în vederea:

- a) asigurării fiecărui om a dreptului la un mediu sănătos;
- b) responsabilizării fiecărei generații privind necesitatea protecției mediului pentru generațiile viitoare;
- c) utilizării resurselor naturale fără a depăși limitele admisibile, evitându-se epuizarea și degradarea lor, riscul pentru sănătatea oamenilor și alte consecințe negative și imprevizibile;
- d) protecției solului și subsolului, apelor și aerului de poluare chimică, fizică și biologică, de alte acțiuni care dereglează echilibrul ecologic;
- e) păstrării biodiversității și genofondului, integrității sistemelor naturale, valorilor naționale istorice și culturale;

³⁴ Constituția Republicii Moldova (29 iulie 1994). [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro.

³⁵ Codul Contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24 octombrie 2008.). [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113262&lang=ru.

³⁶ Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18 aprilie 2002. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122429&lang=ro.

³⁷ Codul Administrativ al Republicii Moldova nr. 116 din 19 iulie 2018. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129135&lang=ro#.

³⁸ Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515 din 16.06.1993. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112032&lang=ro.

- f) restabilirii ecosistemelor și componentelor lor, afectate prin activitatea antropică sau calamități naturale.

De asemenea, legea stabilește condițiile generale privind răspunderea pentru încălcarea legislației de mediu, precum și faptul că persoanele fizice și juridice sunt obligate de a recupera daunele și prejudiciile produse prin încălcarea actelor normative în modul și măsurile stabilite.

Legea privind protecția aerului atmosferic nr. 1422 din 17.12.1997³⁹ – are drept scop păstrarea purității și ameliorarea calității aerului atmosferic – component al mediului, prevenirea și reducerea efectelor nocive ale factorilor fizici, chimici, biologici, radioactivi și de altă natură asupra atmosferei, cu consecințe nefaste pentru populație și/sau mediul înconjurător. Acest act normativ prevede atribuțiile autorităților de mediu privind evidența și controlul în domeniul protecției mediului, fiind indicate limitele admisibile de emisii de substanțe nocive în atmosferă.

Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011⁴⁰ – stabilește cadrul normativ pentru monitorizarea, gestionarea, protecția și folosința eficientă a apelor de suprafață și a apelor subterane, precum și stabilirea drepturilor de folosință a apei. Atragem atenția că legea stabilește cerințele de mediu pentru ape care trebuie atinse și respectate. Menționăm că este interzisă deversarea, introducerea de poluanți într-un corp de apă de suprafață și /sau subterană, în terenurile fondului de apă, cu excepția cazurilor în care se efectuează în conformitate cu condițiile de deversare a apei uzate prevăzute în autorizația de mediu pentru folosința specială a apei.

Legea privind deșeurile nr. 209 din 27.07.2016⁴¹ - stabilește bazele juridice, politica de stat și măsurile necesare pentru protecția mediului și a sănătății populației prin prevenirea sau reducerea efectelor adverse determinate de generarea și gestionarea deșeurilor și prin reducerea efectelor generale ale folosirii resurselor și creșterea eficienței folosirii acestora. Acest act normativ introduce atribuții organelor implicate precum și cerințe generale și specifice în gestionarea deșeurilor, inclusiv și aspecte ce țin de autorizarea, control și evidența deșeurilor, inclusiv a celor periculoase.

Legea privind substanțele chimice nr. 277 din 29.11.2017⁴² reglementează obligațiile persoanelor fizice și juridice care produc sau plasează pe piață substanțe sau amestecuri chimice, interdicțiile și restricțiile privind producerea, plasarea pe piață, importul, exportul și utilizarea substanțelor și amestecurilor chimice periculoase, condițiile de clasificare, etichetare și ambalare a substanțelor și amestecurilor chimice, crearea și menținerea unui registru al produselor chimice, procedura de raportare a produselor chimice, procedura de autorizare a produselor chimice periculoase, obligațiile de raportare, controlul și alte aspecte cu privire la substanțele și amestecurile chimice.

Pentru implementarea acestor acte normative și instituirea mecanismului de garantare și protecție a drepturilor omului, în special, a dreptului la un mediu sănătos, autoritățile de stat au aprobat și adoptat acte normative subsecvente care stabilesc normele de protecție a dreptului la un mediu sănătos și protecție a mediului.

Procedura de apărarea a dreptului la un mediu sănătos, precum și sesizarea organelor competente de sancționare a per-

³⁹ Legea privind protecția aerului atmosferic nr. 1422 din 17.12.1997. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108699&lang=ro.

⁴⁰ Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=23003&lang=ro.

⁴¹ Legea privind deșeurile nr. 209 din 27.07.2016[On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118272&lang=ro.

⁴² Legea privind substanțele chimice nr. 277 din 29.11.2017. [On-line]: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112668&lang=ro.

soanelor vinovate va fi descrisă în capitolele ce urmează.

Ce cuprinde dreptul omului la un mediu sănătos?

Dreptul la un mediu sănătos – este un drept fundamental și prevede expres că fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive. La fel, Statul garantează fiecărui om dreptul la accesul liber și la răspândirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la condițiile de viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic.

Dreptul omului la un mediu sănătos, de fapt, este acel drept general care include mai multe drepturi specifice interdependente între ele:

- Dreptul la condiții de trai și de viață într-un mediu sănătos;
- Dreptul la aer curat;
- Dreptul la utilizarea resurselor naturale;
- Dreptul la apă potabilă;
- Dreptul de acces la informație privind starea mediului;
- Dreptul de a participa la procesul de luare a deciziilor
- Dreptul de acces la justiției în probleme de mediu

Dreptul la cel mai ridicat nivel de sănătate, neafectat de degradarea mediului

- **Dreptul la un mediu sănătos** – este un drept fundamental și prevede expres că fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive. La fel, Statul garantează fiecărui om dreptul la accesul liber și la răspândirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la condițiile de

viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic.

Dreptul la un mediu sănătos poate fi privit atât într-o dimensiune individuală, cât și într-una colectivă. Dimensiunea individuală a dreptului la un mediu sănătos implică dreptul fiecărei persoane la prevenirea poluării, încetarea activității care are drept efect o poluare nocivă și refacerea mediului poluat, precum și repararea pagubei suferite de pe urma poluării mediului. Dimensiunea colectivă a dreptului la un mediu sănătos implică obligația statelor de a garanta exercitarea acestui drept și de a coopera în vederea prevenirii poluării și protejării mediului la nivel regional și internațional.

În acest context, rezultă obligația generală a statului să ia măsuri legale, administrativ-organizatorice și orice alte măsuri cu scopul de a preveni degradarea mediului, de a remedia mediul poluat, de a asigura folosirea durabilă a factorilor de mediu. Dreptul la un mediu sănătos mai presupune, cum este și firesc, obligația fiecărei persoane de a contribui la protejarea mediului prin prevenirea poluării, refacerea mediului poluat și de a contribui la îmbunătățirea condițiilor de mediu.⁴³

Pentru asigurarea dreptului la un mediu sănătos, sunt necesare asigurarea unor drepturi specifice care au o legătură interdependentă între ele.

- **Dreptul la aer curat** – este un drept care rezidă din dreptul la un mediu sănătos iar statul trebuie să întreprindă măsuri pentru păstrarea purității și ameliorarea calității aerului atmosferic întru evitarea

⁴³ Angelina Diaconescu. Dreptul la un mediu sănătos este un drept fundamental. Revista Universul Juridic. Nr. 11, noiembrie 2017, pp. 59 – 67. [On-line]: http://revista.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2017/12/06_Revista_Universul_Juridic_nr_11-2017_PAGINAT_BT_A_Diaconescu.pdf

consecințelor nefaste pentru populație și / sau mediul înconjurător.

Prin realizarea acestui drept, se asigură și garantarea dreptului la condiții de trai și de viață într-un mediu sănătos și a dreptului la un nivel ridicat de sănătate, neafectat de degradarea mediului, respectiv, păstrarea unui mediu sănătos și menținerea unui echilibru ecologic este esențial atât pentru protejarea vieții, cât și pentru asigurarea calității ei, un astfel de drept duce la o protecție mult mai largă decât cea care ar putea rezulta doar din dreptul protecției sănătății⁴⁴.

În vederea asigurării dreptului la un aer curat și la un nivel ridicat de trai și al sănătății, Legea privind protecția aerului atmosferic stabilește mecanismele privind reglementarea și reducerea emisiilor de poluanți, fiind instituită obligația persoanelor fizice și juridice care prin activitatea lor au contribuit la poluarea aerului atmosferic să repare prejudiciul cauzat mediului înconjurător și sănătății persoanei. Prin asigurarea acestor drepturi, statul protejează mediul înconjurător ceea ce nu constituie un pericol pentru sănătatea, viața și dezvoltarea fizică și a personalității acestuia, cât și dreptul la un mediu echilibrat din punct de vedere ecologic, fapt care determină calitatea vieții.

- **Dreptul la utilizarea resurselor naturale** – este un drept care rezidă din dreptul la un mediu sănătos, iar cetățenii au dreptul să utilizeze rațional bogățiile de orice natură ale subsolului, spațiul aerian, apele și pădurile, resursele naturale în limitele și condițiile stabilite în actele normative de referință.

Potrivit art. 126, alin. (2) al Constituției Republicii Moldova, Statul are obligația să asigure exploatarea rațională a pământului și a celorlalte resurse naturale, în concordanță cu interesele naționale și

să asigure refacerea și protecția mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic și crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții.

Pentru realizarea dreptului la utilizarea resurselor naturale, art. 15 din Legea cu privire la resursele naturale nr. 1102/1997, a instituit un mecanism economic de gestiune a resurselor naturale orientat spre stimularea folosirii economice durabile a resurselor naturale renovabile și economisirii celor nerenovabile.

- **Dreptul la apă potabilă** – dreptul la apă potabilă reprezintă un drept fundamental al omului prin care statul se obligă să asigure fiecărei persoane accesul la apă potabilă și protecția sănătății umane împotriva efectelor nefaste ale contaminării apei potabile.

Dreptul la apă este indispensabil pentru a duce un mod de viață normal. Este o condiție esențială pentru realizarea altor drepturi ale omului. Dreptul la apă permite oricărei persoane să beneficieze de suficientă apă, în condiții de siguranță acceptabile, precum și asigură utilizarea personală și domestică. Dreptul la apă presupune atât libertăți, cât și obligații. Libertățile includ dreptul de a menține accesul la stocul de apă, precum și dreptul cetățeanului de a nu fi deconectat arbitrar sau contaminat în urma aprovizionării cu apă. Prin contrast, obligațiile includ dreptul la un sistem de alimentare cu apă și de gestionare a ei, care oferă egalitatea de șanse pentru consumator să se bucure de dreptul la apă⁴⁵.

Astfel, art. 4 al Legii apelor nr. 272/2011, stabilește expres dreptul oricărei persoane fizice sau persoane juridice la folosința apei în condiții strict determinate. În acest sens, persoana juridică poate să-și realizeze dreptul de folosință specială asupra apei doar în baza autorizație de mediu pentru folosința specială a apei.

⁴⁴ Crasnobaev Adrian. Protecția dreptului fundamental al omului la un mediu înconjurător sănătos. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2015. [On-line]: http://www.cnaa.md/files/theses/2015/22501/adrian_crasnobaev_thesis.pdf

⁴⁵ Ion Guceac. Dreptul la apă – un nou drept fundamental al omului. [On-line]: <http://akademios.asm.md/files/Dreptul%20la%20apa%20un%20nou%20drept%20fundamental%20al%20omului.pdf>

Dreptul la apă este conceput ca o prerogativă a titularului de a avea acces la sursa de apă pentru a satisface necesitățile sale în condițiile în care nu ar pune în pericol viața, sănătatea acestuia sau calitatea mediului, fiind tratat și recunoscut ca un drept al omului ce asigură o viață decentă și fără de care este imposibilă realizarea unor alte drepturi ale omului.⁴⁶

Prin calitatea mediului înconjurător se înțelege starea acestuia la un moment dat rezultată din integrarea tuturor elementelor sale structurale și funcționale capabilă să asigure o ambianță satisfăcătoare mulțimilor necesități ale vieții omului.

De asemenea, prevederile art. 31 și 32 ale Legii privind protecția mediului înconjurător care stipulează că protecția mediului constituie o obligațiune generală a locuitorilor republicii și respectiv agenții economici, indiferent de forma de proprietate, sunt obligați să protejeze mediul înconjurător, prin urmare, este lărgit și cercul subiecților cu obligații privind protecția mediului.

Convenția de la Aarhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor de mediu și accesul la justiție în probleme de mediu (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 346-XIV din 07 aprilie 1999) garantează: accesul publicului la informație, dreptul acestuia de a participa la procesul adopțării deciziilor și cel de a apela la justiție în problemele referitoare la mediu.

- **Dreptul la acces la informație** este reglementat de art. 34 din Constituția R. Moldova care specifică că dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngădit iar autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor

publice și asupra problemelor de interes personal.

Dreptul la acces la informație de mediu – reprezintă obligația autorităților statului să prezinte publicului aceasta informație cu privire la starea mediului, și/ sau copiile actelor efective, ce conțin sau includ această informație.

Solicitarea și furnizarea informației de mediu se fac în conformitate cu prevederile Legii privind accesul la informație, a Convenției Aarhus și a Regulamentului privind accesul publicului la informația de mediu, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1467/2016.

Autoritățile publice sunt obligate să pună la dispoziția oricărui solicitant, la cererea acestuia, informația privind mediul deținută de ele sau în numele lor, fără justificarea scopului în care această informație a fost cerută.

Convenția Aarhus indică că autoritățile de stat, ca răspuns la cererea de solicitare de informație, trebuie să prezinte solicitantului această informație și copiile actelor efective ce conțin sau includ aceasta informație:

- fără necesitatea de a formula cointeresarea sa;
- în forma solicitată, numai dacă autoritatea de stat nu are motiv de a o prezenta în alta formă, în acest caz trebuie să fie indicat motivul, ce ar justifica prezentarea informației astfel; sau informația nu a fost deja prezentată publicului în altă formă.

Informația de mediu disponibilă în instituție urmează a fi pusă la dispoziția solicitantului din momentul în care este disponibilă, dar nu mai târziu de 15 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii de acces la informație. În cazul în care volumul și complexitatea informației solicitate sunt atât de mari încât termenul de 15 zile lucrătoare nu poate fi respectat, informația de mediu se pune la dispoziția solicitantului în termen de 20 de zile lucrătoare

⁴⁶ Crasnobaev Adrian. Protecția dreptului fundamental al omului la un mediu înconjurător sănătos. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2015. [On-line]: http://www.cnaa.md/files/theses/2015/22501/adrian_crasnobaev_thesis.pdf

de la data primirii cererii de către autoritatea publică.

În anumite situații dreptul de acces la informație poate fi limitat în vederea respectării drepturilor și reputației altei persoane, protecției securității naționale, ordinii publice, ocrotirii sănătății sau protecției moralei.

Astfel, prin prisma Convenției Aarhus, statul urmează să garanteze și să asigure accesul la informație de mediu. În acest sens, Curtea Europeană a drepturilor omului într-un caz examinat a stabilit că emisiile nocive ale uzinei chimice au o incidență directă asupra dreptului la viața privată și de familie protejat prin Convenție și că trebuie stabilit în ce măsură autoritățile naționale au luat măsurile necesare pentru a asigura o protecție efectivă a drepturilor reclamantilor de a le fi respectată viața privată și de familie, concluzionând că simplul fapt că o persoană a fost privată de informații esențiale în legătură cu natura și posibilitatea producerii unui risc de accident industrial în mediul său apropiat, poate constitui o violare a dreptului acelei persoane la viața sa privată și de familie.⁴⁷

- **Dreptul de a participa la procesul de luare a deciziilor** este un drept reglementat de art. 39 din Constituția R. Moldova care indică că cetățenii au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

Dreptul de participare la luarea deciziilor de mediu – constituie obligația autorităților publice de a asigura participarea publicului la procedurile de elaborare și de adoptare a deciziilor aferente domeniului mediului.

Astfel, statul urmează să depună eforturi pentru a contribui la participarea efectivă a publicului, la pregătirea de către autoritățile de stat a actelor normative care pot

exercita o influență considerabilă asupra mediului ambiant. În acest scop se aplică următoarele măsuri:

- a) se stabilesc termenele, privind asigurarea participării efective;
- b) proiectele se publică sau se prezintă publicului în alt mod; și
- c) publicului i se oferă posibilitatea de a prezenta observații, avize pe marginea acestor acte.

Asigurarea participării publicului în procesul decizional se efectuează prin următoarele modalități: consultări publice, debateri publice, audieri publice, sondaj de opinie, referendum, solicitarea opiniilor experților în domeniu, crearea grupurilor de lucru permanente sau ad-hoc cu participarea reprezentanților societății civile.

Autoritățile publice sunt obligate să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților de participare a cetățenilor, a altor părți interesate la procesul decizional, inclusiv prin: diseminarea informației și a proiectelor de documente supuse consultărilor, recepționarea și examinarea recomandărilor pe marginea proiectelor de documente. Termenul de prezentare a recomandărilor este de 10 zile de la data plasării anunțului privind organizarea consultării publice a documentului.

De asemenea, persoanele interesate pot participa la ședințele publice în limita locurilor disponibile din sala de ședințe și în ordinea prioritară stabilită de persoana care prezidează ședința, luându-se în considerare interesul cetățenilor și al altor părți interesate față de subiectul ședinței publice.

- **Dreptul de acces la justiției în probleme de mediu** este reglementat de art. 20 din Constituție care prevede că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legi-

⁴⁷ Petrică Trușcă, Andrada Trușcă Trandafir. Dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos în jurisprudența CEDO. [On-line]: <https://rtsa.ro/rtsa/index.php/rtsa/article/viewFile/124/120>

time și nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Dreptul de acces la justiție în materie de mediu – reprezintă dreptul fiecărei persoane de a contesta deciziile în materie de mediu a autorităților publice dacă acestea au fost adoptate fără respectarea dreptului de acces la informație ecologică și dreptul de participare în procesul decizional în materie de mediu.

Orice solicitant care consideră că cererea sa pentru furnizarea unor informații privind mediul a fost respinsă nejustificat, parțial sau în totalitate, a fost ignorată ori rezolvată cu un răspuns necorespunzător din partea unei autorități publice se poate adresa cu o cerere prealabilă conducătorului respectivei autorități publice sau organului ierarhic superior, solicitând reconsiderarea actelor sau omisiunilor.

3. APĂRĂTORII MEDIULUI

De la începutul mișcării ecologice moderne, la sfârșitul anilor 60 ai sec. XX, a fost clar faptul că un mediu sănătos este imperios pentru a ne bucura pe deplin de drepturile omului, inclusiv a drepturilor la viață și sănătate.⁴⁸

După cum a fost menționat în prezenta cercetare, Declarația de la Stockholm (16 iunie 1972) prin consacrarea dreptului la un mediu sănătos în premieră a scos în evidență legătura indispensabilă dintre respectarea drepturilor omului și protecția mediului și crearea unui context persuasiv pentru state de a accepta responsabilitatea lor pentru orice efecte cauzate mediului prin acțiunilor lor inclusiv, care duc la încălcarea drepturilor omului în mod cumulativ.

Drept rezultat, în ultimele decenii, instituțiile de protecție a drepturilor omului au consolidat perceperea faptului că un

mediu sănătos este de o importanță fundamentală pentru exercitarea deplină a unui spectru larg de drepturi ale omului și libertăți fundamentale. Prin intermediul mecanismelor și instrumentelor internaționale cu caracter universal și regional privind drepturile omului, a fost reflectat modul în care degradarea mediului interferează cu drepturi specifice, inclusiv cu dreptul la viață, la sănătate, la hrană, la apă, la locuință, la cultură, la dezvoltare, la proprietate, la domiciliu și la viața privată. De fapt, acestea au „ecologizat” drepturile omului existente. De asemenea, acestea au explicat, că obligațiile statelor de a respecta, proteja și realiza drepturile omului se aplică în contextul mediului la fel de bine ca în orice alt context.⁴⁹ În această ordine de idei se conturează existența unor obligații pozitive și negative ale statelor în limitele dreptului internațional la capitolul respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale.

⁴⁸ Par. 12. Raportul Raportorului special pe tema obligațiilor în materie de drepturi ale omului legate de beneficierea de un mediu sigur, curat, sănătos și durabil. 19 iulie 2018. [On-line]: <https://undocs.org/A/73/188>.

⁴⁹ Par. 13. Raportul Raportorului special pe tema obligațiilor în materie de drepturi ale omului legate de beneficierea de un mediu sigur, curat, sănătos și durabil. 19 iulie 2018. [On-line]: <https://undocs.org/A/73/188>.

Ce reprezintă obligațiile pozitive și negative ale statelor?

Obligațiile pozitive și negative puse în sarcina statelor își găsesc expresia juridică în textul instrumentelor internaționale relevante de protecție a drepturilor omului, precum Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, Convenția împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente cu cruzi-

me, inumane sau degradante, Convenția americană a drepturilor omului, Carta africană a drepturilor omului și popoarelor, Carta arabă a drepturilor omului etc. Deși actele internaționale respective nu stabilesc „in terminis” și nici nu enumeră obligațiile la care sunt ținute statele lumii, organele internaționale abilitate cu competența de a supraveghea respectarea de către entitățile statale a îndatoririlor ce le

revin, prin practica dezvoltată oferă respectivelor obligații limite clare.⁵⁰

⁵⁰ Poalelungi Mihai. Obligațiile pozitive și negative ale statului prin prisma Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2015. pp. 44 – 45.

Care sunt obligațiile Republicii Moldova cu privire la drepturile omului?

O particularitate a Dreptului internațional constă în superioritatea normelor dreptului internațional al drepturilor omului față de prevederile dreptului național. Această regulă rezultă din art. 4, alin. (2) al Constituției Republicii Moldova.⁵¹

Astfel, prin aderarea la instrumentele internaționale privind drepturile omului, Republica Moldova și-a asumat obligații și îndatoriri conform dreptului internațional de a respecta, proteja și realiza drepturile

omului și libertățile fundamentale și anume:

- Obligația de a respecta drepturile omului înseamnă că Republica Moldova trebuie să se abțină de la intervenția sau restrângerea exercitării drepturilor omului.
- Obligația de a proteja drepturile omului impune Republica Moldova să protejeze persoanele și grupurile împotriva abuzurilor drepturilor omului.
- Obligația de a realiza drepturile omului indică că Republica Moldova trebuie să întreprindă măsuri eficiente pentru a facilita exercitarea drepturilor fundamentale ale omului.

⁵¹ Drept Internațional Public. Ediția a III-a (revăzută și adăugită). Chișinău, 2009. pag. 234.

⁵² A se vedea Hotărârea Curții Constituționale privind interpretarea unor prevederi ale art. 4 din Constituția Republicii Moldova, nr. 55 din 14 octombrie 1999

Ce reprezintă Declarația privind apărătorii drepturilor omului?

Declarația nu este, în sine, un instrument cu caracter obligatoriu din punct de vedere juridic. Cu toate acestea, ea conține o serie de principii și drepturi care se bazează pe standardele privind drepturile omului consacrate în alte instrumente internaționale care sunt obligatorii din punct de vedere juridic - cum ar fi Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. De asemenea, Declarația a fost adoptată prin consens de către Adunarea Generală și, prin urmare, reprezintă un angajament foarte puternic al statelor față de punerea sa în aplicare. Statele iau din ce în ce mai mult în considerare adoptarea Declarației ca legislație națională obligatorie.⁵³

Declarația privind drepturile și responsabilitățile persoanelor, grupurilor și organizațiilor societății civile pentru a promova și proteja drepturile omului și libertățile fundamentale recunoscute universal, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 53/144 din 9 decembrie 1998⁵⁴ prevede principiile și drepturile apărătorilor drepturilor omului, stabilește statutul și recunoaște rolul acestora în protecția și promovarea drepturilor omului.

⁵³ Declarația privind apărătorii drepturilor omului. [On-line]: <https://www.ohchr.org/en/issues/srhrdefenders/pages/declaration.aspx>.

⁵⁴ Declarația privind dreptul și responsabilitatea indivizilor, grupurilor și organelor societății de a promova și proteja drepturile omului și libertățile fundamentale universal recunoscute. Rezoluția 53/144 a Adunării Generale a ONU din 8 martie 1999. [On-line]: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/declaration.pdf>

Declarația reprezintă un instrument internațional pentru protecția dreptului la apărarea drepturilor omului. Declarația, reafirmă drepturile care sunt esențiale pentru apărarea drepturilor omului, inclu-

siv, dreptul la asociere, libertatea de opinie și de exprimare, dreptul de a obține acces la informații, de a acorda asistență juridică și de a se dezvolta.

Care este rolul apărătorilor drepturilor omului?

Apărătorii drepturilor omului abordează orice preocupări legate de drepturile omului, care pot fi atât de variate, cum ar fi, de exemplu, tortura, arestările și detențiile arbitrare, mutilarea genitală a femeilor, discriminarea, problemele legate de ocuparea forței de muncă, evacuările forțate, accesul la asistență medicală, deșeurile toxice și impactul acestora asupra mediului.

Apărătorii sunt activi în promovarea unor drepturi ale omului atât de diverse precum dreptul la viață, la hrană și apă, la cel mai înalt standard de sănătate posibil, la o locuință adecvată, la un nume și o naționalitate, la educație, la libertatea de circulație și la nediscriminare. Uneori, acestea abordează drepturile unor categorii de persoane, de exemplu drepturile femeilor, drepturile copiilor, drepturile persoanelor indigene, drepturile refugiaților și ale persoanelor strămutate în interiorul țării, drepturile persoanelor lesbiene, gay, bisexuale, transsexuale și intersexuale, drepturile persoanelor cu handicap și drepturile persoanelor cu dizabilități naționale sau lingvistice.

În conformitate cu art. 1 din Declarația privind apărătorii drepturilor omului, fiecare individ are dreptul, personal sau în asoci-

ere cu alte persoane, să promoveze și să lupte pentru protecția și realizarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale la nivel național și internațional⁵⁵.

Apărătorii ai drepturilor omului poate fi orice persoană sau grup de persoane care activează fie individual, fie colectiv în vederea promovării și protecției drepturilor omului. Aceștia pot să activeze în toate domeniile în care sunt depistate încălcări și abuzuri a drepturilor omului, inclusiv în domeniul protecției mediului.

Apărătorii drepturilor omului au un rol esențial în promovarea unui viitor mai durabil pentru toți, având în vedere că acestea monitorizează și semnalează riscurile și abuzurile drepturilor omului, inclusiv a abuzurilor dreptului la un mediu sănătos, inclusiv protecția mediului și a comunităților de proiectele de afaceri care au un impact negativ asupra mediului.

⁵⁵ Declarația privind dreptul și responsabilitatea indivizilor, grupurilor și organelor societății de a promova și proteja drepturile omului și libertățile fundamentale universale recunoscute. Rezoluția 53/144 a Adunării Generale a ONU din 8 martie 1999. [On-line]: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/declaration.pdf>

Care sunt drepturile și obligațiile apărătorilor drepturilor omului?

Cu toate că există cadru normativ atât la nivel național cât și internațional, totuși sunt comise încălcări și abuzuri ale drepturilor omului, inclusiv asupra apărătorilor drepturilor omului prin limitarea sferei de activitate a apărătorilor, neoferirea informației solicitate, amenințări, hărțuirea verbală și prin instrumente legale și judiciare.

Activitatea apărătorilor drepturilor omului constă în:

- monitorizarea încălcărilor și a abuzurilor drepturilor omului;
- asistarea deținătorilor de drepturi în elaborarea și depunerea plângerilor;

- organizarea protestelor și exprimarea împotriva încălcărilor și abuzurilor drepturilor omului;
- depunerea efortului pentru a pune capăt încălcărilor și asigurarea aplicării răspunderii pentru încălcările drepturilor omului;
- sprijinirea bunei guvernări și a politicii guvernamentale centrate pe drepturile omului;
- organizarea evenimentelor de educație pentru drepturile omului și educației ecologice;
- luarea de măsuri pașnice pentru a preveni potențialele încălcări ale drepturilor omului;
- să dezvolte și să discute ideii noi privind drepturile omului;
- să înainteze instituțiilor statului avize, comentarii și recomandări privind îmbunătățirea activității acestora și să atragă atenția supra oricărui aspect al activității acestora care împiedică realizarea drepturilor omului;
- să depună plângeri / petiții cu privire la politicile și actele normative referitoare la drepturile omului;
- să ofere asistență juridică calificată sau orice alte consultații întru apărarea drepturilor omului;
- să participe la consultări și audieri publice, proceduri pentru evaluarea conformității proiectelor de documente standardele naționale și internaționale privind drepturile omului;
- să beneficieze de un remediu eficient;
- să exercite legal și liber activitatea de apărător al drepturilor omului;
- să beneficieze de o protecție efectivă în temeiul legislației naționale în lupta împotriva sau opunerea, prin mijloace pașnice, a actelor sau omisiunilor imputabile statului care au rezultat încălcări a drepturilor omului;
- să solicite, să primească și să utilizeze resurse în scopul protejării drepturilor omului.⁵⁷

În lumina DADO⁵⁶, apărătorilor drepturilor omului le sunt oferite următoarele drepturi și instrumente de protecție:

- să urmărească realizarea și protecția drepturilor omului la nivel național și internațional;
- să desfășoare activități în domeniul drepturilor omului în mod individual sau în asocieri cu alte persoane;
- să înființeze asociații sau organizații non-guvernamentale;
- să se întrunească în mod pașnic;
- să solicite, să obțină și să primească informații referitoare la drepturile omului, inclusiv informații privind mediul înconjurător;

⁵⁶ Declarația privind dreptul și responsabilitatea indivizilor, grupurilor și organelor societății de a promova și proteja drepturile omului și libertățile fundamentale universal recunoscute. Rezoluția 53/144 a Adunării Generale a ONU din 8 martie 1999. [On-line]: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/declaration.pdf>

⁵⁷ Declarația privind dreptul și responsabilitatea indivizilor, grupurilor și organelor societății de a promova și proteja drepturile omului și libertățile fundamentale universal recunoscute. Rezoluția 53/144 a Adunării Generale a ONU din 8 martie 1999. [On-line]: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/declaration.pdf>

Care sunt obligațiile statului în raport cu apărătorii drepturilor omului?

Statul are obligația de a proteja drepturile omului, inclusiv a apărătorilor drepturilor omului prin intermediul instituțiilor sale

competente în fiecare domeniu de activitate separat. Toate Statele au responsabilitatea de a implementa și a respec-

ta prevederile DADO, acestea incluzând drepturile și obligațiile acestora:

- Să protejeze, să promoveze și să pună în aplicare toate drepturile omului;
- Să asigure că toate persoanele aflate sub jurisdicția sa pot să beneficieze de toate drepturile și libertățile sociale, economice, politice și de altă natură;
- Să adopte măsuri normative, administrative și de altă natură care sunt necesare pentru a asigura implementarea efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale;
- Să ofere un remediu eficient persoanelor care pretind că au fost victime ale unei încălcări a drepturilor omului;
- Să efectueze investigații prompte și imparțiale cu privire la presupusele încălcări ale drepturilor omului;
- Să ia toate măsurile necesare pentru a asigura protecția tuturor împotriva oricăror violențe, amenințări, represalii, discriminări, presiuni sau orice altă acțiune arbitrară ca urmare a exercitării legitime a drepturilor menționate în Declarație;
- Să promoveze înțelegerea publică a drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale;
- Să asigure și să sprijine înființarea și dezvoltarea instituțiilor naționale independente pentru promovarea și protecția drepturilor omului;
- Să promoveze și să faciliteze predarea drepturilor omului la toate nivelurile de educație formală și formare profesională.⁵⁸

⁵⁸ Declarația privind dreptul și responsabilitatea indivizilor, grupurilor și organelor societății de a promova și proteja drepturile omului și libertățile fundamentale universal recunoscute. Rezoluția 53/144 a Adunării Generale a ONU din 8 martie 1999. [On-line]: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/declaration.pdf>

4. INFORMAȚIA ECOLOGICĂ ȘI INFORMAȚIA DESPRE STAREA MEDIULUI

Ce este informația ecologică?

De regulă, noțiunea „informație ecologică” se definește, în exclusivitate, ca „informație despre mediu”, însă aceasta nu este corect. În Republica Moldova nu există o definiție oficială și universală a noțiunii de informație ecologică; fiecare act legislativ o reglementează sub diferite aspecte. De aceea, cu toate că în legislație se conțin fraze generale despre caracterul accesibil al anumitor tipuri de informație ecologică, în prezent la solicitarea și furnizarea ei, cum se vede, trebuie să ne călăuzim de principiile care reglementează furnizarea și primirea oricărei informații care prezintă interes public, în corespundere cu Legea privind accesul la informație, iar în cazul apariției anumitor dificultăți să consultăm textul Convenției de la Arhus.

Definiția noțiunii de „**informație ecologică**” în Convenția de la Arhus este mult mai vastă decât, pur și simplu, „informație despre mediu”. Afară de informația despre starea mediului, la ea se referă și informația despre toate tipurile de factori, activități, măsuri, care influențează sau pot influența asupra mediului înconjurător și asupra sănătății omului.

În *Articolul 3.3* al Convenției este prezentată lista amplă a tipurilor de informație, care trebuie considerate „informație ecologică”, în corespundere cu acest articol. Deoarece este o listă indicativă, în nici un caz epuizantă, Convenția ne oferă o descriere destul de detaliată a informațiilor care trebuie să fie considerate „informație ecologică”.

Tabelul nr. 1. **Componentele informației ecologice**

Componente	Exemplu
Starea componentelor / elementelor de mediu, în interacțiunea loc	• starea aerului și atmosferei (temperatura, umiditatea, concentrația substanțelor poluante) • starea apei în râuri, lacuri, canale, • starea apelor subterane • starea solului • starea pământului, landşaftului și a obiectelor naturii • starea biodiversității și a componentelor ei, inclusiv a organismelor genetic modificate

Componente	Exemplu
Factorii care influențează sau pot influența asupra elementelor mediului	• vacuările/emisii de substanțe • evacuările de energie • gălăgia • radiația
Tipurile de activități sau măsurile care influențează sau pot influența asupra componentelor mediului	• genuri concrete de activități • măsuri administrative • cadrul strategic și legislativ (planuri, programe, proiecte de acte legislative) • analiza și practicile, aplicate în procesul adoptării deciziilor ecologice
Prejudiciul posibil, cauzat în urma schimbării stării elementelor mediului	• starea sănătății și securității oamenilor • condițiile de trai • starea obiectivelor și construcțiilor culturale

Care sunt furnizori și subiecții care dețin informația ecologică?

Informația ecologică / de mediu se păstrează la diferite autorități publice și autorități ale administrației publice centrale și locale. Conform Convenției de la Aarhus, autoritățile de stat nu numai că sunt datorate să „păstreze” informația, dar și să dețină informația care „ține de competența lor”. În legislația Republicii Moldova aceste autorități sunt numite „furnizori de informație”.

Furnizori de informație, adică persoane care dețin informația oficială și sunt obligate să o prezinte solicitanților, sunt:

- autoritățile publice centrale și locale, prevăzute de Constituția Republicii Moldova (Parlamentul, Președintele Republicii Moldova, Guvernul, autoritățile administrației publice, autoritățile judecătorești;
- instituțiile publice centrale și locale, finanțate de la bugetul de stat, scopul cărora este realizarea funcțiilor administrative, social-culturale și a altor funcții cu caracter necomercial;

c) persoanele fizice și juridice, care în temeiul legii sau contractului încheiat cu autoritatea publică, instituția publică sunt autorizate să gestioneze treburile publice și selectează, posedă, păstrează și dețin informația oficială.

Un alt deținător al informației este **sectorul de producere**, reprezentat de întreprinderile comerciale. Această informație de mediu poate fi importantă pentru populația locală și cetățenii care locuiesc în apropierea întreprinderilor și uzinelor, deoarece acest fapt poate prezenta risc pentru viața lor. Companiile trebuie să informeze sistematic publicul despre influența producției lor sau a procesului de producție asupra mediului. Aceasta se poate face în cadrul raportării în sisteme informaționale automatizate, cum ar fi Registrul Emisiilor și Transferului de Poluanți www.retp.gov.md, sau prin sistemul benevol de marcă ecologică sau audit ecologic, precum și pe alte căi.

Actualmente, în calitate de **surse informaționale** disponibile sunt: portalurile și

sisteme informaționale automatizate ale Ministerului Mediului și Agenției de Mediu (www.meniu.gov.md; www.am.gov.md; www.gis.meniu.gov.md; www.siamd.gov.md; www.retp.gov.md); portalurile informaționale ale diferitor organe, (www.ipm.gov.md; www.meteo.md; www.agrm.gov.md; www.anranr.gov.md; [\[lemoldovei.gov.md\]\(http://lemoldovei.gov.md\); \[www.ieg.asm.md\]\(http://www.ieg.asm.md\); \[www.moldsilva.gov.md\]\(http://www.moldsilva.gov.md\); \[www.icas.com.md\]\(http://www.icas.com.md\); \[www.clima.md\]\(http://www.clima.md\); \[www.uipm.gov.md\]\(http://www.uipm.gov.md\)\), portalul serviciilor publice \(\[www.servicii.gov.md\]\(http://www.servicii.gov.md\)\) și portalul datelor deschise \(\[www.date.gov.md\]\(http://www.date.gov.md\)\), vitrinele de date ale registrelor departamentale, formate în cadrul instituțiilor de stat.](http://www.ape-</p></div><div data-bbox=)

Ce tipuri de informații urmează a fi difuzată în mod activ?

Funcționarii publici trebuie să asigure informarea corespunzătoare a publicului în probleme ecologice, inclusiv difuzarea următoarelor date:

- situația ecologică generală;
- deciziile care vor fi adoptate în viitorul apropiat sau deciziile pe problemele care prezintă interes public;
- informațiile necesare pentru a face alegerea respectivă în viața cotidiană sau într-o situație de avarie;
- riscurile existente sau posibile, pentru a preveni prejudicierea ulterioară a sănătății oamenilor sau a mediului.

Conform Convenției de la Arhus, urmează a fi difuzate în mod activ următoarele tipuri de informație:

- Informația despre starea mediului;
- Informația despre situațiile de avarie;
- Informația despre măsurile planificate sau desfășurate, care influențează sau pot influența în mod considerabil mediul;

- Informația despre tipul informației ecologice de care dispun autoritățile publice respective și modul de acces la ea;
- Legislația, documentele politice (strategii, directive politice, planuri, programe de acțiuni referitoare la mediu);
- Dări de seamă privind etapele realizării strategiilor, directivelor politice, planurilor, programelor de acțiuni referitoare la mediu;
- Faptele și analiza faptelor, considerate relevante și importante pentru formularea principalelor propuneri privitoare la mediu, precum și materialele explicative la ele, referitoare la lucrul cu publicul;
- Informația privind executarea funcțiilor de stat sau prestarea serviciilor comunale în legătură cu problemele mediului;
- Informația despre producție;
- Informația despre emisiile de substanțe poluante și transportarea lor.

Unde pot găsi și ce conține raportul național despre starea mediului?

În Republica Moldova informația despre starea mediului este publicată în rapoarte periodice despre starea mediului, disponibile în formă electronică pe pagina web a Agenției de Mediu www.am.gov.md

Rapoarte privind starea mediului se elaborează cu periodicitate, scopul întocmirii lor fiind de a informa masele largi ale pu-

blicului despre starea generală a mediului. Ultimul Raport Național privind Starea Mediului în Republica Moldova a fost elaborat pentru perioadă 2015-2018, și cuprind rapoarta pe setul din 39 de indicatori de mediu și statistici, care acoperă 10 tematici de mediu:

a) calitatea aerului atmosferic;

- b) starea și calitatea resurselor de apă;
- c) calitatea solului și ocuparea terenurilor;
- d) gestionarea deșeurilor și eficiența resurselor;
- e) biodiversitatea și starea ecosistemelor naturale;
- f) atenuarea și adaptarea la schimbările climatice;

g) impactul activităților economice asupra mediului (agricultura, energetică și transport);

h) cheltuieli pentru protecția mediului.

În afară de rapoartele naționale, există și rapoarte internaționale despre starea mediului. De exemplu, Agenția Europeană de Mediu publică anual raportul privind starea mediului în țările membri UE, precum și rapoarte de sinteză pe domenii specifice, care pot fi accesate pe [www. https://www.eea.europa.eu/ro/publications](https://www.eea.europa.eu/ro/publications)

Cum pot solicita furnizarea informației de mediu?

Conform Articolului 4 al Convenției de la Arhus, orice persoană, indiferent de cetățenie, țară și locul de trai, vârstă, gen etc., are dreptul să depună cerere pentru acces la informația ecologică.

Orice persoană, conform Legii privind accesul la informație nr. 982/2000, are dreptul la căutarea, primirea și familiarizarea cu informația oficială, indiferent de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, stare materială sau origine socială. Realizarea acestor drepturi poate fi supusă restricțiilor din motive specifice, corespunzătoare principiilor dreptului internațional, inclusiv apărării securității naționale sau vieții particulare a persoanei. În corespundere cu legea nominalizată, informația oficială poate fi solicitată de către:

- a) orice cetățean al Republicii Moldova;
- b) cetățenii altor state, care domiciliază permanent sau se află pe teritoriul Republicii Moldova;
- c) apatrizii stabiliți cu domiciliul sau cu reședința pe teritoriul Republicii Moldova.

Principiile generale, care trebuie respectate în problemele accesului publicului la informație, sunt următoarele:

- accesul la informația ecologică trebuie să fie oferit, fără necesitatea de a for-

mula motivele, care au generat interesul față de ea;

- publicului trebuie să-i fie furnizate toate felurile de informație ecologică, în afară de cea care aparține excepțiilor din motiv de confidențialitate;
- în majoritatea cazurilor accesul la informația ecologică trebuie să fie oferit în acea formă în care a fost solicitat;
- autoritățile de stat trebuie să asigure primirea solicitărilor de informații de către acele autorități la care ele se referă;
- accesul la informația ecologică trebuie să fie oferit în termen, prevăzut de lege;
- autoritățile de stat trebuie să asigure, ca informația care nu cade sub incidența excepțiilor să fie separată de cea confidențială și să fie adusă la cunoștința publicului;
- refuzul de a satisface solicitarea de a furniza informația trebuie să fie prezentat în scris, indicându-se motivele.

Model de cerere de solicitare a informației este prezentat în anexa nr. 1

5. AUTORITĂȚILE COMPETENTE SĂ CONSTATĂ ȘI SĂ SANCTIONEZE ÎNCĂLCĂRILE LEGISLAȚIEI DE MEDIU

Ce reprezintă infracțiuni ecologice și contravenții ecologice?

Încălcările de mediu pot constitui infracțiuni ecologice sau contravenții ecologice. Infracțiunile ecologice sunt acele fapte prejudiciabile, prevăzute de legea penală, care aduc atingere relațiilor sociale cu privire la folosirea rațională precum și asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației, și care constau în folosirea nemijlocită, ilegală a obiectelor naturale ca valori sociale, fapte ce duc la schimbări negative a stării și calității mediului înconjurător.⁵⁹

Pericolul social al infracțiunilor ecologice nu se limitează doar la consecințele concrete dăunătoare, la sumele daunelor ecologice și economice cauzate, ci se referă și la dauna concretă adusă sănătății oamenilor. Pericolul social al acestor infracțiuni mai constă în încălcarea intereselor eco-

logice ale societății, în special în încălcarea drepturilor fiecărui om la un mediu înconjurător sănătos, în cauzarea daunei sănătății, proprietății, naturii, în subminarea respectului față de normele de drept ce asigură și protejează mediul înconjurător, în scăderea nivelului securității populației, a disciplinei ecologice.

Contravențiile ecologice sunt acele acțiuni sau inacțiuni ilicite, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunile ecologice, săvârșite cu vinovăție, care atentează la protecția mediului și sunt prevăzute în Codul Contravențional nr. 218/2008 și pasibile de sancțiuni contravenționale.

Constatarea și sancționarea încălcărilor legislației de mediu este exercitată de instituțiile cu atribuții în domeniul protecției mediului. Fiecare autoritate cu drept de constatare și sancționare a încălcărilor legislației de mediu își are domeniul său specific, conform atribuțiilor delegate.

5.1 Inspectoratul pentru protecția mediului (IPM).

Care este statutul și rolul IPM?

Inspectoratul pentru Protecția Mediului este autoritate administrativă în subordinea Ministerului Mediului, împuternicit

să efectueze supravegherea și controlul de stat în domeniul protecției mediului și utilizării resurselor naturale. Inspectoratul este organizat și își desfășoară activitatea în baza Constituției Republicii Moldova,

decretelor Președintelui Republicii Moldova, legilor, hotărârilor Parlamentului și Guvernului, altor acte normative, a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte a acordurilor bilaterale, precum și în conformitate cu prevederile Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru Protecția Mediului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 548/2018. Misiunea Inspectoratului pentru Protecția Mediului este de a implementa politica statului în domeniul protecției mediului și utilizării raționale a resurselor naturale, de a exercita controlul și supravegherea de stat și de a preveni și contracara încălcările în următoarele domenii:

- a) realizarea politicii de mediu;
- b) protecția aerului atmosferic;
- c) protecția resurselor acvatice;
- d) protecția florei, faunei și ariilor naturale protejate;
- e) protecția solului și subsolului;
- f) gestionarea deșeurilor și a substanțelor chimice;
- g) utilizarea rațională a resurselor naturale;
- h) activități planificate

Prin urmare, scopul urmărit de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului este de a asigura unui nivel înalt de supraveghere și protecție mediului, a intereselor publice, a siguranței ecologice a statului și altor valori ocrotite de legislație.

Care sunt atribuțiile de bază ale IPM?

Inspectoratul are următoarele funcții de bază:

- 1) exercitarea controlului și supravegherii de stat asupra respectării actelor normative în domeniul protecției mediului și utilizării raționale a resurselor naturale la întreprinderi, instituții, organizații, cu orice tip de proprietate și formă juridică de organizare, de către autoritățile

administrației publice centrale și locale, precum și persoanele fizice și juridice;

- 2) prevenirea, contracararea cazurilor de încălcare a legislației privind protecția mediului și utilizarea rațională a resurselor naturale;
- 3) coordonarea activităților cu impact asupra mediului înconjurător, susceptibile cu prejudicierea și schimbarea componentelor mediului sau resurselor naturale;
- 4) constatarea și examinarea cazurilor de încălcare a legislației privind protecția mediului și utilizarea rațională a resurselor naturale, inclusiv contravenționale, aplicarea sancțiunilor conform legislației, calcularea și recuperarea prejudiciilor aduse componentelor mediului înconjurător după principiul „poluatorul plătește”;
- 5) exercită alte funcții în domeniul său de activitate, stabilite prin actele normative.

Ce tipuri de controale efectuează IPM?

Inspectoratul pentru Protecția Mediului efectuează controlul de stat în domeniul protecției mediului și utilizării raționale a resurselor naturale în temeiul Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. Inspectoratul pentru Protecția Mediului poate efectua două tipuri de controale:

- *Control planificat* – control efectuat conform planului anual al controalelor (publicat pe paginile web oficiale <http://ipm.gov.md/> și <http://controlae.gov.md/>), în baza analizei și evaluării conform criteriilor de risc;
- *Control inopinat* – control care nu este inclus în planul anual al controalelor și care se efectuează cu scopul verificării respectării cerințelor stabilite de legislație în temeiul petițiilor, la solicitarea eliberării actului permisiv, autosesizărilor și a sesizărilor organelor de drept. Controalele inopinate nu pot fi desfășurate.

șurate în baza informațiilor neverificate și/sau provenite dintr-o sursă anonimă. Plângerile și petițiile, inclusiv sesizările sau solicitările organelor de drept sau ale altor organe de stat, pot constitui temei pentru un control inopinat dacă circumstanțele sau informațiile pe care acestea le conțin, fiind analizate în baza evaluării riscurilor, indică în mod rezonabil asupra unei posibile încălcări care în mod iminent provoacă prejudicii și dacă aceste circumstanțe și informații sunt probate în vreun fel. Plângerile, petițiile sau alte sesizări care nu motivează inițierea imediată a unui control inopinat, în baza analizei riscurilor, pot fi luate în considerare la următoarea planificare anuală a controalelor. Din aceste considerente, este foarte important ca petițiile/ sesizările/plângerile depuse să fie însoțite de o argumentare a necesității intervenției Inspectoratului pentru Protecția Mediului prin expunerea în detaliu a circumstanțelor, informației și probelor deținute după caz, astfel încât organul de control, până la inițierea actului de control să estimeze pericolul și consecințele în cazul neintervenției.

Controlul planificat cât și cel inopinat se desfășoară de către minim 2 inspectori de mediu în temeiul delegației de control emise de către șeful adjunct al Inspectoratului pentru Protecția Mediului, a listelor de verificare aprobate conform rigorilor stabilite de Guvern și a notei de motivare pentru controalele inopinate.

Este important de menționat că actul de control poate fi exercitat doar în timpul programului de activitate al persoanei controlate sau al subdiviziunii acesteia. Mai mult ca atât, potrivit art. 18 al Legii nr. 131/2012, IPM va expedia persoanei supuse controlului un exemplar al delegației de control astfel încât între momentul primirii efective a exemplarului și momentul începerii controlului să treacă cel puțin 5 zile lucrătoare, dar nu mai mult de 15 zile lucrătoare. Delegația de control se comunică persoanei supuse controlului prin

orice modalitate care permite organului de control confirmarea recepționării de către persoana respectivă. Comunicarea la adresa electronică indicată a persoanei controlate și recepționarea delegației de control în format electronic, semnată cu semnătură electronică avansată calificată, se consideră comunicare la sediul acesteia. În cazul controlului inopinat, exemplarul delegației de control se înmânează, contra semnătură, persoanei care urmează a fi supusă controlului la începutul controlului.

Cu ce încheie procedura de control?

Procedura de control se încheie prin întocmirea de către inspectori a unui proces-verbal de control, care se completează și se semnează de toți inspectorii indicați în delegația de control, la locul efectuării controlului. Procesul-verbal de control este documentul prin care se confirmă faptul desfășurării controlului și în care se conține toată informația cu privire la controlul desfășurat, la procedurile aplicate și constatările în urma acestuia, prescripțiile și recomandările înaintate în baza constatărilor, măsurile restrictive aplicate și sancțiunile stabilite în urma controlului.

Ce conține procesul-verbal de control?

Procesul-verbal de control este alcătuit din partea constatatoare, partea prescriptivă și partea sancționatorie și conține în mod obligatoriu:

- a) denumirea completă a organului de control, numele complet și funcția persoanelor care au efectuat controlul;
- b) date cu privire la delegația de control și temeiul efectuării controlului;
- c) denumirea completă/numele persoanei supuse controlului și identificarea obiectului de control;
- d) tipul controlului;
- e) lista de verificare aplicată;
- f) date privind toate aspectele, documentele, bunurile, încăperile, produsele,

utilajele și obiectele de altă natură care au fost supuse controlului, relevante în scopul controlului;

- g) constatările și rezultatele controlului;
- h) referința expresă la prevederile actelor legislative și normative pe care le-a încălcat persoana supusă controlului;
- i) copiile documentelor examinate care confirmă încălcarea legii, ale altor documente întocmite în cadrul controlului;
- j) date privind durata controlului;
- k) explicațiile în scris ale persoanei supuse controlului și/sau ale angajaților acesteia;
- l) recomandările și indicațiile pentru înlăturarea încălcărilor stabilite în partea prescriptivă, după caz;
- m) prescripția de aplicare a măsurilor restrictive, după caz;
- n) constatarea contravențiilor sau altor tipuri de încălcări prevăzute de lege, cu indicarea sancțiunii prevăzute de lege, după caz.
- o) descrierea semnelor componente de infracțiune constatate în cadrul procedurii de control și referința expresă la normele de drept penal vizate.

În câte exemplare se întocmește procesul-verbal de control?

Procesul-verbal de control se întocmește în două exemplare, iar în cazul constatării semnelor componente de infracțiune – în trei exemplare, se numerotează și se semnează pe fiecare pagină de toți inspectorii care au efectuat controlul și de persoana supusă controlului.

În cazul în care procesul-verbal de control se întocmește în formă electronică, actul se semnează cu semnătură electronică de către toți inspectorii și de către persoana supusă controlului. Un exemplar al procesului-verbal de control se înmânează persoanei supuse controlului, cu efectuarea unei mențiuni scrise despre aceasta pe al

doilea exemplar, confirmată prin semnătura persoanei ce recepționează procesul-verbal.

Care sunt consecințele refuzului semnării procesului-verbal?

În cazul în care persoana supusă controlului refuză să semneze și/sau să primească procesul-verbal de control, sub semnătura inspectorilor se face mențiunea respectivă. Procesul-verbal de control în format electronic care nu a fost semnat de persoana supusă controlului se transmite acesteia prin orice modalitate care permite organului de control confirmarea recepționării procesului-verbal de către persoana controlată. Comunicarea și recepționarea procesului-verbal semnat cu semnătură electronică avansată calificată la adresa electronică indicată de persoana supusă controlului se consideră comunicare la sediul acesteia. Al doilea exemplar al procesului-verbal de control se prezintă conducătorului organului de control spre examinare.

Cum procedezi în cazul în care nu ești de acord cu prevederile procesului-verbal?

Persoana supusă controlului are dreptul, în termen de 10 zile lucrătoare de la semnarea procesului-verbal de control, să prezinte dezacordul cu actul în cauză, aducând probe suplimentare ce confirmă poziția sa. Inspectoratul pentru Protecția Mediului examinează materialele prezentate și, după caz, întocmește un proces-verbal de control adițional, fără a opera rectificări în actul de bază. În procesul-verbal de control adițional se indică procesul-verbal de bază, iar în partea constatatoare se reflectă pozițiile modificate, cu respectarea procedurii de întocmire a procesului-verbal de control, inclusiv a celei de anexare a documentelor.

Dreptul de a prezenta dezacordul nu afectează și nici nu limitează posibilitatea contestării procesului-verbal de control în modul stabilit de lege.

Care sunt urmările constatării de către IPM a semnelor componente unei infracțiuni?

La stabilirea încălcărilor ce conțin semne ale componente unei infracțiuni, *dar care nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei*, Inspectoratul pentru Protecția Mediului întocmește procesul-verbal de control în care se indică prejudiciul pe care l-a stabilit, în limita competențelor, ca fiind cauzat prin încălcările constatate ale legislației, și prescripția privind înlăturarea acestor încălcări. Inspectoratul pentru Protecția Mediului sesizează procurorul sau organul de urmărire penală competent cu privire la identificarea semnelor componente de infracțiune, printr-o sesizare, la care, în mod obligatoriu, se anexează procesul-verbal de control și materialele ce țin de controlul în cauză, care se transmite acestuia în termen de 5 zile lucrătoare de la data epuizării procedurilor prevăzute la art.29 al Legii nr. 131/2012 și a expirării termenului prevăzut pentru contestarea procesului-verbal, sau de la data emiterii deciziei Inspectoratului pentru Protecția Mediului pe marginea cererii prealabile de contestare.

În cazul în care la stabilirea încălcărilor ce conțin semne ale componente unei infracțiuni s-a constatat că acestea *s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei*, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, în termen de 3 zile lucrătoare de la data întocmirii procesului-verbal de control, expediază procurorului sau organelor de urmărire penală competente o sesizare despre identificarea semnelor componente unei infracțiuni, la care, în mod obligatoriu, se anexează procesul-verbal de control și materialele ce țin de controlul în cauză.

Care este procedura în cazul în care se constată o contravenție?

În cazul în care în procesul-verbal de control se constată o contravenție, acesta substituie procesul-verbal de constatare a

contravenției, având regim juridic și forță juridică similare. Constatarea contravențiilor identificate în timpul efectuării controlului și aplicarea sancțiunilor, conform competenței, se vor efectua în limitele stabilite de Codul contravențional.

Când se înaintează prescripții în temeiul procesului-verbal de control?

În cazul în care în cadrul controlului efectuat de IPM se constată încălcări ale legislației ce nu constituie infracțiuni, IPM include în procesul-verbal de control o prescripție privind înlăturarea acestor încălcări, conform limitelor stabilite la art. 51 al Legii nr. 131/2012.

Prescripția stabilește următoarele aspecte:

- a) expres și clar, încălcările comise de persoana supusă controlului cu referințe directe la prevederile legale încălcate;
- b) recomandări (indicații) privind înlăturarea încălcărilor și natura recomandărilor;
- c) prevederile normative în al căror temei au fost emise recomandările;
- d) termenul în care urmează a fi înlăturate încălcările;
- e) măsuri restrictive, după caz.

În ce termen se îndeplinește prescripția?

În fiecare caz individual, Inspectoratul pentru Protecția Mediului stabilește termenul pentru îndeplinirea prescripției ținând cont de următorii factori:

- a) complexitatea acțiunilor ce urmează a fi efectuate;
- b) gradul de pericol al încălcărilor care necesită a fi înlăturate;
- c) posibilitățile persoanei controlate de a îndeplini acțiunile prescrise;
- d) prescripțiile anterioare, emise în cazuri similare.

Totuși este important de evidențiat faptul că, termenul de executare a prescripției nu poate fi mai mic de 30 de zile lucrătoare și mai mare de 90 de zile lucrătoare.

În cazul în care s-a stabilit o încălcare ce conține semne ale componenței unei infracțiuni, dar care nu s-a soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei, termenul de executare a prescripției nu poate depăși 30 de zile.

Care sunt consecințele legale în cazul neînlăturării încălcărilor prescrise?

În cazul în care persoana supusă controlului nu înlătură încălcările legislației privind protecția mediului în termenul stabilit, IPM, în funcție de gradul de pericol constat, poate emite altă prescripție, cu sau fără măsuri restrictive, și/sau poate aplica sancțiuni prevăzute de lege.

Totuși, în cazul existenței unui pericol pentru viața și sănătatea oamenilor sau pentru ordinea publică ori în cazul în care a fost depistat un prejudiciu evident cauzat persoanelor terțe în urma încălcărilor, IPM întocmește un proces-verbal de aplicare a sancțiunii imediat după emiterea actului de control și/sau aplică măsuri corective în cazul produselor periculoase care prezintă un risc.

Ce reprezintă măsuri restrictive în sensul Legii nr.131/2012?

Măsurile restrictive reprezintă acțiuni și/sau inacțiuni dispuse de către IPM cu scopul eliminării sau diminuării unui pericol

iminent și imediat pentru mediu și sănătatea umană, constatată în cadrul controlului. În funcție de prevederile legilor speciale din domeniul protecției mediului, aceste măsuri se prescriu persoanei supuse controlului în formă de restricții ale unor activități, de restricție a utilizării unor resurse naturale sau în formă de impunere a unor acțiuni și pot fi identificate ca măsuri corective, măsuri coercitive, măsuri procesuale de constrângere.

Partea prescriptivă a procesului-verbal de control prin care se impun măsuri restrictive va conține inclusiv informația cu privire la cauzele prescrierii de măsuri restrictive și la pericolul constat care urmează a fi evitat prin măsura prescrisă, temeiurile legale de prescriere a măsurii, termenul-limită pentru aplicarea măsurii, drepturile procedurale ale persoanei controlate, identificarea în detaliu a acțiunilor/inacțiunilor care se impun și identificarea expresă a bunurilor asupra cărora se extind măsurile restrictive.

Măsurile restrictive pot fi impuse doar pentru un termen restrâns, în limita necesității de eliminare a pericolului iminent, termen care se indică în mod expres în prescripție de către IPM. Indiferent de termenul indicat, orice măsură restrictivă încetează odată cu executarea prescripției prin înlăturarea încălcărilor indicate și prezentarea în termen a confirmărilor de rigoare de către persoana supusă controlului sau la data suspendării și/sau anulării prescripției de către IPM, organul ierarhic superior sau instanța de judecată.

5.2 Administrația Publică Locală (APL).

Activitatea APL este reglementată de Legea privind administrația publică locală nr. 436/2006 care reglementează modul de organizare și funcționare a autorităților administrației publice în unitățile administrativ-teritoriale. Atribuțiile APL sunt multiple și diversificate în dependență de domeniul de gestionare a resursei naturale. (vezi Anexa nr. 2)

Este în drept APL să soluționeze cauzele contravenționale?

Potrivit **art. 423¹⁰ alin. (2) al Codului Contravențional nr.2018/2008**, sunt în drept să constate contravenții și să încheie procese-verbale primarul, viceprimarul, arhitectul-șef, șefii și șefii adjuncți ai subdiviziunilor specializate din cadrul administrației publice locale, specialiștii principali și spe-

cialiștii superiori din cadrul acestora desemnați de către primar. Pentru examinarea cazurilor cu privire la faptele stabilite prin lege ca fiind contravenții se formează comisii administrative. Comisia administrativă se instituie de către consiliul local (sătesc, comunal, orășenesc, municipal) pe lângă autoritatea publică locală executivă) în componența președintelui, vicepreședintelui, secretarului responsabil și a 4–7 membri. Obligațiile președintelui, vicepreședintelui, secretarului responsabil ai comisiei administrative se stabilesc prin Regulamentul comisiei administrative aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.55/2010.

Ce cazuri de contravenții în domeniul protecției mediului sunt examinate de către Comisia administrativă?

Comisia administrativă examinează cazurile de contravenție care i-au fost atribuite prin Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008. Potrivit **art. 398**, Comisia administrativă examinează următoarele cazuri de contravenții în domeniul protecției mediului prevăzute de CC nr. 218/2008:

– **Articolul 126¹**. Pășunatul ilegal al animalelor

Pășunatul animalelor pe terenurile proprietate publică a unității administrativ-teritoriale în altă perioadă a anului decât în cea stabilită de către autoritatea administrației publice locale, pășunatul în comun al grupurilor de animale de diferite specii, pășunatul animalelor bolnave.

– **Articolul 134¹**. Încălcarea regulilor de construcție a obiectivelor și/sau amplasarea în spațiile verzi proprietate publică a obiectivelor incompatibile cu destinația acestora

- 1) Construcția și/sau amplasarea în spațiile verzi proprietate publică a obiectivelor incompatibile cu destinația acestora.
- 2) Amplasarea neautorizată în spațiile verzi proprietate publică a obiective-

lor pentru activități economico-sociale compatibile cu destinația spațiilor verzi (instalații pentru practicarea sportului, a jocurilor și pentru odihnă, obiective de menire social-culturală, unități comerciale mobile).

– **Articolul 154**. Încălcarea regulilor de gestionare a deșeurilor.

- 1) Nerespectarea modului stabilit de colectare, păstrare, transport, depozitare, ardere, neutralizare și evacuare, inclusiv în obiectivele acvatice, în subsol etc., a deșeurilor industriale, de construcție, menajere și de altă natură.
- 2) Faptele specificate la alin.(1) care au creat pericolul poluării mediului.
- 3) Depozitarea arbitrară sau în locuri interzise ori utilizarea unor alte procedee de evacuare a deșeurilor fără autorizația autorităților abilitate.
- 4) Tăinuirea informației sau prezentarea intenționată de informații false sau incomplete privind gestionarea deșeurilor, privind evacuarea lor în caz de avarie.
- 5) Încălcarea regulilor de evidență și de control primar în domeniul gestionării deșeurilor, nerespectarea termenelor de prezentare a dărilor de seamă în domeniul nominalizat.
- 6) Transmiterea deșeurilor periculoase unor persoane fizice sau juridice care nu dețin licențe (autorizații) pentru transportul, păstrarea și prelucrarea lor.
- 7) Nerespectarea regimului și a regulilor de exploatare a instalațiilor de prelucrare și neutralizare a deșeurilor, a locurilor de depozitare ori de înhumare a deșeurilor industriale, menajere și de altă natură
- 8) Proiectarea și construcția de întreprinderi și de alte obiective, precum și implementarea de materiale și tehnologii care nu corespund condițiilor de secu-

ritate a utilizării, prelucrării și evacuării deșeurilor.

9) Nerespectarea regulilor privind importul, exportul sau tranzitul de deșeuri.

10) Neasigurarea colectării și evacuării deșeurilor, admiterea stocării deșeurilor de orice proveniență.

11) Ne întreprinderea măsurilor de lichidare a gunoiștilor neautorizate și necontrolate.

– **Articolul 157.** Cruzimea față de animale

1) Omiterea colectării deșeurilor provenite de la animalul plimbat în spațiul public.

2) Refuzul de a elimina animalul mort sau îngroparea acestuia în loc neautorizat.

În ce mod se examinează cauzele contravenționale privind protecția mediului de către Comisia administrativă?

Comisia administrativă examinează cauzele în ședință publică, verbal, nemijlocit și în contradictoriu. Ședința poate fi declarată închisă în interesul respectării moralității, ordinii publice sau securității naționale, de asemenea în cazul în care interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o cer. Ședința de examinare a cauzei contravenționale se desfășoară cu participarea părților citate în modul prevăzut de Codul contravențional nr. 218/2008.

În ce termen se examinează cauzele contravenționale privind protecția mediului de către Comisia administrativă?

Comisia administrativă examinează cauza contravențională în termen de 30 de zile de la data înregistrării cauzei de către secretarul responsabil.

Ce aspecte se iau în considerație la examinarea cauzele contravenționale privind protecția mediului de către Comisia administrativă?

La examinarea cauzei, comisia administrativă clarifică și ține cont de următoarele momente: existența veridică a contravenției, existența cauzelor care înlătură caracterul contravențional al faptei, vinovăția persoanei în privința căreia a fost intentat procesul contravențional, gradul de responsabilitate al acesteia, existența circumstanțelor atenuante sau agravante, necesitatea sancționării și, după caz, caracterul sancțiunii, precum și alte aspecte importante pentru soluționarea justă a cauzei.

Comisia administrativă poate efectua, după caz, un control prealabil al faptelor expuse în procesul-verbal la locul comiterii contravenției împotriva protecției mediului.

Cu ce încheie procedura de examinare a cauzelor contravenționale privind protecția mediului de către Comisia administrativă?

După examinare, Comisia administrativă adoptă o hotărâre asupra cazului, prin care stabilește aplicarea sancțiunii contravenientului sau, după caz, încetarea procesului contravențional cu constatarea temeiului de încetare a procesului, în conformitate cu Codul contravențional nr.218/2008.

Ce conține hotărârea Comisiei administrative de aplicare a sancțiunii contravenționale?

Hotărârea Comisiei administrative de aplicare a sancțiunii contravenționale conține:

- a) data și locul adoptării hotărârii;
- b) numele și prenumele președintelui ședinței, ale secretarului responsabil și ale membrilor comisiei prezenți în ședință;
- c) date privind identitatea contravenientului: numele, prenumele, data și locul nașterii, starea familială, locul de trai, seria și numărul actului de identitate,

- codul de identificare (IDNP), locul de muncă și funcția;
- d) locul și data comiterii contravenției, esența acesteia;
 - e) circumstanțele atenuante și agravante constatate la examinarea cauzei;
 - f) probele pe care se întemeiază hotărârea comisiei și motivele respingerii probelor;
 - g) norma contravențională în al cărei temei a fost intentat procesul contravențional;
 - h) norma contravențională pe care se întemeiază hotărârea comisiei;
 - i) felul și mărimea sancțiunii aplicată contravenientului;
 - j) soluția referitoare la corpurile delictive;
 - k) modul și termenul de atacare a hotărârii.

5.3 Inspectoratul General al Poliției (IGP).

IGP activează în baza Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea a Inspectoratului General al Poliției, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 547/2019, și este autoritatea administrativă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care asigură, în condițiile legii, implementarea politicilor statului în domeniul menținerii, asigurării și restabilirii ordinii și securității publice, protecția drepturilor și intereselor legitime ale persoanei și comunității, prevenirea, investigarea și descoperirea infracțiunilor și a contravențiilor, înfăptuirea justiției, asistența populației și autorităților administrației publice locale.

Care sunt atribuțiile de bază ale IGP?

Inspectoratul General de Poliție asigură realizarea funcțiilor stabilite Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea IGP aprobat prin HG nr. 547/2019 în următoarele domenii de activitate:

- 1) menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii și securității publice, protecția drepturilor și intereselor legitime ale persoanei și comunității;
- 2) prevenirea infracțiunilor și contravențiilor;

- 3) investigarea infracțiunilor și contravențiilor, precum și urmărirea penală;
- 4) asigurarea înfăptuirii justiției;
- 5) asistența populației și autorităților administrației publice locale;
- 6) organizarea activității Poliției.

Ce cazuri de contravenții în domeniul protecției mediului sunt examinate de către IGP?

În domeniul protecției mediului IGP are competențe reduse, având doar atribuții de constatare și examinare a contravențiilor privind arderea în câmp deschis a resturilor vegetale de orice proveniență prevăzute la art. 115 alin.(3) al Codului Contravențional și a contravențiilor prevăzute la art.157 alin.(4), (6)–(10), art.158 alin.(1) și (2) ce reglementează cruzimea față de animale și încălcarea regulilor de întreținere a câinilor, pisicilor și altor animale.

Decizia agentului constatatator poate fi contestată în instanța de judecată, în termen de 15 zile din momentul emiterii acesteia.

5.4 Procuratura

Potrivit Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură aceasta este instituția publică autonomă în cadrul autorității judecătorești

care, în procedurile penale și contravenționale contribuie la respectarea ordinii de drept, efectuarea justiției, apărarea drep-

turilor și intereselor legitime ale persoanei și ale societății.

Care sunt atribuțiile de bază ale Procuraturii?

Procuratura îndeplinește următoarele atribuții de bază:

- a) conduce și exercită urmărirea penală și reprezintă învinuirea în instanța de judecată;
- b) organizează, conduce și controlează activitatea organelor de urmărire penală în cadrul procesului penal;
- c) efectuează, inclusiv din oficiu, controlul asupra respectării legislației privind activitatea specială de investigații;
- d) efectuează, inclusiv din oficiu, controlul asupra respectării legislației privind înregistrarea sesizărilor despre săvârșirea sau pregătirea săvârșirii unor infracțiuni;
- e) pornește, examinează și participă la judecarea cauzelor contravenționale;
- f) asigură asistența juridică internațională în materie penală și colaborarea internațională în domeniul său de activitate;
- g) participă la implementarea unitară a politicii naționale și internaționale a statului în materie penală;
- h) prezintă propuneri privind perfecționarea legislației și participă la elaborarea de acte normative în domeniul său de activitate;
- i) aplică măsurile de protecție a martorilor, a victimelor infracțiunii și a altor participanți la procesul penal;
- j) în cazul neîncheperii sau al încetării urmăririi penale, în condițiile legii, intențiază acțiunea civilă și participă la examinarea acesteia;
- k) exercită controlul privind respectarea legilor în aplicarea măsurilor de protecție a martorilor, a victimelor infracțiunii și a altor participanți la procesul penal;

l) examinează cereri și petiții conform competenței.

Care este competența Procuraturii în domeniul protecției mediului?

În domeniul protecției mediului Procuratura are competență de a examina încălcările legislației de mediu care cad sub incidența Codului Penal și sunt considerate infracțiuni. Potrivit art. 14 al Codului Penal al Republicii Moldova nr. 985/2002, infracțiunea este o faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală. Nu constituie infracțiune acțiunea sau inacțiunea care, deși, formal, conține semnele unei fapte prevăzute de prezentul cod, dar, fiind lipsită de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni.

Infracțiunile împotriva protecției mediului, denumite infracțiuni ecologice sunt prevăzute la capitolul IX al Codului Penal nr. 985/2002:

- Art. 223. Încălcarea cerințelor securității ecologice
- Art. 224. Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice
- Art. 225. Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului
- Art. 226. Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice
- Art. 227. Poluarea solului
- Art. 228. Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului
- Art. 229. Poluarea apei
- Art. 230. Poluarea aerului
- Art. 231. Tăierea ilegală a vegetației forestiere

- Art. 232. Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere
- Art. 233. Vânatul ilegal
- Art. 234. Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploataări ale apelor
- Art. 235. Încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat

5.5 Instanța de judecată

Care este rolul și sarcina instanțelor judecătorești?

În conformitate cu prevederile Legii nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească, instanțele judecătorești îndeplinesc justiția în scopul apărării și realizării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor și ale asociațiilor acestora, ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor. Instanțele judecătorești judecă toate cauzele privind raporturile juridice civile, de contencios administrativ, contravenționale și penale, precum și orice alte cauze pentru care legea nu stabilește o altă competență.

Cine are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești?

Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Asociațiile cetățenilor, întreprinderile, instituțiile și organizațiile de asemenea au dreptul, în modul stabilit de lege, la acțiune în instanță judecătorească pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime care le-au fost încălcate. Model de cerere de chemare în instanța de judecată este prevăzut în anexa nr. 3

Dreptul la asistență juridică la îndeplinirea justiției în materie de mediu?

Apărarea dreptului la un mediu sănătos în cadrul instanței de judecată se efectuează fie personal de către persoana care se consideră lezată într-un drept al său sau să fie reprezentate sau, după caz, asistate de către un apărător ales sau de către un

avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

Hotărârile instanței judecătorești

În urma examinării cauzelor în materie de mediu, instanța de judecată emite o hotărâre prin care constată încălcarea dreptului la un mediu sănătos și a legislației privind protecția mediului, prevede sancțiuni și dispune repararea/ recuperarea prejudiciului cauzat persoanei prin încălcarea drepturilor sale și a prejudiciului cauzat mediului, după caz. De asemenea, instanța de judecată poate emite o hotărâre pe marginea examinării cauzei prin care constată că nu a fost încălcat dreptul la un mediu sănătos și a legislației privind protecția mediului. Hotărârile instanței judecătorești sunt obligatorii și neexecutarea lor atrage răspundere, conform legii. Hotărârile instanței de judecată pot fi contestate la instanța ierarhic superioară, de către persoanele care sunt parte a acestui proces. Termenul de contestare a acestora este diferit pentru fiecare tip de hotărâre, acesta fiind indicat în dispozitivul acesteia.

6. MECANISMELE NAȚIONALE DE PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS

Ce presupune mecanismul legal de protecție a drepturilor omului la un mediu sănătos?

Protecția dreptului omului la un mediu sănătos poate fi realizată doar în prezența unor mecanisme eficiente de apărare a acestuia. De altfel, în lipsa unui mecanism legal de protecție, toate celelalte garanții procedurale devin inutile și lipsite de orice sens juridic.

Mecanismul legal de protecție a dreptului omului la un mediu sănătos constituie sistemul normelor, instituțiilor și raporturilor juridice, stabilite de legislație, care caracterizează direcțiile, formele, metodele, mijloacele și instrumentariul organizațional-juridic a activității subiectelor politicii statale de mediu în vederea apărării acestui drept. Mecanismul de apărare a drep-

turilor și intereselor legitime în domeniul protecției mediului are două dimensiuni:

- a) materială (consacrarea unor drepturi de ordin material, care oferă titularului o modalitate legală de apărare), și;
- b) procesuală (oferă titularului de drept material sau interes violat pârghii procesuale pentru satisfacerea creanțelor, restabilirea dreptului, recuperarea prejudiciului).

Protecția drepturilor omului în materie de mediu poate fi realizată prin aplicarea mecanismelor judiciare și mecanismelor extrajudiciare.

Ce presupune mecanismul judiciar de protecție a dreptului omului la un mediu sănătos?

Accesul la justiție este și va rămâne unul dintre drepturile fundamentale ale omului consfințite în Constituția Republicii Moldova care, prevede în art. 20 că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legi-

time⁶⁰. Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Totodată, constituția stipulează că în cazul în care există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare

⁶⁰ Constituția Republicii Moldova nr.1/1994. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

re la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale, ceea ce, în plan național, are drept consecință imediată aplicarea a convențiilor și protocoalelor de către instanțele judecătorești.

Conform Declarației Universale a Drepturilor Omului, orice persoană, are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt recunoscute prin constituție sau lege. Prin urmare, dreptul omului la protecție de către puterea judecătorească, realizat prin accesul liber la justiție, apare ca o garanție a tuturor drepturilor, libertăților și intereselor sale legitime.

Protecția dreptului omului la un mediu sănătos pe cale judiciară, de regulă presupune acțiunea civilă și acțiunea în contencios administrativ. Acțiunea civilă reprezintă ansamblul mijloacelor procesuale, cu ajutorul cărora, prin intermediul procesului civil și cu concursul forței coercitive a statului, se realizează fie protecția dreptului subiectiv civil, fie recunoașterea sau valorificarea lui, **în cazul în care acesta este încălcat sau negat**.⁶¹ Astfel, litigiile ce izvorăsc din raporturi juridice ecologice precum și din alte raporturi juridice, cu participarea persoanelor fizice și juridice, autorităților publice, privind apărarea drepturilor încălcate sau contestate, a libertăților și intereselor legitime, cad sub competența instanțelor judecătorești de drept comun.

În cazul litigiilor născute în rezultatul adoptării unui act administrativ contrar legislației de mediu sau în rezultatul nesoționării în termenul legal a unei cereri, de către o autoritate publică, cauzând în acest mod prejudicii mediului, se soluționează de către instanțele de judecată în contencios administrativ în conformitate

cu prevederile art. 189-256 din Codul administrativ nr. 116/2018.

Accesul la justiție în probleme de mediu se caracterizează prin faptul că persoana poate să se adreseze în instanța de judecată nu doar în situația clasică în care aceasta a suferit un prejudiciu cât și în cazul acțiunilor sau inacțiunilor, care ar putea provoca în viitor un prejudiciu negativ asupra mediului sau sănătății umane.

Accederea în instanță de judecată în vederea protecției dreptului omului la un mediu sănătos în situația în care acțiunile/inacțiunile unei persoane fizice sau juridice ar putea genera un potențial prejudiciu negativ asupra mediului și sănătății umane se bazează pe principiul precauției. Principiul precauției pornește de la ideea că lipsa certitudinii științifice nu poate constitui un pretext pentru a nu lua măsuri vizând prevenirea atingerilor grave ori ireversibile față de mediu. Principiul precauției în materie de mediu este un principiu relativ nou fiind introdus prin tratatul de la Maastricht 1992.⁶² Deși, jurisprudența Republicii Moldova nu cunoaște asemenea precedente judiciare, totuși pe plan internațional acest principiu în materie de mediu joacă un rol esențial, garantând protecția mediului și asigurând dreptul fiecărei persoane la un mediu sănătos.

Astfel, în cazul contestării acțiunilor sau inacțiunilor ce ar putea provoca în viitor un prejudiciu mediului, petiționarul are drept sarcină să identifice potențiale efecte negative și să aducă dovezi suficiente în vederea demonstrării gradului înalt de probabilitate a producerii unei pagube. O simplă invocare a unei presupuse încălcări fără furnizare de documente care să certifice acest fapt nu se consideră o încălcare a drepturilor.⁶³ Un caz relevant în acest sens este cauza *Tauira și alții c. Franței*, în care 70 de reclamânți, locuitorii din Polinezia Franceză, au invocat că prin re-

⁶¹ Ciobanu V. M., *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I- Teoria generală. București: Editura Național, 1997

⁶² Mircea Duțu, *Dreptul mediului*, curs universitar. București: Editura C.H. Back, 2010;

⁶³ Monica-Elena Oțel, *Răspunderea internațională în Domeniul mediului*. București, 2003;

luarea experimentelor nucleare franceze în oceanul Pacific, au fost aduse atingeri mediului înconjurător și sănătății.⁶⁴ Comisia Europeană a constatat că o simplă invocare a riscurilor inerente în utilizarea energiei nucleare nu este suficient și nici nu demonstrează faptul că persoanele în cauză sunt „victime”, deoarece multe activități umane generează riscuri. Reclamanții trebuiau să furnizeze toate dovezile necesare pentru a demonstra existența unui prejudiciu, dovezi care să arate un grad suficient de probabilitate de survenire a prejudiciului de mediu. Potrivit Comisiei, reclamanții nu au reușit să facă acest lucru, observând că reluarea testelor a avut doar consecințe potențiale care sunt prea îndepărtate pentru a fi considerat un act care afectează în mod direct situația lor personală.

Principiul precauției este capabil să răspundă chiar și cele mai dificile situații, precum cele din cauzele *Băcilă contra României*⁶⁵ și *Tătar contra României*⁶⁶. În cazul *Tătar contra României*, Curtea Europeană a Dreptului Omului a statuat că conform principiului precauției statul are obligația de a lua toate măsurile rezonabile și adecvate pentru a proteja drepturile implicate de primul alineat al articolului 8 al Con-

⁶⁴ Taura c. Franța, cererea nr. 28204/95, decizia din 4 decembrie 1995;

⁶⁵ Bacila c. România, cererea nr. 19234/04, decizia din 30 martie 2010;

⁶⁶ Tătar c. România, cererea nr. 67021/01, decizia din 27 ianuarie 2009

venției Europene pentru Drepturile Omului, și mai ales, obligația de a se dota cu un cadru legislativ și administrativ apt de a preveni în mod eficient atingerile aduse mediului înconjurător și sănătății oamenilor, iar în cazul activităților periculoase de a avea în vedere riscurile ce pot rezulta. O astfel de obligație se transpune în autorizarea, punerea în funcțiune, exploatarea, securizarea și controlul respectivei activități, dar și în impunerea în sarcina celor ce desfășoară astfel de activități a unor obligații de a adopta toate acele măsuri de natură să asigure protecția efectivă a cetățenilor a căror viață riscă să fie afectată de pericolele inerente domeniului în cauză. Totodată, procesul decizional trebuie să implice realizarea de studii corespunzătoare, de natură a preveni și determina anticipat efectele activităților ce pot aduce atingere mediului și drepturilor indivizilor, precum și de a asigura un echilibru între toate interesele concurente aflate în joc.

Din acest punct de vedere dorim să evidențiem importanța asigurării dreptului persoanelor la accesul la justiție precum și obligațiile asumate de către Republica Moldova la nivel internațional de a nu limita exercitarea dreptului de acces la căi de atac în justiție și alte căi ce se pot folosi în situații de încălcare a drepturilor de mediu, și să înlăture orice obstacole de ordin legal, social, economic sau de altă natură care împiedică posibilitatea de a avea acces la justiție.

Ce presupune mecanismul extrajudiciar de protecție a dreptului omului la un mediu sănătos?

Spre deosebire de mecanismul judiciar, mecanismul extrajudiciar prevede câteva opțiuni de apărare a dreptului la un mediu sănătos, dintre care menționăm:

a) contestarea deciziei luate într-o autoritate publică ierarhic superioară sau pe numele funcționarului public ierarhic superior;

b) depunerea contestației la avocatul poporului (ombudsmanului);

c) medierea conflictelor de mediu.

a) Contestarea deciziei luate într-o autoritate publică ierarhic superioară sau pe numele funcționarului public ierarhic superior

Orice persoană care se consideră vătămată în dreptul său la un mediu sănătos, de

către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este în drept de a-l contesta prin depunerea unei cereri prealabile la organul care a emis decizia respectivă. Dacă organul care a emis decizia, se supune unui organ ierarhic superior, cererea preliminară poate fi depusă la organul ierarhic superior, sau, la dorința reclamantului, la organul care a emis decizia respectivă. Organul ierarhic superior este în drept să respingă cererea prealabilă sau să o accepte pentru examinare și să anuleze parțial sau integral actul administrativ respectiv, să impună organul subordonat să repună în drepturi persoana respectivă sau, luând în considerare circumstanțele, să anuleze actul administrativ, emis cu acordul său. Dacă este necesară investigarea circumstanțelor, autoritatea publică ierarhic superioară poate efectua ea însăși aceste investigații sau poate împuternici autoritatea emitentă să le efectueze.

b) Depunerea contestației la avocatul poporului (ombudsmanului).

Instituția avocatului poporului poartă diferite denumiri în funcție de cultura fiecărui stat: avocatul poporului, avocatul popular, ombudsman, comisar, etc.⁶⁷ Denumirea generică consacrată la nivel internațional este cea de „Ombudsman”. Activitatea avocatului poporului este reglementată prin Legea cu privire la avocatul poporului nr. 52/2014. Activitatea acestuia este menită să asigure garantarea respectării drepturilor și libertăților constituționale ale omului de către autoritățile publice centrale și locale, instituții, organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de propri-

etate, asociațiile obștești și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile.

Avocații poporului examinează sesizările cetățenilor Republicii Moldova, cetățenilor străini și apatrizilor care locuiesc permanent sau se află temporar pe teritoriul ei, ale căror drepturi și libertăți au fost încălcate în Republica Moldova. Cererea adresată avocatului poporului se depune până la expirarea unui an din ziua încălcării presupuse a drepturilor și libertăților constituționale ale petiționarului sau din ziua când petiționarul a aflat despre presupusa încălcare. În cazul în care există informații veridice privind încălcarea în masă sau gravă a dreptului la un mediu sănătos sau în cazul când este necesar de a apăra interesele unor persoane ce nu pot folosi de sine stătător mijloacele juridice de apărare, avocatul poporului este în drept să acționeze din proprie inițiativă, luând, în limitele competenței sale, măsurile corespunzătoare.

Importanța instituției avocatului poporului rezidă, în special, în pârghiile legale de care dispune acesta în procesul examinării cererii și controlului, din proprie inițiativă, al semnalelor despre încălcare a dreptului la un mediu sănătos și anume:

- să verifice respectarea și exercitarea conformă de către autoritățile publice, de către organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, de către organizațiile necomerciale, de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile a atribuțiilor acestora privind respectarea dreptului omului la un mediu sănătos;
- să aibă acces liber la toate autoritățile publice, să asiste la ședințele subdiviziunilor lor, inclusiv la ședințele organelor colegiale ale acestora;
- să solicite și să primească de la autoritățile publice, de la persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile informațiile, documentele și materialele necesare pentru exercitarea atribuțiilor,

⁶⁷ Defensor del Pueblo în țările de limbă spaniolă (Spania, Argentina, Peru, Columbia etc.), Mediateur de la Republique în țările de limbă franceză (Franța, Gabon, Mauritania, Senegal), Parliamentary Commissioner for Administration (Marea Britanie, Sri Lanka), Ombudsman (Irlanda), Public Protector (Africa de Sud), Protector du Citoyen (Canada), Difensore Civico (Italia), Volksanwaltschaft (Austria), Parliamentary Folketingets, Avocat Parlamentar (Moldova), Avocat al Poporului (România).

inclusiv informațiile oficiale cu accesibilitate limitată și informațiile atribuite la secret de stat;

- să invite pentru audieri și să primească de la persoanele cu funcții de răspundere explicațiile și informațiile necesare pentru elucidarea circumstanțelor cazului examinat;
- să solicite instituțiilor de stat competente efectuarea expertizei judiciare, a constatărilor tehnico-științifice și medico-legale și prezentarea raportului de expertiză sau a procesului-verbal privind imposibilitatea întocmirii unui asemenea raport;
- să solicite concluziile instituțiilor competente referitoare la respectarea dreptului omului la un mediu sănătos în cazul în care există suficiente temeiuri pentru a presupune lezarea acestui drept;

În baza analizei datelor privind încălcarea dreptului la un mediu sănătos și în baza rezultatelor examinării cererilor, avocatul poporului este în drept:

- a) să prezinte autorității sau persoanei cu funcție de răspundere ale cărei decizii, acțiuni sau inacțiuni, după părerea sa, încalcă dreptul omului la un mediu sănătos un aviz ce va cuprinde recomandări privind măsurile ce urmează a fi întreprinse pentru repunerea imediată în drepturi a petiționarului. În cazul în care Avocatul Poporului nu este de acord cu măsurile întreprinse, el este în drept să se adreseze unui organ ierarhic superior pentru luarea măsurilor ce se impun în vederea executării recomandărilor cuprinse în avizul său și/sau să informeze opinia publică;
- b) să adreseze în instanța de judecată o cerere în apărarea intereselor petiționarului ale cărui drept la un mediu sănătos a fost încălcat;
- c) să intervină pe lângă autoritățile competente cu un demers pentru intentarea unei proceduri disciplinare sau penale în privința persoanei cu funcție de

răspundere care a comis încălcări ce au generat lezarea dreptului omului la un mediu sănătos;

- d) să sesizeze persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile asupra cazurilor de neglijență în serviciu, de încălcare a eticii de serviciu, de tergiversare și birocratism.

c) Medierea conflictelor de mediu

Medierea reprezintă o modalitate alternativă de soluționare a conflictului dintre părți pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane. Formele de organizare a activității de mediator, cerințele pentru înregistrarea organizațiilor de mediere, principiile desfășurării procesului de mediere și efectele acestuia, particularitățile medierii în domenii specifice, precum și competența autorităților și a instituțiilor statului în domeniul medierii sunt reglementate prin Legea cu privire la mediere nr. 137/2015.

Avantajele principale ale aplicării medierii constau în degrevarea instanțelor de judecată supraaglomerate, soluționarea rapidă a disputelor, costuri reduse, flexibilitate, menținerea relațiilor dintre părți și caracterul confidențial al acesteia. Astfel, potrivit Legii cu privire la mediere nr. 137/2015, mediatorul are drept obligație de a depozita secretele părților implicate în procedura medierii, respectând secretul oricărei informații confidențiale de care ia cunoștință în cadrul activității sale profesionale. Această obligație nu este supusă limitării în timp.

Analizând practica internațională în domeniul aplicării medierii conflictelor de mediu, observăm că aceasta cunoaște o evoluție mult mai fructuasă decât cea din Republica Moldova. Dacă, la nivel național mecanismul de mediere a fost instituit prin adoptarea Legii cu privire la mediere nr. 137/2015 atunci pe plan internațional acesta este aplicabil de cel puțin 4 decenii. Astfel, spre exemplu în Germania, istoria medierii conflictelor de mediu a început mai devreme. În 1984 a debutat prima

procedură de mediere în orașul Bielefeld și a abordat conflictele privind trei depozite de deșeuri. De la sfârșitul anilor '80 rezolvarea conflictelor în mod informal prin mediere a devenit din ce în ce mai folosită. Până în 1996 (în primii 12 ani de utilizare a medierii), în Germania au fost implementate 64 proceduri de mediere, din care 24% au abordat problemele legate de managementul deșeurilor. Creșterea continuă a numărului de cazuri soluționate prin mediere a generat necesitatea elaborării unui cadru normativ în acest sens. Astfel, în anul 2012, a intrat în vigoare în Germania Legea cu privire la mediere. Acum este abordat un spectru larg de subiecte, care sunt diferite de chestiunea deșeurilor pe care s-a pus accentul la început în istoria medierii.

Un alt exemplu de aplicare activă a instituției medierii a fost înregistrat în Austria, unde, primele proceduri de tipul medierii sau incluzând elemente de mediere în domeniul protecției mediului au fost implementate la începutul anilor '90 pe teme ca managementul deșeurilor, depozitarea deșeurilor, incineratoare de deșeuri sau realizarea unei linii ferate pentru trenuri de marfă. Prima procedura de mediere

din Austria a început în 1996 și a abordat un conflict privind o fabrică de ciment în zona Salzburg. De atunci, au avut loc numeroase procese de mediere în domeniul conflictelor de mediu. Acum majoritatea cazurilor Societății Austriece pentru Mediu sunt din domeniul planificării urbane (29,1%), traficului (18,6%) și planificării spațiale (10,5%).⁶⁸

Este incontestabil faptul că evoluția actuală a societății umane face ca interacțiunile dintre indivizi, dintre persoane și organizații, dintre sfera publică și sfera privată, dintre interesul public și interesul privat, să fie din ce în ce mai intense. Disputele permanente dintre dreptul la dezvoltare economică și dreptul de a trăi într-un mediu sănătos, generează în continuare conflicte de mediu. Conflictele de mediu, de regulă, sunt complexe, iar soluționarea acestora pe cale judiciară necesită mult timp și resurse. Practica națională demonstrează că rezolvarea alternativă a conflictelor, cum ar fi medierea, este o opțiune eficientă care devine tot mai populară.

⁶⁸ Adrian Bădillă, Anca Ciucă, Eliza Teodor, Mediere aplicată în domeniul protecției mediului. București: Editura Nouă, 2007.

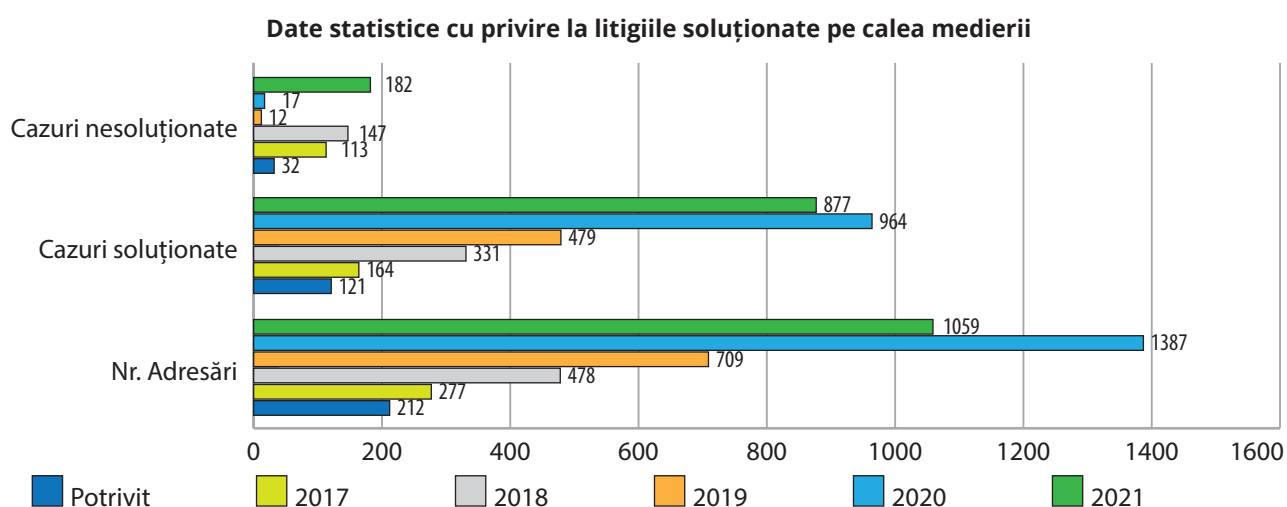

Figura nr. 1: Date statistice privind litigiile soluționate pe calea medierii

Potrivit datelor reflectate în figura nr. 1, nr. litigiilor soluționate pe calea medierii a cunoscut o creștere constantă de la 121 litigii pentru anul 2015, la 877 litigii pentru anul 2021. Cele mai multe cereri au fost

înregistrate în anul 2020-1387, dintre care 964 litigii au fost soluționate cu succes.

În lumina celor expuse mai sus, suntem fermi convinși că drepturile și interese-

le ecologice ale oamenilor sunt eficiente doar dacă omul are posibilitatea reală de a obține dreptate atunci când aceste drepturi sunt accidentale, sau în mod deliberat, încălcate. Ținând cont de faptul că conflictele de mediu sunt foarte complexe și dificil de tratat, implicând un număr mare de părți și situându-se de cele mai multe ori la intersecția dintre nevoia de dezvoltare economică și asigurarea unui mediu sănătos, mijloacele extrajudiciare de soluționare a conflictelor reprezintă din ce în ce mai mare interes. Spre deosebire de procedura judiciară, care de cele mai multe ori necesită multă risipă de timp și de bani, procedura extrajudiciară reprezintă o metodă mai operativă, mai simplă și mai puțin costisitoare, dar la fel de calitativă.

7. MECANISM INTERNAȚIONAL DE ASIGURARE A DREPTULUI OMULUI LA INFORMAȚIE DE MEDIU, LA PARTICIPARE ÎN PROCESUL DECIZIONAL ȘI LA ACCES LA JUSTIȚIE ÎN MATERIE DE MEDIU

Mecanism de revizuire a conformității Convenției Aarhus?

Convenția de la Aarhus prevede în art. 15 obligativitatea Părților de a se conforma cu prevederile legale a acesteia. Menirea Convenției este stabilirea de către Părți a unor standarde minime, comune, privind accesul la informație, participarea publicului în procesul decizional și accesul la justiție în probleme de mediu. Scopurile și obiectivele convenției pot fi atinse doar dacă fiecare parte va respecta aceste prevederi. În vederea respectării normelor legale, Convenția de la Aarhus a prescris implementarea unui mecanism de revizuire a conformității.⁶⁹

Modalitățile de revizuire a conformității trebuie să fie stabilite prin consens de către toate Părțile. Convenția prevede ca aceste măsuri să fie extrajudiciare și cu

caracter consultativ. Scopul implementării unui mecanism eficient de verificare a conformității nu este de a arăta cu degetul la părțile care au încălcat prevederile Convenției, ci de a depista erorile comise de către Părți, pentru a le înlătura și de a le preveni pe viitor.

Drept instrumente de evaluare a conformității pot fi: raportarea, constatarea faptelor, cercetarea și plângerea. Raportarea are menirea de a permite Părților și publicului de a revizui și a evalua impactul tratatului și a monitoriza progresul. Constatarea faptelor și cercetarea permite colectarea de informații atunci când acestea sunt necesare. Plângerea are menire de a permite părților și în unele cazuri, publicului de a ridica probleme de neconformitate.

⁶⁹ Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu (Aarhus, 27 iunie 1998). [On-line]: <https://unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>.

Care este rolul Comitetului de Supraveghere a Convenției de la Aarhus?

Comitetul de Supraveghere a Convenției de la Aarhus este un organism extrajudiciar și consultativ creat pentru a îndeplini cerința de la articolul 15 din Convenție și anume, examinarea și verificarea conformării cu prevederile Convenției menționate mai devreme. Comitetul de Supraveghere a Convenției de la Aarhus este format din două ramuri: o ramură de facilitare și o ra-

mură de executare. Cum le sugerează și numele, ramura de facilitare își propune să ofere consultanță și asistență Părților, în scopul de a promova respectarea prevederilor Convenției, în timp ce ramura de executare are responsabilitatea de a determina consecințele pentru acele Părți care nu îndeplinesc angajamentele.

Temeiurile de inițiere a procedurii de revizuire a conformității?

Revizuirea de către Comitetul de Supraveghere a conformității unei Părți poate fi declanșată în următoarele cazuri:

- a) la depunerea unei comunicări cu privire la conformitatea unei Părți cu Convenția din partea publicului;
- b) la depunerea unei observații de către o Parte privind conformitatea de către o altă Parte;

- c) la depunere unei observații de către o Parte privind propria sa conformare;
- d) la sesizarea Comitetului de Supraveghere a conformității de către Secretariat;
- e) la solicitarea Reuniunea Părților înaintată Comitetului de Supraveghere în vederea examinării conformității unei Părți cu Convenția.

Cine poate transmite o comunicare Comitetului de Supraveghere?

Mecanismul de Conformitate este unic în dreptul internațional al mediului, deoarece permite publicului de a comunica direct unui comitet de juriști experți, abilitați să examineze fondul cauzei, toate preocupările legate de respectarea prevederilor legale consfințite în Convenția de la Aarhus. Orice membru al publicului (adică orice persoană fizică sau juridică) poate transmite o comunicare Comitetului. Persoana care transmite o comunicare (comunicantul) nu trebuie neapărat să fie cetățean al Părții în cauză sau, în cazul unei organizații, să aibă sediul în Partea în cauză.

Nu este necesar ca comunicantul să fie reprezentat de un avocat sau ca comunicarea să fie întocmită cu asistență juridică. Cu toate acestea, dacă persoana care comunică deține anumite cunoștințe juridice, acest lucru poate îmbunătăți calitatea comunicării și, astfel, poate facilita activitatea Comitetului. În cazurile în care un comunicant este reprezentat de altcineva (de exemplu, un avocat sau alt reprezentant), comunicantul este obligat să confirme în scris Comitetului că a autorizat această persoană să o reprezinte în legătură cu comunicarea în cauză. Comitetul poate solicita un document confirmativ în acest sens.

Temeiurile de refuz a inițierii procedurii de revizuire a conformității?

Comitetul de Supraveghere va lua în considerare orice comunicare, cu excepția cazului în care stabilește că comunicarea este:

- a) anonimă;
- b) un abuz al dreptului de a face astfel de comunicări;

c) în mod vădit nerezonabil;

d) incompatibilă cu prevederile Convenției.

Care este conținutul comunicării?

Comunicarea este adresată Secretariatului în scris precum și în format electronic, susținută de informații de coroborare. Comunicarea trebuie să conțină cel puțin următoarele informații:

- a) date cu privire la identitatea comunicantului, indiferent dacă acesta este o persoană fizică sau juridică;
- b) date privind Partea la Convenție („Partea în cauză”) a cărei conformitate face obiectul comunicării. În cazul în care comunicantul dorește ca Comitetul să examineze presupusa nerespectare a mai multor Părți, acesta depune câte o comunicare separată pentru fiecare Parte în cauză. Comitetul poate decide ca comunicările aferente să fie gestionate și examinate în comun.

c) date privind modul în care Partea în cauză a încălcat dispozițiile Convenției de la Aarhus.

Comunicarea poate viza:

- o incapacitate generală a unei Părți de a lua măsurile legislative, de reglementare sau de altă natură (de exemplu, instituționale, bugetare) necesare pentru punerea în aplicare a Convenției, în conformitate cu articolul 3 alineatul (1);
- o incapacitate a legislației, reglementărilor sau a altor măsuri specifice de punere în aplicare a Convenției și de a îndeplini cerințele specifice ale dispozițiilor acesteia;
- evenimente, acte, omisiuni sau situații specifice care demonstrează nerespectarea sau aplicarea eronată a Convenției de către autoritățile publice ale Părții în cauză.

În ce scop se depune documentația justificativă?

În vederea fundamentării afirmațiilor comunicantului, acesta anexează la comunicare toate informațiile justificative. Aceste informații pot include:

- legislația națională relevantă, cu cele mai relevante dispoziții legale evidențiate;
- deciziile relevante/rezultatele altor proceduri de revizuire, cu secțiunile cele mai relevante evidențiate. Orice hotă-

rări sau decizii ale altor organisme de control în sprijinul argumentelor celui care comunică sau ale Părții în cauză trebuie să fie datate după intrarea în vigoare a Convenției pentru Partea în cauză.

- corespondența relevantă cu autoritățile publice ale Părții în cauză sau alte documente care confirmă presupusa nerespectare.

În ce limbă se depune comunicarea și documentația justificativă?

Comunicările se transmit în una dintre limbile oficiale ale Convenției: engleză, franceză sau rusă. Dacă o comunicare este transmisă în rusă sau franceză, secretariatul va asigura traducerea acesteia în engleză. Traducerea documentației jus-

tificative se decide în fiecare caz aparte, la intima convingere a Comitetului de Supraveghere în funcție de resursele disponibile.

Pentru ca Comitetul să ia în considerare comunicarea depusă în alte limbi decât

limbile oficiale ale Convenției, comunicatorul trebuie să furnizeze o traducere cer-

tificată, de preferință în limba engleză și să o transmită împreună cu originalul.

Este necesară epuizarea căilor de atac interne?

În considerarea oricărei comunicări din partea publicului, Comitetul de Conformitate va ține cont de măsura în care orice remediu intern (adică procese interne de revizuire sau de atac) este disponibil pentru a aborda problemele indicate în comunicare. Astfel, în fiecare caz, înainte de a depune o comunicare către Comitet, membrul publicului trebuie să analizeze dacă problema ar putea fi rezolvată prin utilizarea unor căi de atac interne.

Dacă nu au fost utilizate căi de atac interne sau dacă există încă alte căi de atac

interne disponibile, comunicantul trebuie să argumenteze de ce acestea nu au fost utilizate (de ex.: o astfel de remediere ar încălca termenul rezonabil sau nu ar oferi un mijloc eficient și suficient de despăgubire; disponibilitatea redusă a căii de atac din motiv că aceasta este exagerat de costisitoare, etc.). În cazul în care se pretinde că căile de atac interne sunt fie prea costisitoare, fie tergiversate, comunicantul furnizează suficiente dovezi pentru a arăta costul sau intervalul de timp tipic pentru astfel de cazuri.

Care sunt limitele dreptului la confidențialitate?

În cazul în care comunicatorul este îngrijorat că dezvăluirea informațiilor prezentate Comitetului de Supraveghere ar putea duce la penalizarea, persecuția sau hărțuirea acestuia, comunicatorul are dreptul de a solicita ca astfel de informații, inclusiv datele cu privire la identitatea sa, să fie păstrate confidențiale. Același lucru este valabil și în cazul în care comunicantul este preocupat de faptul că divulgarea informațiilor transmise Comitetului de Supraveghere ar putea avea ca rezultat penalizarea, persecuția sau hărțuirea oricărei alte persoane.

Sub rezerva celor menționate mai devreme, în absența unei cereri clare de confidențialitate, nicio informație transmisă Comitetului nu va fi tratată ca fiind confidențială. Dacă comunicantul solicită ca orice informație să fie păstrată confidențială, comunicarea trebuie să evidențieze în mod clar toate informațiile pentru care se solicită confidențialitatea și, de asemenea, să ofere o a doua versiune a comunicării cu informațiile confidențiale redactate. Totodată, comunicantul trebuie să ofere o scurtă explicație a motivului pentru care se solicită confidențialitatea informațiilor.

Atragem atenția asupra faptului că, deși Comitetul de Supraveghere respectă cererile de confidențialitate, este important să existe suficiente informații în comunicare pentru ca Comitetul de Supraveghere să examineze cazul și pentru ca Partea în cauză să înțeleagă problema care i se impută. În unele cazuri, dacă cererea de confidențialitate se referă la un volum mare de informații sau la informații care sunt necesare pentru a fundamenta afirmațiile din comunicare, acest lucru poate împiedica examinarea cazului de către Comitet. În cele din urmă, dacă comunicantul solicită ca identitatea sa să fie păstrată confidențială, se recomandă insistent să indice un reprezentant, cum ar fi un avocat sau un ONG. Prin urmare, deși nu există nicio restricție în solicitarea confidențialității, acest drept ar trebui exercitat numai atunci când este considerat absolut necesar.

În unele cazuri, Secretariatul sau Comitetul poate considera că comunicarea conține informații care ar putea pune o altă persoană sau persoane în pericol de a fi penalizate, persecutate sau hărțuite. În

astfel de circumstanțe, după informarea președintelui, Secretariatul va cere comunicatorului să pregătească o copie redactată a comunicării sau a documentației

justificative pentru a fi transmisă Părții în cauză și pentru a fi pe pagina web oficială a Comitetului de Supraveghere.

Dreptul la despăgubire pentru încălcarea dreptului individual?

Mecanismul de conformitate are scopul de a facilita respectarea de către părți a obligațiilor care le revin în temeiul Convenției și nu este conceput ca un mecanism de despăgubire. Mecanismul în sine și orice măsuri întreprinse în cursul sau ca urmare a funcționării Comitetului de Conformitate sunt, prin natura lor nejudiciare. Pentru comunicările referitoare la drepturile unei persoane în temeiul Convenției, trebuie subliniat că procedura de conformare este concepută pentru a îmbunătăți conformitatea cu Convenția și nu este o procedură de despăgubire pentru încălcarea drepturilor individuale. Prin urmare, Comitetul de Supraveghere nu emite decizii cu caracter obligatoriu, ci elaborează un set de recomandări Părții vizate în litigiu. Astfel, în funcție de întrebarea particulară cu care se confruntă și ținând cont de cauza, gradul și frecvența nerespectării, Adunarea Părților poate decide să ia una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a) să ofere consiliere și să faciliteze asistență Părții individuale cu privire la punerea în aplicare a Convenției;

b) să elaboreze un set de recomandări Părții în cauză;

c) să solicite Părții în cauză să prezinte o strategie, inclusiv un plan de acțiuni, Comitetului de Supraveghere cu privire la realizarea conformității cu Convenția și să raporteze cu privire la punerea în aplicare a acestui plan de acțiuni;

d) în cazurile recepționării comunicărilor din partea publicului, Comitetul de Supraveghere elaborează recomandări Părții în cauză cu privire la măsurile specifice pentru a elucida problema indicată de către membrul publicului;

e) să emită declarații de neconformitate;

f) să emită avertismente;

g) să suspende, în conformitate cu normele aplicabile de drept internațional privind suspendarea aplicării unui tratat, drepturile și privilegiile speciale acordate Părții în cauză în temeiul Convenției.

Studiu de caz „Eco-TIRAS” c. Republicii Moldova (ACC/C/2017/147 Republica Moldova /UNECE)

La 9 iulie 2017, organizația non-guvernamentală de mediu „Eco-TIRAS” Asociația Internațională a Păstrătorilor de Râuri (comunicantul) a depus o comunicare la Comitetul de Conformitate în temeiul Convenției de la Aarhus, în care a pretins că Republica Moldova nu și-a respectat obligațiile care îi revin în temeiul Convenției în ceea ce privește accesul la informații privind informațiile hidrometeorologice. În special, autorul comunicării a susținut că RM nu a respectat art. 3 alin. (1) și (2), art. 4 alin. (8) și art. 5 alin. (2) lit. (b) punctul (ii) din convenție în ceea ce privește cadrul de reglementare pentru costurile percepute pentru furnizarea anumitor informații hidrometeorologice și din cauza faptului că nu a oferit acces la informațiile deținute de Serviciul Hidrometeorologic de Stat într-un mod care să fie în conformitate cu cerințele convenției.

În rezultatul examinării Comitetul de Conformitate a constatat următoarele aspecte:

(a) Prin stabilirea și menținerea unui tarif care nu respectă cerința de a se asigura că orice taxă pentru furnizarea de informații nu depășește o sumă rezonabilă, RM nu respectă articolul 4 alin. (8) din convenție;

(b) Prin faptul că nu stabilește și nu menține un cadru clar, transparent și coerent de punere în aplicare a articolului 4 alin. (8) din convenție, RM nu respectă articolul 3 alin. (1) din convenție.

Reieșind din constatările stabilite, Comitetul a înaintat un șir de recomandări Republicii Moldova:

(a) Să ia măsurile legislative, de reglementare și de altă natură necesare pentru a stabili un program clar, transparent și coerent de tarife în temeiul art. 4 alin. (8) din convenție pentru furnizarea de informații hidrometeorologice la cerere, inclusiv prin stabilirea clară a modului de calcul al tarifelor, și să se asigure că toate tarifele, inclusiv tarifele totale, sunt rezonabile și justificate în mod corespunzător;

(b) să asigure formarea funcționarilor autorităților publice care tratează cererile de acces la informațiile hidrometeorologice pentru a se asigura că orice taxe nu sunt mai mult decât rezonabile, că sunt calculate într-un mod clar, transparent și coerent și că sunt justificate în mod corespunzător.

8. MECANISMUL DE PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS PRIN CEDO

Care este importanța și rolul mecanismului de protecție instituit prin CEDO?

Sistemul judiciar în perioada modernă se află în continuă dezvoltare și perfecționare, iar un rol aparte îl au principiile și normele de drept internațional, tratatele internaționale universal recunoscute și în special Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO). Odată cu ratificarea Convenției, libertățile și drepturile consacrate de CEDO au devenit parte integrantă a sistemului juridic al Republicii Moldova.

În lumina acțiunilor Convenției Europene, este important de evidențiat rolul Curții Europene a Drepturilor Omului care constă în stabilirea și protejarea statutului legal al individului, al drepturilor și libertăților politice, civile, economice precum și de altă natură în relațiile sale cu statul.

Eficiența mecanismului de protecție instituit de Convenție se datorează capacității acestuia de a evolua în funcție de tendințele sociale și economice, care sunt mereu în evoluție. Sistemul de protecție a drepturilor omului instituit prin Convenție nu vizează nemijlocit protecția drepturilor recunoscute de Convenție și protocoalele adiționale în abstract, ci garantează posibilitatea exercitării acestora de către titularii lor. Aceasta presupune că orice persoană aflată sub jurisdicția unui stat membru CEDO, are libertatea de a sesiza Curtea Europeană a Drepturilor Omului, respectiv dreptul de natură procedurală de a obține examinarea unei pretense încălcări a acestor drepturi din partea statului pârât de către Curte și nu în ultimul rând posibilitatea efectivă de a primi o satisfacție echitabilă și de a fi repus în situația anterioară (restitutio în integrum).

CEDO protejează dreptul omului la un mediu sănătos?

Deși, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, nu prevede direct dreptul persoanei la un mediu sănătos și nici nu există un protocol adițional la Convenție care să reglementeze acest drept fundamental, aceasta recunoaște conexiunea strânsă dintre dreptul la un mediu sănătos și drepturile omului precum și necesitatea

de a-l proteja.⁷⁰ Nereglementarea expresă a dreptului la un mediu sănătos, se explică prin faptul că la momentul în care a fost adoptată această convenție (4 noiembrie 1950) problema ecologică nu era răspân-

⁷⁰ Manual on Human Rights and the Environment. Council of Europe, Second Edition, 2012. pag. 7. [On-line]: https://www.echr.coe.int/Documents/Publications/Environment_2012_ENG.pdf.

dită la nivel global și nici nu exista necesitatea practică de a consacra expres dreptul omului la un mediu sănătos. Dat fiind faptul că acest drept nu este reglementat de Convenție, dreptul omului la un mediu înconjurător sănătos nu poate fi invocat direct în fața unui organ internațional juridic. Cu toate acestea, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a recunoscut prin intermediul jurisprudenței sale că prin încălcarea drepturilor omului în materie de mediu pot fi lezate alte drepturi consacrate în Convenție cum ar fi :

- a) dreptul la viață (articolul 2);
- b) dreptul la o proces echitabil și la un remediu efectiv (articolele 6 și 13);
- c) dreptul la respectarea vieții private și de familie precum și a domiciliului (articolul 8);
- d) dreptul la libertatea de exprimare (articolul 10);
- e) dreptul la respectarea bunurilor proprii (articolul 1 din Protocolul nr. 1).

Prin urmare, dreptul la un mediu sănătos este protejat în jurisprudența europeană prin interpretarea extensivă a unor drepturi prevăzute expres de către Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

a) Dreptul la viață & Dreptul la un mediu sănătos

Protecția dreptului omului la un mediu sănătos în corelare cu dreptul la viață prevăzut la art. 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului vizează în primul rând angajamentul statelor de a lua toate măsurile necesare în vederea prevenirii unui potențial impact negativ semnificativ asupra mediului și sănătății umane. Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a constatat că statele au obligația pozitivă de a garanta omului dreptul la viață, inclusiv dreptul la un mediu sănătos în contextul activităților periculoase, cum ar fi:

- 1) testele nucleare;

- 2) exploatarea fabricilor de produse chimice cu emisii toxice;
- 3) exploatarea spațiilor de colectare a deșeurilor;
- 4) desfășurarea activităților de extracții miniere, etc.

Totodată, CtEDO statuează că obligația pozitivă a statelor rezidă și în faptul prevenirii pierderii vieților umane în cazul survenirii unor dezastre naturale, chiar dacă acestea sunt ca atare, în afara controlului uman, spre deosebire de cazurile desfășurării activităților economice periculoase în care statele sunt obligate să creeze și să asigure mecanisme adecvate de avertizare și apărare, cum ar fi:

- elaborarea unui cadru legislativ eficient cu privire la protecția dreptului omului la un mediu sănătos;
- crearea unui sistem de autorizare de mediu al activităților economice cu un potențial risc asupra mediului și asupra sănătății umane;
- crearea unui sistem de control integrat de mediu;
- garantarea dreptului publicului la informație de mediu;
- crearea unor mecanisme eficiente de participare a publicului interesat în procesele decizionale;
- crearea unor mecanisme legale de protecție a dreptului omului la un mediu sănătos;
- crearea unei infrastructuri adecvate de apărare și avertizare în cazul dezastrelor naturale;

Studiu de caz Oneryildiz c. Turciei

În fapt:

Reclamanții A.N.C. și M. O. locuiau împreună cu membrii familiilor lor în locuințe improvizate, amplasate ilegal lângă o rampă de deșeuri din suburbia orașului Istanbul.

Un raport de expertiză, realizat la cererea primăriei, a atras atenția autorităților asupra faptului că rampa de deșeuri, construită cu nerespectarea legislației mediului, prezenta un pericol pentru viața locuitorilor din zonă din mai multe considerente:

- 1) rampa de deșeuri nu era îngrădită, iar locuințele erau amplasate la 50 m distanță de la aceasta;
- 2) lipseau sisteme de compactare și reciclare a deșeurilor;
- 3) lipseau instalații de ardere a gazelor emanate și de drenare sau purificare a apelor fluviale.

Același raport a atras atenția asupra existenței unui pericol de explozie a gazelor emanate de deșeurile depozitate, recomandând autorităților de resort să ia măsuri în vederea remedierii acestor probleme și prevenirii potențialelor riscuri. Reieșind din rezultatele raportului, Primăria a cerut în instanța de judecată interzicerea utilizării rampei de deșeuri de către alte localități din raza Istanbulului. Însă, în timp ce acțiunea era încă în curs de desfășurare, s-a produs explozia gazelor emanate de deșeurile depozitate la rampa respectivă, care a luat viața a 13 membri de familie a reclamanților.

Pe marginea acestui caz, organele de control au deschis o anchetă penală, în urma căreia mai mulți funcționari publici au fost condamnați penal pentru neglijență în serviciu.

Instanța de judecată deasemenea a dispus o despăgubire în sumă de 2.077 Euro cu titlu de daune morale și 208 Euro cu titlu de daune materiale, în beneficiul reclamanților (sume care la momentul adresării către CtEDO nu au fost achitate reclamanților). În ceea ce privește distrugerea locuințelor, Instanța a ignorat acest fapt, pe motiv că reclamanții puteau ulterior să obțină o locuință socială.

În drept:

La 18 ianuarie 1999, reclamanții, A.N.C. și M. O., au sesizat Curtea Europeană cu o plângere împotriva statului turc, invocând încălcarea art. 2, 8, 13 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție. Reclamanții au susținut că autoritățile naționale sunt responsabile pentru moartea a 13 membri ai familiilor lor, precum și de distrugerea bunurilor care le aparțineau, urmare a producerii explozii de gaz metan care a avut loc la 28 aprilie 1993 într-o groapă de deșeuri a municipalității.

Curtea Europeană constată că înainte de producerea exploziei, au existat avertismente asupra existenței unui pericol de explozie, iar autoritățile știau sau ar fi trebuit să știe că în zonă locuiesc mai multe persoane. Or, primăria responsabilă a omis să ia vreo măsură concretă de prevenire a exploziei ori a pierderii de vieți omenești în explozie. Chiar dacă victimele locuiau ilegal în zonă, această situație a fost tolerată o vreme îndelungată de către autoritățile publice. Administrația locală considera locuitorii zonei ca fiind proprietari ai locuințelor improvizate din carton, astfel încât nu se poate afirma că există o culpă exclusivă a victimelor în producerea decesului lor.

CtEDO face referire și la normele adoptate de Consiliul Europei în domeniul protecției mediului și a desfășurării activităților industriale și constată că, în materie de tratare a deșeurilor urbane, responsabilitatea incumbă, în primul rând colectivităților locale, pe care guvernele trebuie să le sprijine din punct de vedere tehnic și financiar. Exploatarea unui loc de stocare a deșeurilor de către autoritățile publice este considerată „activitate periculoasă”, iar dacă se produce moartea ca urmare a depozitării deșeurilor într-un loc amenajat ca atare, sunt atrase la răspundere autoritățile publice.

Având în vedere că activitățile de stocare a deșeurilor de orice fel sunt periculoase, accesul publicului la o informare clară și exhaustivă în materie este considerat un drept fundamental al omului. Mai mult ca atât, deși aveau informații concrete asupra pericolului, autoritățile publice nu au întreprins măsuri pentru a avertiza persoanele vizate de pericol asupra existenței acestuia.

În consecință, Curtea a statuat că autoritățile nu și-au îndeplinit obligațiile pozitive ce țin de protecția vieții persoanelor în fața unor pericole iminente, constatând o violare a art. 2 CEDO.

a) Dreptul la un proces echitabil și de a avea un remediu efectiv (articolele 6 și 13) & Dreptul la un mediu sănătos

Articolul 6 al CEDO garantează dreptul la un proces echitabil, despre care Curtea a constatat în nenumărate cazuri că acesta include dreptul de accede la o instanță de judecată. Astfel, orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Dreptul de a accede la o instanță de judecată în materie de mediu, prin prisma art. 6 se aplică dacă există o legătură directă între problema de mediu în cauză și dreptul civil invocat. O simplă conexiune sau oarecare consecințe îndepărtate nu sunt suficiente. În cazul unui risc de mediu grav, specific și iminent, articolul 6 poate fi invocat dacă pericolul atinge un grad de probabilitate care face ca rezulta-

tul procedurii să influențeze în mod direct drepturile persoanelor în cauză.

Pe lângă dreptul de acces la o instanță, așa cum este descris mai sus, articolul 13 CEDO garantează dreptul la un remediu efectiv. Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale. Protecția oferită de articolul 13 nu se extinde asupra determinării unei forme speciale de remediere, Statele fiind cele care decid asupra mecanismelor de remediere a drepturilor încălcate.

Pe lângă articolele 6 și 13 CEDO, preocupările privind protecția mediului pot avea un impact asupra interpretării altor articole procedurale, cum ar fi articolul 5, care stabilește regulile de detenție și arestare a persoanei. Curtea a constatat că în cazul infracțiunilor împotriva mediului, cum ar fi

vărsarea masivă de petrol de către nave, există un interes juridic puternic al publicului de a-i urmări pe cei responsabili. Curtea a recunoscut că legislația privind protecția mediului maritim a evoluat constant. Prin urmare, este în lumina acelor

„noi realități” că articolele Convenției trebuie interpretate. În consecință, daunele provocate mediului pot fi de un grad care justifică arestarea și detenția, precum și impunerea unei cauțiuni substanțiale.

Studii de caz: *Balmer-Schafroth și alții c. Elveției* *Athanassoglou și alții c. Elveției*

În fapt:

În cauzele *Balmer-Schafroth și alții împotriva Elveției* și *Athanassoglou și alții împotriva Elveției*, Curtea a examinat în detaliu dacă reclamanții au putut invoca cu succes dreptul de acces la o instanță în procedurile privind acordarea licențelor de exploatare a centralelor nucleare. Reclamanții locuiau în sate situate în vecinătatea centralelor nucleare. În ambele cazuri, aceștia s-au opus prelungirii licențelor de funcționare a centralelor nucleare. Ei au invocat riscuri la adresa drepturilor lor la viață, integritatea fizică și protecția proprietății despre care susțineau că ar rezulta dintr-o astfel de extindere. Potrivit acestora, centralele nucleare nu îndeplineau standardele actuale de siguranță, iar riscul producerii unui accident era mai mare decât de obicei. În ambele cazuri, Consiliul Federal a respins toate obiecțiile ca nefondate și a acordat licența de funcționare.

În drept:

În fața CtEDO, reclamanții s-au plâns în ambele cazuri de lipsa accesului la o instanță pentru a contesta acordarea de licențe de funcționare de către Consiliul Federal Elvețian, întrucât, în temeiul dreptului elvețian, nu aveau posibilitatea de a face recurs împotriva unor astfel de decizii.

Curtea a recunoscut în ambele cauze că a existat o dispută reală și serioasă între reclamanți și autoritățile decizionale cu privire la prelungirea autorizațiilor de exploatare a centralelor nucleare. Reclamanții aveau „dreptul” recunoscut în temeiul legislației elvețiene la viață, integritatea fizică și proprietatea, protejate în mod adecvat de riscurile pe care le presupune utilizarea energiei nucleare. Curtea a constatat că hotărârile în litigiu aveau caracter judiciar. Prin urmare, a trebuit să stabilească dacă rezultatul procedurii în cauză a fost direct decisiv pentru drepturile invocate de reclamanți și anume dacă legătura dintre „deciziile autorităților publice și dreptul reclamanților la viață, integritatea fizică și protecția proprietății a fost suficient de strânsă pentru a pune în aplicare articolul 6.

În cauza *Balmer-Schafroth și alții c. Elveției*, Curtea a constatat că reclamanții nu au stabilit o legătură directă între condițiile de funcționare a centralei electrice și dreptul la protecția integrității lor fizice, deoarece nu au demonstrat că funcționarea centralei i-a expus personal unui pericol care nu era doar serios, dar și specific și mai ales, iminent. În lipsa unei astfel de constatări, efectele asupra populației ale măsurilor care ar fi putut fi luate în materie de securitate au rămas așadar ipotetice. Legătura dintre decizia Consiliului Federal și dreptul invocat de reclamanți fusese prea slabă și îndepărtată. Prin urmare, Curtea a decis că articolul 6 nu este aplicabil.

Curtea a ajuns la aceeași concluzie în cauza *Athanassoglou și alții c. Elveției*. Curtea a subliniat că reclamantii invocau nu atât un pericol specific și iminent în ceea ce le privește personal, cât un pericol general în legătură cu toate centralele nucleare. Curtea a considerat că rezultatul procedurii în fața Consiliului Federal a fost hotărâtor pentru întrebarea generală dacă ar trebui extinsă autorizația de funcționare a centralei electrice, dar nu pentru „determinarea” vreunui „drept civil”, cum ar fi drepturi la viață, integritate fizică și protecție a proprietății, pe care legea elvețiană le-a conferit reclamantilor. Astfel, Curtea a considerat că articolul 6 nu este aplicabil.

b) Dreptul la respectarea vieții private și de familie precum și a domiciliului & Dreptul la un mediu sănătos

Art. 8 al CEDO are drept scop principal protecția dreptului omului la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și prevenirea ingerinței arbitrare a autorităților publice asupra drepturilor consacrate în acest articol. Potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, rolul autorităților de stat nu se rezumă doar la obligația de se abține de la anumite acțiuni care ar afecta dreptul omului la respectarea vieții private și de familie precum și a domiciliului, dar, de asemenea prevede obligația pozitivă a acestora de a întreprinde măsuri eficiente menite să asigure respectarea acestor drepturi. Astfel, în procesul de luare a deciziilor, autoritățile publice, trebuie să urmeze un scop legitim, cum ar fi bunăstarea economică a țării și nemijlocit protecția drepturilor și libertăților populației și să identifice acel echilibru just între interesul individului și interesul comunității în ansamblu. Este important de menționat că CtEDO a recunoscut necesitatea conservării și protecției mediului, în special în cadrul politicilor de urbanism, ca fiind un scop legitim care justifică anumite restricții impuse de către autoritățile publice asupra dreptului persoanei la respectarea vieții private și de familie precum și a domiciliului.

Încălcarea dreptului omului la un mediu sănătos prin prisma art. 8 CEDO, poate fi invocată în situația în care factorii de mediu afectează grav și în mod direct viața privată și de familie sau domiciliul persoanei, iar poluarea este generată fie direct de către stat, fie datorită absenței unei reglementări corespunzătoare cu privire

la desfășurarea activităților economice în vederea prevenirii impactului asupra mediului și sănătății umane. Astfel, în cazul în care deciziile autorităților publice afectează mediul în măsura în care există o ingerință la dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului, persoana lezată poate să se adreseze la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului în temeiul art. 8 CEDO în condițiile prevăzute de legislație.

Elementul crucial care trebuie să fie prezent pentru a determina dacă, în circumstanțele cazului, poluarea mediului a afectat negativ unul dintre drepturile protejate de art. 8 paragr. 1, este existența unui efect nociv asupra sferei private sau familiale a unei persoane și nu pur și simplu deteriorarea generală a mediului. Astfel, de exemplu în cauza *Kyrtatos c. Greciei*, nr. 41666/98, hotărârea din 22 mai 2003, paragr. 52, Curtea constată că plângerea reclamantilor în temeiul art. 8 din Convenție cuprinde două probleme distincte. În primul rând, ei s-au plâns că dezvoltarea urbană a distrus mlaștina care era adiacentă proprietății lor și că zona în care este locuința lor și-a pierdut toată frumusețea pitorească. În al doilea rând, s-au plâns de poluarea mediului, cauzată de zgomotele și luminile de noapte provenite din activitățile firmelor care operează în zonă. Chiar și presupunând că mediul ar fi fost grav afectat de dezvoltarea urbană a zonei, pretinsa pagubă adusă păsărilor și altor specii protejate care trăiesc în mlaștină nu era de natură să le afecteze direct propriile drepturi ale reclamantilor în temeiul Articolul 8.1 din Convenție. În concluzie, Curtea nu a putut accepta că ingerința în viața animală din mlaștină a

constituit o încălcare a vieții private și de familie a reclamantilor.

Studiu de caz: *Lopez Ostra c. Spaniei*

În fapt:

În anii '80, orașul Lorca cunoștea o dezvoltare fabuloasă a industriei de prelucrare a pielii. Astfel, în anul 1988 la o distanță de câțiva metri de domiciliul dnei Lopez Ostra a fost construită o stație de epurare a apelor uzate și a deșeurilor. Această stație funcționa în lipsa unui permis din partea municipalității (licencia), în conformitate cu articolul 6 din Regulamentul 1961 referitor la activitățile clasificate drept perturbatoare, insalubre, nocive și periculoase („Regulamentul din 1961”), și respectarea procedurii legale, stabilite în acest scop.

Pe lângă faptul că stația respectivă a fost dată în exploatare în lipsa unei licențe corespunzătoare, ea funcționa incorect, emanând gaze și mirosuri neplăcute. Toți acești factori au avut un impact negativ asupra mediului înconjurător, provocând imediat probleme de sănătate și neplăceri mai multor locuitori din Lorca, în special, celor din cartierul reclamantei. Situația tensionantă a determinat Consiliul să ia o decizie cu privire la evacuarea locuitorilor acestui cartier, mutându-i gratuit în centrul orașului, în lunile iulie, august și septembrie 1988. În luna octombrie, reclamanta împreună cu familia sa s-au întors în apartamentul lor, unde au locuit până în luna februarie 1992.

La data de 9 septembrie 1988, în urma numeroaselor plângeri și a rapoartelor autorităților sanitare și ale Agenției pentru Mediu și Natură (Agencia para el Medio Ambiente y la Naturaleza) din regiunea Murcia, Consiliul local a dispus încetarea uneia dintre activitățile stației, de decantare a reziduurilor chimice și organice în bazinele de apă, menținând-o însă pe aceea de epurare a apelor reziduale contaminate cu crom. În pofida faptului că a fost sistată parțial activitatea stației, au continuat să persiste unele tulburări care puneau în pericol sănătatea locuitorilor.

În drept:

Dna Lopez Ostra a invocat în cererea sa o încălcare a articolului 8 din Convenție, criticând o situație care s-a prelungit din cauza pasivității municipalității și a celorlalte autorități competente. Potrivit acesteia, în ciuda încetării parțiale a activității stației de epurare, la data de 9 septembrie 1988, ea a continuat să genereze fum, zgomote și mirosuri puternice, care au făcut de nesuportat spațiul în care locuia și i-au provocat ei și familiei sale grave probleme de sănătate. Dna Lopez Ostra a invocat, în consecință, o încălcare a dreptului său la respectarea domiciliului.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că atingerile grave aduse mediului pot afecta bunăstarea unei persoane și o pot împiedica să se bucure de domiciliul său, afectându-i viața privată și de familie, chiar fără a pune grav în pericol sănătatea persoanei în cauză. Curtea a observat că reclamantii au trebuit să suporte mai mult de trei ani neplăcerile cauzate de stația de epurare (înainte de a se muta), împreună cu dezavantajele pe care le implică o astfel de mutare.

Ei nu s-au mutat decât atunci când au realizat că situația putea continua la nesfârșit, fapt la care s-a adăugat recomandarea pediatrului fiicei dnei Lopez Ostra. În aceste condiții, oferta municipalității nu putea șterge complet neplăcerile și inconveniențele cauzate.

Luând în considerare circumstanțele cauzei, Curtea a condamnat Spania pentru omisiunea de a interveni în viața societății private, a cărei activitate afecta dreptul persoanelor ce locuiau în zonă de a se bucura de respectul datorat domiciliului și vieții private.

c) Dreptul la libertatea de exprimare & Dreptul la un mediu sănătos

Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Curtea a constatat că, în problemele ce vizează protecția mediului, autoritățile publice sunt obligate să ia toate măsurile necesare în vederea asigurării informării publicului interesat într-un mod eficient, astfel încât acesta să poată participa în procesul de luare a deciziilor de mediu. Orice restricție a autorităților publice cu privire la dreptul omului de a primi și de a difuza informații și idei, inclusiv în materie de mediu, trebuie să fie prevăzute de lege și să urmeze un scop legitim. Măsurile care interferează cu acest drept trebuie să fie proporționale cu scopul legitim urmărit și, prin urmare, trebuie să se găsească un echilibru just între interesul individului și interesul comunității în ansamblu.

Deși dreptul la libertatea de exprimare în temeiul articolului 10 CEDO nu poate fi interpretat în sensul impunerii autorităților publice obligației de a colecta și disemina din oficiu informații referitoare la protecția mediului, totuși în cazul în care există o amenințare la drepturile prevăzute la art. 2 și 8 CEDO, autoritățile publice sunt obligate să informeze publicul în modul corespunzător. Curtea a constatat că, în contextul particular al activităților periculoase care intră în responsabilitatea statului, ar trebui să se pună un accent deosebit pe dreptul publicului la informare. În plus, Curtea a susținut că statele au obligația, în baza articolului 2, de a informa în mod adecvat publicul despre orice urgențe care pun viața în pericol, inclusiv dezastrele naturale. Totodată, Curtea a statuat că atunci când autoritățile publice se angajează în activități periculoase despre care știu că implică riscuri negative pentru sănătate, ele trebuie să stabilească o procedură eficientă și accesibilă pentru a permite persoanelor să acceseze toate informațiile relevante.

Studiu de caz: *Tătar c. României*

În fapt:

Societatea comerciala SC A. SA Baia Mare a obținut în anul 1998 o autorizație de exploatare a aurului în Baia Mare, procesul tehnologic folosit implicând utilizarea cianurii de sodiu. Una dintre facilitățile de prelucrare ale societății comerciale se aflau în apropierea locuinței reclamantilor. La 30 ianuarie 2000, o mare cantitate de apă poluată (estimată la aproape 100 000 mc) care conținea, printre altele, cianură de sodiu a fost deversată în râul Săsar, apoi în râurile Lăpuș și Someș. Apa poluată din Someș a fost deversată în râul Tisa. Deplasându-se cu o viteză de 2,1-2,4 km/h, aceasta a traversat granița dintre România și Ungaria (la Tszalok), a trecut pe lângă Szolnok, a traversat granița dintre România și Serbia și Muntenegru, aproape de Belgrad, și a intrat din nou pe teritoriul României, la Porțile de Fier, pentru a se deversa ulterior în Dunăre. În 14 zile, apa poluată a parcurs 800 km. În cele din urmă, aceasta s-a deversat în Marea Neagră, prin Delta Dunării. În urma accidentului, Vasile Gheorghe Tatar a depus mai multe plângeri autorităților administrative. În plângerile sale, acesta le solicita autorităților să efectueze o investigație în scopul verificării conformității activității în cauză cu normele legale și a deținerii de către societatea Aurul a unei licențe de exploatare valide. Prin scrisoarea din 27 noiembrie 2003, Ministerul Mediului l-a informat că activitățile societății Transgold nu reprezentau nici un pericol pentru sănătatea publică și că tehnologia respectivă era folosită și în alte state. În 2000, Vasile Gheorghe Tatar a depus mai multe plângeri penale denunțând atât pericolul pe care tehnologia în litigiu îl reprezenta pentru sănătatea locuitorilor orașului Baia Mare, cât și riscurile pentru mediu și agravarea stării de sănătate a fiului său, care suferea de astm. În cauza a fost data o soluție de neîncepere a urmăririi penale referitor la accidentul din 23 ianuarie 2000.

În drept:

Reclamantii Vasile Gheorghe Tatar și Paul Tatar, invocând articolul 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, s-au plans Curții de la Strasbourg de faptul că procesul tehnologic utilizat de fabrica aparținând SC T. SA Baia Mare (fosta SC A. SA Baia Mare) reprezenta un pericol pentru viața lor. Ei au invocat totodată și pasivitatea autorităților față de situația de fapt concretă, raportat la numărul mare de reclamații formulate de primul reclamant. Conform susținerilor acestora, autoritățile erau obligate să facă publice informațiile care să le permită o evaluare a riscurilor ce puteau rezulta pentru aceștia și pentru apropiații lor ca urmare a păstrării domiciliului lor în vecinătatea exploatării minereurilor de aur aparținând societății Aurul. Reclamantii s-au plans de faptul că nu a existat o consultare eficientă a publicului înainte de începerea funcționării exploatării. Cele două „dezbateri publice” au avut loc, una în noiembrie, cealaltă în decembrie 1999, în timp ce activitatea tehnologică a debutat în mai 1999, și nu au implicat populația interesată în mod eficient, deoarece nici o informație privind eventualele riscuri nu a fost făcută publică cu această ocazie. Reclamantii reproșează autorităților române o lipsă de vigilență cu privire la punerea în aplicare, funcționarea și monitorizarea acestei activități, considerată periculoasă de mai multe rapoarte oficiale

Curtea a statuat că nu există îndoieli cu privire la importanța accesului publicului la concluziile studiilor de mediu preliminar, precum și la informațiile care permit evaluarea pericolului la care acesta este expus. În cazul în care autoritățile publice au de stabilit chestiuni complexe de politică de mediu și economică, procesul decizional trebuie să implice investigații și studii adecvate pentru a prezice și a evalua în prealabil efectele asupra mediului. Curtea a subliniat importanța accesului public la concluziile unor astfel de studii și la informații care ar permite persoanelor să evalueze pericolul la care sunt expuși.

Curtea evidențiază că reclamanților nu le-a fost prezentat nici un studiu de impact asupra mediului al activității de exploatare a minereurilor de aur. Mai mult ca atât, Curtea subliniază, că autoritățile naționale nu au făcut publice concluziile studiului preliminar, realizat în 1993, care a stat la baza autorizației de mediu a societății Aurul.

Având în vedere consecințele accidentului ecologic asupra sănătății și asupra mediului, astfel cum au fost constatate de studiile și rapoartele internaționale, Curtea consideră că populația orașului Baia Mare, din care fac parte și reclamanții, a trebuit să trăiască într-o stare de angoasă și de incertitudine accentuate de pasivitatea autorităților naționale, care aveau obligația să ofere informații suficiente și detaliate cu privire la consecințele trecute, prezente și viitoare ale accidentului ecologic asupra sănătății lor și asupra mediului și cu privire la măsurile de prevenire și recomandările adresate populațiilor care ar putea fi afectate în viitor de evenimente similare.

La acestea se adaugă și teama generată de continuarea desfășurării activității și de posibilitatea repetării, în viitor, a aceluiași accident.

Curtea constată că primul reclamant a efectuat, fără succes, numeroase demersuri de natură administrativă și penală pentru a cunoaște riscurile potențiale ca urmare a accidentului ecologic din ianuarie 2000, la care erau expuși el și familia sa și pentru ca cei răspunzători de acest incident să fie sancționați.

În același context ulterior accidentului din ianuarie 2000, după analizarea elementelor aflate la dosar, Curtea are convingerea că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligația de a informa populația orașului Baia Mare, și în special pe reclamanți. Aceștia din urmă se află în imposibilitatea de a cunoaște eventualele măsuri de prevenire a unui accident similar sau măsurile care se impun în cazul repetării unui asemenea accident. Acest argument este susținut și de Comunicarea Comisiei Europene privind securitatea activităților miniere.

d) Dreptul la respectarea bunurilor sale & Dreptul la un mediu sănătos

În temeiul articolului nr. 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, persoanele au dreptul la respectarea bunurilor lor, inclusiv la protecție împotriva privării ilegale de proprietate. Articolul nr. 1 din Protocolul nr. 1 recunoaște, că autoritățile publice au dreptul de a controla utilizarea proprietății în conformitate cu interesul general. În acest context, Curtea a constatat că mediul este un aspect din ce în ce mai important. Interesul general în protecția mediului poate justifica anumite restricții de către autoritățile publice asupra drep-

tului individual la respectarea bunurilor proprii. Asemenea restricții ar trebui să fie legale și proporționale cu scopul legitim urmărit. Autoritățile publice beneficiază de o marjă largă de apreciere în a decide atât în ceea ce privește alegerea mijloacelor de executare, cât și în ceea ce privește stabilirea dacă consecințele executării sunt justificate în interesul general. Totuși, măsurile luate de autoritățile publice trebuie să fie proporționale și să atingă un echilibru just între interesele implicate, iar aici conservarea mediului joacă un rol din ce în ce mai important.

Pe de altă parte, protecția dreptului individual la respectarea bunurilor sale poate impune autorităților publice să asigure respectarea anumitor standarde de mediu. Exercițarea efectivă a acestui drept nu depinde doar de datoria autorităților publice de a nu interveni, ci le poate impune să ia măsuri eficiente pentru a proteja acest drept, în special în cazurile desfășu-

rării activităților economice ce pot avea un impact negativ asupra mediului.

Un caz absolut inedit, în care se protejează dreptul general la un mediu sănătos, în detrimentul interesului individual, este cauza Hamer împotriva Belgiei.⁷¹

⁷¹ Hamer c. Belgiei, decizia C.E.D.O. din 27 noiembrie 2007

Studiu de caz: *Hamer c. Belgiei*

În fapt:

În 1967, părinții reclamantei au construit fără autorizație, pe un teren, o casă de vacanță, pe care Judith Hamer a moștenit-o în anul 1993. Reclamanta a achitat taxele pentru moștenire precum și impozitele anuale pentru locuința respectivă. Aceasta a întreprins o reparație capitală a casei care s-a ridicat la suma de aproximativ 50 000 euro. De asemenea, societatea semipublică de alimentare cu apă a efectuat lucrări de racordare a casei la rețea, fără ca autoritățile publice să reacționeze în vreun fel. În anul 1994, poliția a întocmit două procese-verbale, într-unul acuzând tăierea de arbori de pe proprietate, încălcându-se astfel reglementarea în materie privind pădurile, iar în cel de-al doilea, construirea fără autorizație a casei într-o regiune forestieră pentru care nu se putea elibera nici o autorizație. Într-un final, instanța de judecată din Anvers a condamnat reclamanta la demolarea clădirii.

În drept:

Judith Hamer s-a adresat Curții Europene a Drepturilor Omului, invocând o încălcare a dreptului său de proprietate, motivând că construcția vizată în litigiu a existat timp de douăzeci și șapte de ani, timp în care autoritățile nu au reacționat în nici un fel. Reclamanta, de asemenea a atras atenția la faptul că actele oficiale, taxele achitate și lucrările efectuate demonstrează că autoritățile cunoșteau de existența construcției în litigiu. În pofida acestor circumstanțe, autoritățile au tolerat situația timp de douăzeci și șapte de ani, iar aceasta a mai durat încă zece ani după constatarea infracțiunii. Curtea apreciază că într-adevăr, după scurgerea unei asemenea perioade, interesul patrimonial al reclamantei de a se bucura de casa ei de vacanță era suficient de important și recunoscut, pentru a fi apreciat drept un interes substanțial, deci un „bun”, iar ea avea „o speranță legitimă” de a se putea bucura pe mai departe de acest bun. Cu toate acestea, Curtea menționează că dreptul la mediu este un drept esențial, fie el de ordin economic sau de ordin individual, fie este vorba despre un drept fundamental, cum ar fi dreptul de proprietate, nu ar trebui să aibă prioritate în raport cu dreptul la mediu, mai ales atunci când statul a legiferat în această materie. Autoritățile publice sunt responsabile să intervină la momentul potrivit în vederea protejării mediului. Prin urmare, dreptul de proprietate poate suferi constrângeri, cu condiția, menținerii în permanență a unui just echilibru între interesele individuale și cele colective.

Neavând nicio îndoială cu privire la legitimitatea scopului urmărit de măsura în cauză- protejarea unei zone forestiere neconstruibile, Curtea a statuat că reclamanta nu a suferit o ingerință disproporționată în dreptul său de proprietate, ceea ce denotă lipsa încălcării.

Prin intermediul acestei hotărâri, Curtea consolidează protecția mediului, care nu numai că este luată în considerare, ci și prevalează în fața unor drepturi garantate expres, cum ar fi dreptul la proprietate.

Dreptul la un mediu sănătos este un drept absolut?

Este important de remarcat că dreptul persoanei la un mediu sănătos nu este un drept absolut. În unele cazuri, acest drept poate fi restrâns în vederea protejării intereselor generale ale societății. Interesele generale ale societății care pot conduce la restrângerea unor drepturi, sunt interesele securității naționale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, etc. Limitarea drepturilor trebuie să fie dispusă doar în cazul în care este necesară într-o societate democratică.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) precum și alte acte normative din domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, prevede că drepturile omului pot fi restrânse doar cu condiția că limitarea urmărește un scop legitim în sensul că poate decurge atât din măsuri privind protecția interesului general cât și din măsuri privind protecția drepturilor altor persoane.

Cât privește dreptul persoanei la un mediu sănătos, practica jurisdicțională CEDO demonstrează că și dreptul persoanei la mediu poate fi limitat în scopul asigurării bunăstării economice a țării.

Studiu de caz: *Hatton c. Angliei*

Reclamanții care locuiesc în zona aeroportului Heathrow din Londra s-au plâns de faptul că din 1993 zgomotul produs la decolarea și aterizarea avioanelor în timpul nopții a crescut semnificativ, perturbându-le grav viața. Până în 1993, zborurile de noapte pe acest aeroport erau limitate la un număr de operațiuni. După publicarea unui raport din 1992, care constată că mărirea numărului de operațiuni aeroportuare pe timp de noapte nu va afecta viața familiilor care locuiesc în zonă și, la cererea companiilor aviatice, care aveau interese economice puternice pentru aceasta, din 1993, s-a introdus un sistem complicat de limitări în raport de nivelul zgomotului, care a condus însă la creșterea numărului de decolări și aterizări pe aeroport. Instanțele sesizate au respins acțiunea reclamanților, deși au admis faptul că viața lor în timpul nopții este afectată serios de activitatea aeroportului.

În acest caz, aprecierea Curții vizează două aspecte. În primul rând, ea poate aprecia conținutul material al deciziei statului, pentru a se asigura că este compatibilă cu art. 8 și în al doilea rând, Curtea trebuie să verifice dacă procesul decizional a luat în calcul și interesele persoanelor private. În ce privește primul aspect, statul beneficiază de o marjă de apreciere ridicată. În raport cu cel de-al doilea aspect, Curtea trebuie să examineze ansamblul aspectelor procedurale pentru a verifica în ce măsură interesele persoanelor private au fost luate în calcul în stabilirea politicilor și priorităților statului.

Curtea constată că prin modificările intervenite în 1993, nivelul zgomotului a crescut, afectând astfel viața privată a reclamanților. Zgomotul nu a fost produs de către activitatea statului, ci de către companii private, însă Curtea amintește că în materia mediului înconjurător responsabilitatea aparține statului, astfel că ingerința în viața privată a reclamanților poate fi atribuită statului. Totodată, Curtea constată că scopul planului din 1993 a fost acela de a menține nivelul de zgomot la o intensitate rezonabilă, permițând în același timp dezvoltarea activității economice a aeroportului.

Prin intermediul acestei hotărâri, Curtea consolidează protecția mediului, care nu numai că este luată în considerare, ci și prevalează în fața unor drepturi garantate expres, cum ar fi dreptul la proprietate.

În acest context, Curtea constată că statul a limitat nivelul zgomotului la un nivel mai

mic decât cel indicat în studiile comandate și că a luat mai multe măsuri pentru a-l

diminua. De aceea, Curtea consideră că statul nu și-a depășit marja de apreciere. Curtea a statuat că reclamanții au putut să formuleze obiecții la adresa studiilor realizate în cauză, iar planul din 1993 a fost realizat pe baza mai multor anchete și studii care au luat în calcul și observațiile reclamanților. Pe lângă acestea Curtea a statuat că existența marilor aeroporturi internaționale, chiar în zonele urbane cu densitate mare de populație, și folosirea crescândă a avioanelor cu reacție au devenit necesare dezvoltării economice a unei țări. De aici rezultă faptul că exploatarea

aeroporturilor urmărește un scop legitim, deoarece „nu se pot elimina în totalitate repercusiunile negative asupra mediului înconjurător”.

Nu se contestă faptul că autoritățile sunt obligate să ia diverse măsuri pentru a ține sub un anumit control zgomotul produs de avioane. În acest caz, trebuie să se recunoască statelor o libertate de decizie semnificativă pentru că nu este în competența organismelor Convenției să se substituie autorităților naționale pentru a aprecia în ce ar putea consta politica optimă în acest domeniu social și tehnic dificil.

9. MECANISME DE PROTECȚIE A APĂRĂTORILOR DREPTULUI OMULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS

Munca și implicarea apărătorilor drepturilor omului implică aproape întotdeauna riscuri. În cele mai multe cazuri, realizarea acestei activități presupune confruntarea cu forțe adverse în care sunt implicate persoane, grupuri sau organizații aflate în poziții de putere. Probabilitatea survenirii unor riscuri crește atunci când sunt atinse unele interese. În plus, atunci când este necesar de acționat în apărarea recunoașterii sau aplicării drepturilor omului, și acel proces implică unele conflicte, deseori acestea sunt proiectate asupra persoanei/instituției care acționează în rol de apărător al drepturilor omului, făcându-i potențiale ținte de atac.

Încălcările drepturilor de mediu ale comunităților și indivizilor sunt în creștere în întreaga lume. Acest fenomen poate fi explicat parțial prin creșterea concurenței pentru resursele naturale și sporirea interesului economic în coraport cu interesul social. Pe an ce trece, din ce în ce mai mulți oameni obișnuiți se află în prima linie a bătăliei pentru a-și apăra drepturile de mediu împotriva încălcărilor comise de actorii corporativi sau de stat și împotriva exploatării nesustenabile a resurselor naturale. Printre apărătorii drepturilor omului în domeniul mediului care sunt cei mai expuși la abuzuri și represalii se numără femeile, agricultorii și popoarele indigene care luptă împotriva defrișărilor, a exploa-

tărilor extractive sau a pierderii patrimoniului cultural.

Potrivit datelor adunate de platforma apărătorilor drepturilor omului la nivel global - Global Witness⁷² începând cu anul 2012, privind decesul apărătorilor pământului și ai mediului, s-a stabilit că, pe măsură ce criza climatică se intensifică, crește și violența împotriva persoanelor care își protejează mediul. În iulie 2017, datele publicate de Global Witness au arătat că, în medie, trei apărători ai mediului sunt omorâți pe săptămână. Aproximativ 40-50% dintre toate victimele provin din comunitățile indigene și locale care își apără pământurile și accesul la resursele naturale. În 2020, Global Witness a înregistrat 227 de atacuri letale - o medie de peste patru persoane pe săptămână - persoane care își apără casele, terenurile și mijloacele de trai, precum și ecosistemele vitale pentru biodiversitate și climă. Cel puțin 30 % dintre atacurile înregistrate ar fi fost legate de exploatarea resurselor - în ceea ce privește exploatarea forestieră, barajele hidroelectrice și alte infrastructuri, mineritul și industria agricolă pe scară largă. Exploatarea forestieră a fost industria legată de cele mai multe crime, cu 23 de cazuri, cu atacuri în Brazilia, Nicaragua, Peru și Filipine. Potrivit

⁷² Apărând mâine criza climatică și amenințările împotriva apărătorilor pământului și mediului, pag. 10. [On-line]: <https://repository.gheli.harvard.edu/repository/13439/>.

datelor furnizate de Global Witness, între anii 2012 și 2020 s-a înregistrat un număr de 1 539 de apărători ai mediului omorâți

la nivel mondial, iar aceste date sunt considerate ca fiind o subestimare grosolană din cauza subraportării generalizate.

Numărul total de apărători ai pământului și al mediului asasinați în 2019, pe țări

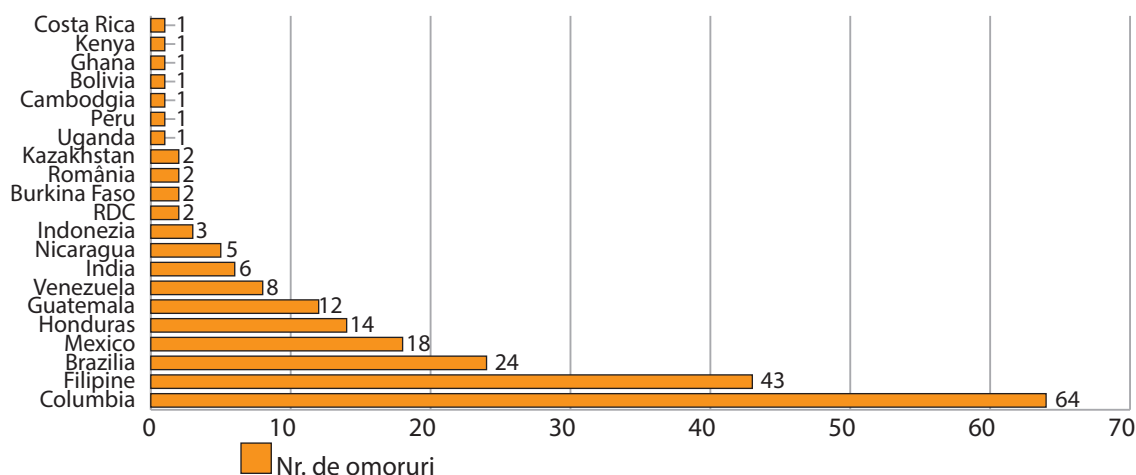

Figura nr.21: Date statistice privind numărul total de apărători ai pământului și a mediului omorâți în anul 2019, pe țări

Sursa: Global Witness report

Un raport adresat Consiliului pentru Drepturile Omului de către Raportorul special privind situația apărătorilor drepturilor omului, a constatat că unul din doi apărători ai drepturilor omului înregistrați ca fiind omorâți în 2019 a lucrat cu comunitățile în jurul unor probleme legate de terenuri, mediu, impactul activităților comerciale, sărăcie și drepturile popoarelor indigene, ale persoanelor de origine

africană și ale altor minorități. În rândul părților la Convenția de la Aarhus, au fost raportate incidente de persecuție, penalizare și hărțuire a apărătorilor mediului în 16 țări începând din ianuarie 2017.⁷³

⁷³ Notă de informare cu privire la situația privind apărătorii mediului în părțile la Convenția de la Aarhus din 2017 până în prezent https://unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/wgp/WGP_24/Inf.16_Situation_of_environmental_defenders_in_Parties_to_the_Convention.pdf

Studiu de caz România

Violențele îndreptate împotriva apărătorilor mediului în domeniul exploatarei forestiere au fost înregistrate și în statul vecin, România. Astfel, La sfârșitul anului 2019, mii de oameni au mărșăluit în București și în orașe din România pentru a protesta împotriva tăierilor ilegale de păduri și pentru a cere ca atacurile să fie investigate în detaliu.

Protejarea acestor păduri este vitală pentru eforturile de limitare a schimbărilor climatice galopante. Potrivit unei estimări, un singur fag în vârstă de 150 de ani absoarbe suficient carbon pentru a compensa o călătorie cu mașina de 56.000 km, estimându-se că pădurile de fag din România acoperă aproape 2 milioane de hectare. Pădurile găzduiesc, de asemenea, unele specii de animale sălbatice rare și pe cale de dispariție, inclusiv o treime din populația de urși bruni din Europa și un sfert din lupi. Organizația ecologistă Agent Green a fost înființată de Gabriel Paun pentru a proteja aceste zone sălbatice vitale și pentru a denunța tăierile ilegale de păduri care le amenință. Ca urmare a activității sale, Gabriel s-a confruntat cu intimidări și atacuri violente. În noiembrie 2014, a fost atacat cu spray cu piper în timp ce filma un camion plin cu lemn din Parcul Național Retezat care intra într-o fabrică de cherestea. În mai 2015, el și un coleg au fost atacați de un grup mare de bărbați și au fost grav răniți.

În anul următor, Paun a fost victima unui atac cibernetic țintit, care i-a șters date de șapte ani și i-a distrus computerul. La sfârșitul anului trecut, el acționa ca ghid în Parcul Național Domogled pentru o echipă de la Netflix care filma un episod al serialului documentar Broken, când au fost amenințați de tăietori de lemne ilegali, care ar fi încercat să le blocheze ieșirea cu copaci căzuți.

„Violențele asociate cu comerțul ilegal cu lemn au căpătat o importanță sporită în 2019, odată cu uciderea a doi pădurari. În seara zilei de 16 octombrie, pădurarul Liviu Pop a primit un apel anonim cu privire la tăierea ilegală a lemnului în pădurea pe care era angajat să o protejeze. După ce și-a sunat managerul, a mers să investigheze. Ce s-a întâmplat mai departe a fost de atunci subiectul unor speculații, dar ceea ce este clar este că Liviu a fost împușcat și a murit, protejând pădurea pe care o iubea. Moartea lui Liviu a survenit la doar o lună după ce Răducu Gorcioaia a fost găsit mort în mașina sa în județul Iași, în estul României. Presa a relatat că Răducu, un alt angajat al silviculturii de stat, s-a confruntat cu trei tăietori ilegali de lemne în districtul forestier Pașcani și a suferit răni fatale de topor la cap. Aceste crime nu sunt incidente izolate. Potrivit Sindicatului forestier român, alți patru pădurari au fost uciși în ultimii ani pentru munca lor și a înregistrat peste 650 de incidente diferite de agresiuni fizice, amenințări cu moartea și distrugeri de bunuri îndreptate împotriva pădurarilor. Este clar că protejarea acestor păduri vitale este o muncă periculoasă, iar apărătorii mediului din România au nevoie urgentă de o mai bună protecție.”

Studiu de caz Ucraina

Un alt caz la fel de cutremurător îndreptat împotriva apărătorului mediului a fost înregistrat în Ucraina. Ekaterina Gandzyuk, membră a consiliului municipal și consilier al primăriei din Kherson, a fost stropită cu acid sulfuric concentrat pe 31 iulie 2018 în fața intrării în locuința sa. Ea a suferit arsuri chimice pe mai mult de 40% din corp și leziuni grave la nivelul ochilor. Activista a fost transportată de urgență la Kiev, unde a fost supusă unor intervenții chirurgicale, dar a murit pe 4 noiembrie 2018, în urma consecințelor atacului cu acid, la vârsta de 33 de ani. Gandzyuk era cunoscută pentru criticile sale la adresa guvernului local și a reprezentanților forțelor de ordine, în special pentru că nu au investigat atacurile asupra activiștilor civici. Ea l-a acuzat, de asemenea, pe șeful administrației regionale din Kherson că a pus la cale agresiunile împotriva ecologiștilor care se opuneau exploatării forestiere în regiune. La început, poliția a catalogat atacul împotriva lui Gandzyuk drept infracțiune („huliganism”), dar apoi a reclasificat infracțiunea sub presiunea publicului în „tentativă de omor”. În graba lor de a stinge indignarea publică, autoritățile au arestat prompt un bărbat oarecare ca suspect. O anchetă jurnalistică a dovedit că bărbatul era nevinovat și a subminat și mai mult încrederea deja slabă în autoritățile de aplicare a legii și în capacitatea acestora de a investiga eficient atacurile asupra activiștilor civici. După moartea Ekaterinei, Coaliția pentru protecția societății civile a cerut demisia conducerii poliției din Kherson și a îndemnat procurorul general al Ucrainei, Iuriy Lutsenko, și ministrul afacerilor interne, Arsen Avakov, să demisioneze și ei. Presiunea publică a făcut ca lucrurile să avanseze.

Adunarea Generală a ONU a solicitat în repetate rânduri tuturor statelor să ia toate măsurile necesare pentru a asigura protecția apărătorilor drepturilor omului, atât la nivel local, cât și la nivel național.

Toate aceste măsuri ar trebui să fie ferm încorporate într-un sistem coerent și să fie orientate spre crearea și consolidarea unui mediu sigur și favorabil pentru activitatea în domeniul drepturilor omului, ast-

fel încât să fie abordate cauzele profunde ale amenințărilor și provocărilor grave cu care se confruntă apărătorii drepturilor omului.

Raportorul special al ONU privind situația apărătorilor drepturilor omului a recomandat statelor să elaboreze politici publice și să instituie mecanisme instituționale speciale pentru a asigura, protecția fizică și psihologică a apărătorilor drepturilor omului, dacă este necesar, precum și alocarea de resurse materiale în acest scop. Structura mecanismelor de protecție ar trebui să fie definită prin lege și să includă o funcție de avertizare timpurie pentru a planifica și declanșa măsuri de protecție. Acestea ar trebui să includă, de asemenea, o evaluare a siguranței membrilor de familie ai apărătorilor drepturilor omului aflați în pericol. Agenții de securitate și de aplicare a legii implicați în implementarea mecanismului de protecție ar trebui să primească formarea specifică necesară, iar măsurile de protecție fizică nu ar trebui să fie externalizate către terți decât dacă aceștia au fost instruiți în mod corespunzător. În cele din urmă, statul ar trebui să se aloce resurse financiare suficiente pentru crearea și implementarea unui mecanism eficient de protecție a apărătorilor mediului.

În Republica Moldova, nu există mecanisme adaptate pentru a asigura măsuri de protecție pentru apărătorii mediului aflați în pericol. Mai mult ca atât, răspunsurile la amenințările imediate la adresa securității apărătorilor drepturilor omului sunt adesea lente și ineficiente. Lipsa de coordonare și procedurile birocratice îndelungate pentru furnizarea de măsuri de protecție sunt adesea agravate de reticența funcționarilor de stat de a lua în serios securitatea apărătorilor mediului și de a investiga amenințările și actele de violență împotriva acestora. Lipsa de înțelegere a provocărilor cu care se confruntă apărătorii mediului și a obligației statului de a-i proteja este adesea dublată de o lipsă de recunoaștere a importanței activității lor și, de obicei, de o lipsă de resurse materiale

pentru a le oferi protecție. Astfel, apărătorii mediului aflați în pericol imediat sunt prea des lăsați fără asistență adecvată, inclusiv protecție fizică și psihologică, asistență pentru a se deplasa într-un loc sigur sau alt sprijin necesar.

Din cauza riscurilor la care sunt expuși apărătorii mediului în desfășurarea activității lor, aceștia au nevoie de o protecție specială și sporită la nivel local, național și internațional. Ca o primă măsură pentru a spori protecția apărătorilor mediului ar fi recunoașterea și reafirmarea statutului și a rolului apărătorilor dreptului omului la un mediu sănătos și a legitimității activității acestora, inclusiv prin declarații publice și condamnarea imediată a oricăror atacuri, amenințări și alte manifestări de violență, de către autoritățile publice centrale și locale de resort.

La nivel internațional, se depun eforturi și se iau măsuri în vederea recunoașterii importanței și vulnerabilității apărătorilor drepturilor omului. Astfel, un instrument creat în vederea facilitării protecției apărătorilor este Rezoluția 40/11 a Consiliului pentru Drepturile Omului.⁷⁴ Prin această rezoluție se recunoaște contribuția apărătorilor drepturilor omului în domeniul mediului la exercitarea drepturilor omului, la protecția mediului și la dezvoltarea durabilă. Totuși, reieșind din faptul că în ultimii ani s-au înregistrat multe acte de violență ce vizează apărătorii mediului, a apărut necesitatea creării unui mecanism de protecție a acestora la nivel internațional.

Astfel, în vederea responsabilizării statelor în domeniul protecției apărătorilor mediului, către finele anului 2021, Părțile la Convenția de la Aarhus au convenit să instituie un mecanism de reacție rapidă

⁷⁴ Rezoluția adoptată de Consiliul pentru Drepturile Omului la 21 martie 2019 40/11. Recunoașterea contribuției apărătorilor drepturilor omului în domeniul mediului la exercitarea drepturilor omului, la protecția mediului și la dezvoltării durabile <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G19/088/48/PDF/G1908848.pdf?OpenElement>

pentru a proteja apărătorii mediului.⁷⁵ Decizia se numără printre rezultatele celei de-a șaptea sesiuni a Reuniunii părților la Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu (Convenția de la Aarhus).

Noul mecanism stabilește un post pentru un raportor special pentru protecția apărătorilor mediului. Oficialul va putea oferi un răspuns rapid la presupuse încălcări, pentru a proteja orice persoană care, fie:

- a) se confruntă cu acte de persecuție, penalizare sau hărțuire, sau
- b) se află sub amenințarea iminentă a persecuției, penalizării sau hărțuirii în orice mod, pentru că încearcă să își exercite drepturile prevăzute de Convenția de la Aarhus. O astfel de penalizare, persecuție sau hărțuire poate rezulta din acte sau omisiuni ale unor entități publice sau private sau ale unor persoane fizice.

Scopul raportorului special este de a oferi un „răspuns rapid” menit să prevină sau să pună capăt penalizării, persecuției sau hărțuirii care apare în legătură cu presupuse încălcări ale articolului 3 alineatul (8) din Convenția de la Aarhus. Ca atare, procedura supervizată de raportorul special este complementară procedurilor Comitetului de examinare a conformității, iar înființarea acestuia nu modifică în niciun fel procedurile Comitetului de examinare a comunicărilor, a observațiilor, a sesizărilor secretariatului și a cererilor în conformitate cu decizia I/7. Astfel, o plângere poate fi înaintată raportorului special în timp ce un caz conex este în curs de soluționare în fața Comitetului de examinare a conformității și viceversa.

Plângerile privind apărătorii mediului adresate raportorului special vor putea

fi înaintate de către orice membru al publicului, fie în nume propriu fie în numele unui alt membru al publicului, de către o parte la Convenția de la Aarhus sau de către Secretariat. Raportorul special va lua în considerare orice plângere, cu excepția cazului în care stabilește că plângerea este:

- a) anonimă, deși plângerile anonime care fac afirmații credibile care pot fi verificate în mod independent pot fi urmărite;
- b) Un abuz al dreptului de a depune o astfel de plângere;
- c) Vădit nerezonabilă;
- d) Incompatibilă cu dispozițiile deciziei de instituire a mecanismului de răspuns rapid sau cu Convenția;
- e) De minimis.

Având în vedere caracterul urgent al mandatului raportorului special, reclamantii nu vor fi obligați să epuizeze căile de atac interne înainte de a depune o plângere. Totodată, este necesar de menționat că informațiile transmise raportorului special, inclusiv orice informație care poate avea legătură cu identitatea reclamantului, vor fi păstrate confidențiale, cu excepția cazului în care acesta a renunțat în mod explicit la dreptul la confidențialitate.

Pentru a proteja reclamantul sau orice altă persoană menționată în plângere împotriva persecuției, penalizării sau hărțuirii, Raportorul special poate lua una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

- a) emite o măsură de protecție imediată pentru partea în cauză. Măsura de protecție imediată este o măsură de protecție emisă în regim de urgență, înainte de finalizarea anchetei raportorului special. Aplicând o abordare preventivă, o măsură de protecție imediată poate fi emisă de către raportorul special în orice moment după ce plângerea a fost declarată admisibilă. Raportorul special poate emite o măsură de protecție imediată în cazul în care are motive înteme-

⁷⁵ Mecanismul de reacție rapidă pentru protecția apărătorilor mediului, instituit în cadrul Convenției de la Aarhus <https://unece.org/climate-change/press/rapid-response-mechanism-protect-environmental-defenders-established-under>

iate să creadă că o persoană riscă să fie persecutată, sancționată sau hărțuită pentru că își exercită drepturile prevăzute de convenție sau că se confruntă în prezent cu astfel de situații.

- b) emite o măsură de protecție continuă pentru partea în cauză. Măsura de protecție continuă este o măsură de protecție emisă părții în cauză după ce raportorul a ajuns la concluzia că partea în cauză a încălcat sau ar fi putut încălca articolul 3 alineatul (8) din convenție. Măsura de protecție în curs de aplicare va rămâne în vigoare până când va fi organizată de către raportorul special, Reuniunea Părților.

Atât pentru măsurile de protecție imediate, cât și pentru măsurile de protecție continuă, conținutul exact al măsurii de protecție va fi adaptat în fiecare caz la situația particulară, ținând seama de natura presupusei persecuții, penalizări și hărțuiri care face obiectul plângerii. Măsura de protecție enumeră acțiunile specifice pe care partea în cauză este îndrumată să le întreprindă pentru a se asigura că reclamantul și orice altă persoană menționată în măsura de protecție nu este supusă în continuare persecuției, penalizării și hărțuirii. În unele cazuri, acest lucru poate însemna că o măsură de protecție va enumera mai multe acțiuni pe care partea în cauză este îndrumată să le întreprindă pentru a se asigura că persoana menționată în măsura de protecție nu este supusă la alte persecuții, penalizări și hărțuiri.

Raportorul special poate emite o măsură de protecție pentru:

- a) emite declarații publice și comunicate de presă și le distribuie în mod activ prin intermediul site-ului web al raportorului special, mass-media și rețelele de socializare;
- b) utilizează canalele diplomatice;
- c) solicită președintelui Biroului reuniunii părților să utilizeze canalele diplomatice, inclusiv să aducă problema în atenția șefului de stat sau de guvern și/sau

a unui alt înalt funcționar al părții în cauză;

- d) aduce plângerea în atenția altor organisme relevante în domeniul drepturilor omului (de exemplu, raportori speciali, comisii naționale independente pentru drepturile omului etc. și, în măsura în care este posibil și adecvat, coordonează eforturile cu aceste alte organisme.

Pe lângă activitatea sa care se ocupă de cererile de răspuns rapid, raportorul special îndeplinește un rol proactiv de sensibilizare cu privire la obligațiile părților în temeiul articolului 3 alineatul (8) din convenție. Aceasta include sensibilizarea în cadrul reuniunilor relevante ale organismelor convenției și al altor evenimente internaționale, precum și prin alte mijloace de sensibilizare, după caz, inclusiv prin consolidarea capacităților, recomandări, seturi de instrumente, studii, note, utilizarea mijloacelor de comunicare tradiționale și sociale, precum și în cursul vizitelor în țară ale raportorului special.

Suntem fermi convinși că, indiferent de sistemul utilizat de statele participante, inclusiv de Republica Moldova pentru a proteja fizic și psihologic apărătorii drepturilor omului aflați în pericol, este necesar de asigurat accesibilitatea mecanismelor de protecție pentru cei care au cea mai mare nevoie de protecție și funcționarea imparțială, independentă și transparentă a acestor mecanisme de protecție. Orice măsură de protecție utilizată ar trebui să fie coordonată cu apărătorul mediului în cauză. În plus, este esențial ca funcționarii publici care pun în aplicare prevederile legii și funcționarii judiciari implicați în procesul de judecare a litigiilor să fie suficient de bine pregătiți și informați pentru a putea să fie capabili să identifice amenințările la adresa securității apărătorilor mediului și să ia măsuri adecvate pentru a le soluționa. De asemenea, profesionalismul și integritatea funcționarilor implicați în astfel de mecanisme este important la stabilirea încrederii între apărătorii dreptului omului la un mediu sănătos și autori-

tățile de resort, deoarece încrederea este o condiție care stă la baza funcționării eficiente a unui mecanism de protecție. În situațiile în care apărătorii mediului se confruntă cu amenințări grave, ca măsură de consolidare a sistemului general de protecție și pentru a asigura o reacție rapidă și o protecție imediată a securității

fizice și a altor tipuri de sprijin, trebuie să se asigure o asistență specializată dedicată și dotată cu resurse adecvate. În acest sens, ar trebui înființate unități specializate, dotate cu resurse adecvate, cu personal special instruit în domeniul protecției apărătorilor drepturilor omului inclusiv al apărătorilor mediului.

10. CONCLUZIE ȘI RECOMAN- DĂRI PENTRU APĂRĂTORII DREPTULUI OMULUI LA UN MEDIU SĂNĂTOS

În apărarea drepturilor omului, adoptarea de măsuri și utilizarea mecanismelor de protecție și securitate nu sunt chestiuni cunoscute și utilizate în caz de situații neprevăzute sau situații excepționale. Sunt obiceiuri și condiții necesare care trebuie să fie mereu prezente și să facă parte integrantă din „fișa de post” sau principiile ce îi ghidează în activitatea lor.

Deși este responsabilitatea statului să garanteze o protecție eficientă, este totuși necesar ca apărătorii drepturilor omului să își creeze propriile măsuri și mecanisme de protecție și securitate, adecvate mediilor de lucru și condițiilor locale astfel încât să fie folosite și aplicate atunci când sunt necesare.

Desfășurarea activității în calitate de apărător al drepturilor omului, inclusiv apărător al dreptului omului la un mediu sănătos ar putea implica unele riscuri și atacuri precum: atac la integritatea personală, amenințări, avertismente și ultimatumuri, hărțuire psihologică, mită și extorcare, hărțuire sexuală, ridiculizarea sexualității, calomnie, acuzații și campanii de defăimare, expresii de ură, segregare și izolare, bazate pe stigmatizare, violarea vieții pri-

vate și a relațiilor personale, atacuri și hărțuirea membrilor familiei și comunității.

Pentru a evita aceste tipuri de atacuri și riscuri, se recomandă utilizarea unor metode și strategii de protecție și securitate. Acestea pot fi:

- recunoașterea activității de ADO, prin toate mecanismele posibile;
- elaborarea și implementarea diferitor protocoale de acțiune care să includă răspunsuri gestionate la diferite tipuri de atacuri a securității persoanelor, a informațiilor, a documentelor și a facilităților;
- clasificarea măsurilor de securitate și protecție inclusiv a informației și datelor cu caracter personal;
- menținerea unui comportament adecvat, chiar și atunci când există provocări și situații neplăcute;
- desfășurarea activităților în colectiv, astfel se diminuează riscul de a fi amenințat/atacat;
- apelarea serviciilor de urgență atunci când vă simțiți atacat sau intimidat.

BIBLIOGRAFIE

1. Adrian Bădillă, Anca Ciucă, Eliza Teodor, *Mediere aplicată în domeniul protecției mediului*. București : Editura Nouă, 2007;
2. Angelina Diaconescu. *Dreptul la un mediu sănătos este un drept fundamental*. Revista Universul Juridic. Nr. 11, noiembrie 2017;
3. Athanassoglou și alții c. Elveției, cererea nr. 27644/95, decizia din 6 aprilie 2000;
4. *Bacila c. Romania*, cererea nr. 19234/04, decizia din 30 martie 2010;
5. Balmer-Schafroth și alții c. Elveției, cererea nr. 22110/93, decizia din 26 august 1997;
6. Ciobanu V. M., *Tratat teoretic și practic de procedură civilă, vol. I- Teoria generală*. București: Editura Național, 1997;
7. *Constituția Republicii Moldova nr.1/1994*. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Monitorul Oficial Nr.1 din 12.08.1994
8. *Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului*, semnată la Aarhus, Danemarca, 23-25 iunie 1998;
9. *Convenția de la Aarhus: Manual pentru traducerea ei în viața ONU*, New York și Geneva, 2000;
10. Corneliu Bîrsan. *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți*. Editura All Beck, București 2005;
11. Crasnobaev Adrian. *Protecția dreptului fundamental al omului la un mediu înconjurător sănătos. Teză de doctor în drept*. Chișinău, 2015;
12. *Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018*. Monitorul Oficial Nr. 309-320 art. 466.;
13. *Codul de Procedură Civilă a Republicii Moldova Nr. 225/2003*. Monitorul Oficial Nr. 111-115 , art Nr : 451;
14. *Codul Contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008*. Monitorul Oficial Nr. 78-84 art.100;
15. *Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985/2002*. Monitorul Oficial Nr. 72-74 art.195;
16. *Drept Internațional Public. Ediția a III-a (revăzută și adăugită)*. Chișinău, 2009. pag. 234;
17. *Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948*, prin Rezoluția 217 A, în cadrul celei de a III-a sesiuni a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite;
18. *Declarația Conferinței ONU privind mediul înconjurător încheiat la Stockholm la 5-16 iunie 1972*;
19. *Declarația Conferinței ONU pentru mediu și dezvoltare încheiată la Rio de Janeiro la 3-14 iunie 1992*;
20. *Drept Internațional Public. Ediția a III-a (revăzută și adăugită)*. Chișinău, 2009;
21. Hamer c. Belgiei, cererea nr. 21861/03, decizia din 27.11.2007;
22. Hatton c. Angliei, cererea nr. 36022/97, decizia din 8 iulie 2014;

23. Hotărârea Curții Constituționale privind interpretarea unor prevederi ale art. 4 din Constituția Republicii Moldova, nr. 55 din 14 octombrie 1999;
24. Legea privind deșeurile nr. 209 din 27.07.2016. Monitorul Oficial Nr. 459-471 art. 916;
25. Legea privind substanțele chimice nr. 277 din 29.11.2017. Monitorul Oficial Nr. 49-58 art. 109;
26. Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515/1993. Monitorul Oficial Nr. 10 art. 283;
27. Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011. Monitorul Oficial Nr. 81 art. 264;
28. Legea privind protecția aerului atmosferic nr. 1422/1997. Monitorul Oficial Nr. 44-46 art. 312;
29. Legea nr. 52/2014 cu privire la avocatul poporului. Monitorul Oficial Nr. 110-114 art. 278;
30. Legea cu privire la mediere, nr. 134/2007. Monitorul Oficial Nr. 188-191 art. : 730;
31. Legea privind liberul acces la informații nr. 982/2000. Monitorul Oficial Nr. 88-90 din 28.07.2000;
32. Legea cu privire la Procuratură nr. 294-XVI din 25.12.2008. Monitorul Oficial nr.55-56/155 din 17.03.2009;
33. Lopez Ostra c. Spaniei, cererea nr. 16798/90, decizia din 9 decembrie 1994;
34. Marțian I. Niciu. Drept Internațional Public, Ed. a III-a, Editura Servo-Sat, Arad, 2001;
35. Manual privind problemele accesului la justiție conform Convenției del Aarhus, REC, Ungaria, 2003;
36. Mircea Duțu, Dreptul mediului, curs universitar. București: Editura C.H. Back, 2010;
37. Monica-Elena Oțel, Răspunderea internațională în Domeniul mediului. București, 2003;
38. Oneryildiz c. Turciei, cerera nr. 48939/99, decizia din 30 noiembrie 2004;
39. Poalelungi Mihai. Obligațiile pozitive și negative ale statului prin prisma Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2015;
40. Trușcă Petrică, Trușcă Trandafir Andrada. Dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos în jurisprudența CEDO;
41. Taura c. Franța, cererea nr. 28204/95, decizia din 4 decembrie 1995;
42. Tătar c. României, cererea nr. 67021/01, decizia din 27 ianuarie 2009;
43. Acordul de la Paris privind schimbările climatice. [On-line]: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>;
44. Ion Guceac. Dreptul la apă – un nou drept fundamental al omului. [On-line]: <http://akademos.asm.md/files/Dreptul%20la%20apa%20un%20nou%20drept%20fundamental%20al%20omului.pdf>;
45. www.globalwitness.org.

MODEL CERERE DE SOLICITARE A INFORMAȚIILOR DE MEDIU

Către _____

(Autoritatea/Instituția căreia îi este adresată cererea)

Adresa:

Telefon:

E-mail:

De la: _____

(Numele și prenumele persoanei care adresează cererea)

Adresa:

Telefon:

E-mail:

CERERE

Stimate domnule/Stimată doamnă _____,

Prin prezenta formulez o cerere conform Legii nr. 982/2000 privind accesul la informație. Doresc să primesc o copie de pe următoarele documente (se enumeră cât mai concret documentele sau informațiile solicitate): _____

Doresc ca informațiile solicitate să îmi fie furnizate, în format electronic, la următoarea adresă de e-mail (opțional): _____

Sunt dispus să plătesc taxele aferente serviciilor de copiere a documentelor solicitate (dacă se solicită copii în format scris).

Data Semnătura

Nr.	Dome- niul	Atribuțiile APL
1.	Gestionă- rii deșeu- rilor	a) crearea unui sistem eficient de colectare, de asigurare etapizată a condițiilor pentru colectare separată și de transportare a deșeurilor și stabilirea modului de funcționare a acestuia, în conformitate cu prevederile prezentei legi și ale altor acte normative; b) alocarea terenurilor necesare pentru colectarea separată a deșeurilor, inclusiv pentru colectarea deșeurilor de produse supuse reglementărilor de responsabilitate extinsă a producătorului, dotarea acestora cu containere specifice tipurilor de deșeuri, precum și funcționalitatea acestora; c) amenajarea unor spații speciale pentru depozitarea deșeurilor colectate separat, dimensionate corespunzător, pentru a asigura protecția mediului și a sănătății populației; d) depozitarea deșeurilor municipale doar în locurile special amenajate în corespundere cu documentația de urbanism; e) evidența datelor și informațiilor privind deșeurile și gestionarea deșeurilor municipale colectate de la populație, de la unitățile comerciale și instituții, în bază de contract, raportînd anual aceste date, prin intermediul operatorilor de gestionare a deșeurilor municipale, Ministerul Mediului în conformitate cu metodologia de ținere a evidenței și de transmitere a informației, aprobată de Guvern. APL contribuie, în limitele competențelor stabilite de prezenta lege, la stabilirea unui sistem de management integrat al deșeurilor la nivel regional și asigură cooperarea regională în vederea constituirii asociațiilor regionale de management al deșeurilor.
2.	Gestionă- rii resur- selor de apă	a) întreținerea și gestionarea corpurilor de apă de suprafață, zonele și fîșiile de protecție a apelor aflate în gestiune, conform art. 50 al Legii nr. 272/2011 alin. (4); b) delegarea reprezentanților săi în comitetul districtului bazinului hidrografic; c) informarea societății civile și a părților interesate despre anumite aspecte din domeniul apelor, inclusiv despre restricțiile și interdicțiile folosinței apelor; d) creerea, în colaborare cu asociații obștești, comitete subbazinale ale râurilor mici.

Nr.	Dome- niul	Atribuțiile APL
3.	Gesti- onării fondului forestier	a) exercitarea controlului asupra stării, folosirii, regenerării, pazei și protecției fondurilor forestier și cinegetic; b) repartizarea terenurilor din fondul forestier; c) înregistrarea drepturilor de gestiune și de folosință a terenurilor din fondul forestier; d) organizarea ținării evidenței de stat a fondului forestier și a cadastrului silvic de stat; e) acordarea de sprijin organelor silvice de stat la amenajarea sec- toarelor silvice în locurile de agrement; f) lichidarea, în comun cu organele silvice de stat, a incendiilor de pădure; g) lichidarea, în comun cu organele silvice de stat, a efectelor incen- diilor de pădure și calamităților naturale; h) elaborarea, coordonarea și organizarea îndeplinirii, în comun cu organele silvice de stat, a programelor locale privind dezvoltarea durabilă, folosirea, regenerarea, paza și protecția pădurilor.e) re- alizează alte sarcini prevăzute de lege.
4.	Folosirii și protecției subsolu- lui	De competența autorităților administrației publice locale de nivelul întâi sunt: a) coordonarea atribuirii terenurilor proprietate publică a unității administrativ-teritoriale pentru cercetare geologică și exploata- rea zăcămintelor de substanțe minerale utile; b) participarea la elaborarea programelor de extindere și folosire rațională a bazei de materie primă minerală la nivel local și luarea măsurilor pentru realizarea acestora; c) controlul asupra respectării regulilor de comercializare a sub- stanțelor minerale utile solide în afara locurilor de extragere. De competența autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea sunt: a) elaborarea programelor de extindere și folosire rațională a bazei de materie primă minerală la nivel local și asigurarea realizării acestora; b) participarea la soluționarea problemelor legate de respectarea intereselor social-economice și ecologice ale populației din teri- toriu în cazul atribuirii subsolului în folosință; c) participarea la elaborarea programelor de stat de cercetare geo- logică a subsolului și de extindere a bazei de materie primă mi- nerală.

Nr.	Dome- niul	Atribuțiile APL
5.	Gestionă- rii folosirii obiec- telor regnului vegetal	a) exercitarea controlului asupra stării, protecției și folosinței obiectelor regnului vegetal la nivel local; b) organizarea evidenței și ținerii registrelor locale ale obiectelor regnului vegetal; c) asigurarea aplicării normelor tehnice, economice și juridice în vederea respectării regimului de pază și de protecție a obiectelor regnului vegetal; d) exercitarea altor atribuții în conformitate cu legislația în vigoare.
6.	Protecției calității aerului atmosfe- ric	asigurarea elaborării la nivel local a planurilor privind calitatea aerului/planurilor de menținere a calității aerului în conformitate cu Metodologia de elaborare a planurilor privind calitatea aerului, aprobată de Guvern. contribuirea la planificarea amplasamentului stațiilor de monitoring și delimitarea zonelor de protecție aferente, în comun cu autoritățile și instituțiile cu competență în domeniu, în vederea includerii acestora în planurile de urbanism.
7.	Zooteh- niei	întocmirea amenajamentelor pastorale și planurilor privind lucrările de întreținere, ameliorare și exploatare rațională a pășunilor publice; stabilirea sectoarelor și termenului de pășunat pe terenurile fondului funciar proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale.

MODEL CERERE DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ

Judecătoria

(denumirea instanței)
(în cazul în care cererea de chemare în judecată
este de competența judecătorei)

Curtea de Apel

(denumirea instanței)
(în cazul în care cererea de chemare în
judecată este de competența curților de apel)

Reclamant

(nume, prenume sau denumirea completă
în cazul persoanei juridice)
domiciliul (sediul) (domiciliul sau reședința;
pentru persoane
juridice – sediul lor, codul fiscal și codul
bancar, numele și adresa reprezentantului)

Pârât

(nume, prenume sau denumirea completă
în cazul persoanei juridice)
domiciliul (sediul)
(domiciliul sau reședința; pentru persoane
juridice – sediul lor, codul fiscal și codul
bancar, numele și adresa reprezentantului)

CERERE DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ

privind _____

(obiectul acțiunii)

În fapt, _____

(se enunță starea de fapt: se face o scurtă expunere a împrejurărilor
de fapt care susțin pretenția)

(se indică obiectul acțiunii și valoarea lui)

(se indică date despre respectarea procedurii de soluționare prealabilă a litigiului pe
cale extrajudiciară dacă pentru un astfel de litigiu îndeplinirea procedurii este
prevăzută de lege sau de contractul părților)

În drept, conform art. _____

(se indică textele de lege materială pe care reclamantul le consideră aplicabile în cauza respectivă, temeiul juridic), precum și cele de drept procedural care justifică depunerea cererii de chemare în judecată, art. 166-167, Cod de procedură civilă).

Solicit

Admiterea acțiunii și _____
(se indică pretențiile formulate)

Acțiunea o întemeiez pe următoarele probe _____

(se arată dovezile pe care se sprijină fiecare capăt de cerere: dacă reclamantul înțelege să facă dovada prin înscrisuri, acestea trebuie atașate în atâtea copii câți pârâți sunt, dacă indică proba cu martori, trebuie să arate numele, prenumele și domiciliul martorilor, date necesare citării lor în fața instanței)

Formulez următoarele demersuri _____

La cerere anexez:

- copiile de pe cererea de chemare în judecată și de pe înscrisuri, certificate în modul stabilit, într-un număr egal cu numărul de pârâți și un rând de copii pentru instanță;
- dovada de plată a taxei de stat (chitanța nr. din data de în valoare de ... lei)
- documentele care confirmă respectarea procedurii de soluționare prealabilă a litigiului (dacă respectarea acestei proceduri este prevăzută de lege sau de contractul părților);
- procura sau un alt document ce legalizează împuternicirile reprezentantului.

Reclamant

(nume, prenume sau denumirea)

sau

Reprezentantul reclamantului

(nume, prenume sau denumirea)

Data Semnătura

MODEL DE PETIȚIE

Către _____

(Autoritatea/Instituția către care îi este adresată cererea)

Adresa:

Telefon:

E-mail:

De la: _____

(Numele și prenumele persoanei care adresează cererea)

Adresa:

Telefon:

E-mail:

PETIȚIE

În data de _____, (în continuare se vor descrie circumstanțele fiecărui caz în parte).

Având în vedere cele menționate, în temeiul art. 37 din Constituție, art. 30 din Legea 1515/1993, art. 17 din Codul Administrativ, solicităm: (în dependență de circumstanțele invocate în petiție solicitările vor fi ajustate după situație)

În sprijinul prezentei petiții, anexez copii ale documentelor referitoare la problemele semnalate (opțional).

Data Semnătura

NOTE

